

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Otuz altıncı Birleşim

30 . I . 1950 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	396	
2. — Havale edilen kâğıtlar	396	
3. — Sorular	397	
1. — Kayseri Milletvekili Kâmil Gündes'in, çiftçinin kalkınması, Uzunyayla'nın sulanması, Zamantı Çayı, Kayseri Merkez İlcesi arazisinin sulanma işi ile Kayseri Şehrinin batı ve batı - güneyindeki bataklıkların kurutulması hakkında ne düşünüldüğüne dair Bayındırlık ve Tarım Bakanlıklarından sözlü sorusu (6/436)	397	
2. — Mardin Milletvekili Dr. Aziz Uras'ın, hastalara has ekmek verilmesi hakkında ne düşünüldüğüne dair Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/438)	397	
4. — Görüşülen işler	397	
1. — İş Mahkemeleri Kanunu tasarısı ve Çalışma Komisyonu mütalâası ile Adalet Komisyonu raporu (1/542)	397	401
2. — Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, Maarif Teşkilâtına dair Kanununun 13 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonları raporları (2/31)	401	
3. — Yargıçlar Kanununa ek 5017 sayılı Kanunun dördüncü maddesinin kaldırılmasına dair Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/674)		401
4. — Türkiye ile İtalya arasında Hava yolu ile yapılacak muntazam ulaştırmanın tesis ve işletilmesine dair olan Anlaşmanın onanması hakkında Kanun tasarısı ve Ulaştırma Komisyonu raporu (1/664)		401,402
5. — 1949 - 1950 devresinde Türkiye lehine tanınan 55 milyon 300 bin dolârlık keşide hakkı mukabilinde bu miktar dolâr karşılığı Türk liralарının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak % 5 ve % 95 tesmiye olunacak iki özel hesaba yatırılması hakkında mektup teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın onanmasına dair Kanun tasarısı ve Ticaret Komisyonu raporu (1/667)		402
6. — Ankara Milletvekili Arif Çubukcu'nun, Millî Korunma Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek Kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/196)		402,424, 424,425,428

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Rize Milletvekili Dr. Fahri Kurtuluş'un, Türk işçileri hakkında bazı gazetelerde çıkan yazılara dair olan sözlü sorusuna, Çalışma Bakanı cevap verdi.

Tescil edilmeyen birleşmelerle bunlardan doğan çocukların tesciline ve gizli kalmış nüfus vakalarının cezasız olarak kaydına dair olan Kanun tasarısının birinci görüşülmesi, bitirildi.

Maaş Kanununa ek 4379 sayılı Kanunun birinci ve ikinci maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna geçici maddeler eklenmesine dair

olan Kanun tasarısının birinci görüşülmesi tamamlandı.

30 . I . 1950 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili
Trabzon Milletvekili
R. Karadeniz

Kâtip
Mardin Milletvekili
Dr. A. Uras

Kâtip
Kocaeli Milletvekili
S. Pek

Sorular

Ankara Milletvekili Hıfzı Oğuz Bekata'nın, ıslah edilmesi gereken Muamele Vergisi konusu hakkında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair olan sözlü soru önergesi, Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (6/440)

Erzurum Milletvekili Gl. Vehbi Kocagüney'in, Subaylara mahsus yeni Barem Kanunu tasarısının ne vakit Meclise getirileceğine dair

olan sözlü soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/441)

Çanakkale Milletvekili Ali Rıza Kırsever'in, Çatalca İlcesine bağlı Çöplüce köyündeki vatandaşlara tahsis edilen gayrimenkullere ait tapu senetlerinin şimdiye kadar verilmemesi sebebi hakkında sözlü sorusu, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/442)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — Gayrimüslim ruhani reislerin ve cemaat vakıflarını idare edenlerin seçim şekli hakkında kanun tasarısı (1/683) (İçişleri Komisyonuna);

2. — Resmî makam sahiplerinin makam ve evlerine ücretli olarak konacak telefonlar hakkında kanun tasarısı (1/684) (Ulaştırma ve Bütçe Komisyonlarına);

Teklif

3. — Çoruh Milletvekili Dr. Cemal Kazancıoğlu ve dört arkadaşının, Yusufeli İlcesi merkezinin Öğdem'den Ahalt'a kaldırılması ve bu merkeze Yusufeli adı verilmesi hakkında kanun teklifi (2/221) (İçişleri Komisyonuna);

Tezkere

4. — Afyon Karahisar Milletvekili Gl. Sa-

dık Aldoğan'ın Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/479) (Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulan Karma Komisyona);

Rapor

5. — Federal Almanya Cumhuriyeti bandıralı gemilerin Türk limanlarında ve Türkiye Cumhuriyeti bandıralı gemilerin Federal Almanya Cumhuriyeti limanlarında «En ziyade müsaadeye mazhar millet» muamelesi görecekları hususunda teati olunan mektupların onanması hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu (1/658) (Gündeme).

6. — İşletmeler Bakanlığı Kuruluş ve görevleri hakkında kanun tasarısı ve Ekonomi ve Bütçe Komisyonları raporları (1/640) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Başkanvekili Raif Karadeniz

KATIPLER : Necmeddin Sahir Silan (Tunceli), Sait Köksal (Isparta)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — SORULAR

1. — *Kayseri Milletvekili Kâmil Gündes'in, çiftçinin kalkınması, Uzunyayla'nın sulanması, Zamantı Çayı, Kayseri merkez ilçesi arazisinin sulanma işi ile Kayseri Şehrinin batı ve batı-güneyindeki bataklıkların kurutulması hakkında ne düşünüldüğüne dair Bayındırlık ve Tarım Bakanlıklarından sözlü sorusu (6/436)*

BAŞKAN — Cevap verecek misiniz?

BAYINDIRLIK BAKANI ŞEVKET ADALAN (İzmir) — 6 Şubat Pazartesi günü cevap vereceğim.

BAŞKAN — 6 Şubat Pazartesi günü cevap verecektir. Geçiyoruz.

2. — *Mardin Milletvekili Dr. Aziz Uras'ın, hastalara has ekmek verilmesi hakkında ne düşünüldüğüne dair Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/438)*

BAŞKAN — Cevap verecek misiniz?

EKONOMİ VE TİCARET BAKANI VEDAT DİCLELİ (Diyarbakır) — Şimdi cevap vereceğim.

BAŞKAN — Soruyu okutuyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına
Yüksek randımanlı ve karışık hububattan yapılan ekmekler, hazım cihazı ve Karaciğeri

hassas birçok vatandaşlarca yenilememektedir. Büyük şehir sakinleri meyanında bilhassa Ankara ve İstanbul'da bu kabil hasta vatandaşlar büyük yekûnu tutmakta olmasına rağmen bunlar da diğer vilâyetlerde olduğu gibi has ekmek bulamamaktadırlar. Bu sebeple bu vaziyetlerini muteber vesikalarla tevsik edenlere maksur olmak ve halen satılmakta olan ekmeklerin ihtiva ettiği halis buğday unu miktarında ekmeklerin imal edilip bu hasta vatandaşlara verilmesi sağlanamaz mı?

Kuvaklık dolayısıyla Hükümetçe haklı olarak alınan ve milletçe de seve seve iktiham olunan karar dolayısıyla uzun müddetten beri yiyebileceği ekmeği bulamamaktan ve kökleşmiş millî ve esaslı gıda olmak dolayısıyla başka bir şeyle yeri doldurulamadığı için gıda alamıyan birçok vatandaşları memnun etmiş ve Hükümetin ekmeği siyasetini mahfuz bulundurmuş olduğundan bu sureti hal Hükümetçe şayanı iltifat görülemez mi?

Başbakan tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasını saygılarımla dilerim.

Mardin Milletvekili

Dr. Aziz Uras

(Önerge sahibi yok sesleri)

BAŞKAN — Bunu da gelecek Birleşime bırakıyoruz.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *İş Mahkemeleri Kanunu tasarısı ve Çalışma Komisyonu mütalâası ile Adalet Komisyonu raporu (1/542) [1]*

[1] Birinci görüşülmesi 33 ncü Birleşim tutanağındadır.

BAŞKAN — İkinci müzakeresidir, maddelere geçiyoruz.

İş Mahkemeleri Kanunu

MADDE 1. — İş Kanununa göre işçi sayılan

kimselerle (o kanunun 2 nci maddesinin Ç fıkrasında yazılı işlerde çalışanlar hariç) iş veren veya iş veren vekilleri arasında iş akdinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyumsuzluklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.

Bu mahkemeler :

A) 5018 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin E fıkrasına göre sendikaların açacakları ve bu sıfatla aleyhlerine açılacak hukuk dâvalarına;

B) İşçi Sigortaları Kurumu ile sigortalılar veya yerine kaim olan hak sahipleri arasındaki uyumsuzlıklardan doğan itiraz ve dâvalara da bakarlar.

İş mahkemesi kurulmamış olan yerlerdeki bu dâvalara o yerde görevlendirilecek mahkeme tarafından temsilci üyeler alınmaksızın bu kanundaki esas ve usullere göre bakılır.

Fiilî ve hukuki imkânsızlıklar dolayısıyla iş mahkemesinin toplu olarak görevini yapmadığı hallerde de yukarıki fıkra hükmü uygulanır.

BAŞKAN — Bu madde hakkında Komisyonun bir değişikliği vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

İş Mahkemeleri hakkındaki Kanunun birinci maddesinin; 25 . I . 1950 tarihinde Kamutayca ikinci müzakeresi yapılarak kabul edilen ve bu suretle kesin şeklini almış bulunan İş Kanunu hükümlerine mütenazır olarak tedvin için madde metnindeki müteriza içine alınan istisna fıkrasının değiştirilmesine lüzum görüldüğünden mezkûr maddenin aşağıda yazılı olduğu şekilde oya sunulmasını Komisyon adına arz ve teklif ederim.

Adalet Komisyonu Sözcüsü
Ankara Milletvekili
Emin Halim Ergun

İş Mahkemeleri Kanunu

MADDE 1. — İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun değiştirilen ikinci maddesinin Ç, D, ve E fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) iş veren veya iş veren vekilleri arasında iş akdinden veya İş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyumsuzluklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.

Bu mahkemeler :

A) 5018 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin E fıkrasına göre sendikaların açacakları ve bu sıfatla aleyhlerine açılacak hukuk dâvalarına;

B) İşçi Sigortaları Kurumu ile sigortalılar veya yerine kaim olan hak sahipleri arasındaki uyumsuzlıklardan doğan itiraz ve dâvalara da bakarlar.

İş Mahkemesi kurulmamış olan yerlerdeki bu dâvalara o yerde görevlendirilecek mahkeme tarafından, temsilci üyeler alınmaksızın, bu kanundaki esas ve usullere göre bakılır.

Fiilî ve hukuki imkânsızlıklar dolayısıyla İş mahkemesinin toplu olarak görevini yapmadığı hallerde de yukarıki fıkra hükmü uygulanır.

BAŞKAN — Maddenin bu şekilde değiştirilmesini Adalet Komisyonu istiyor. Maddeyi bu değişik şekilde oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — İş mahkemeleri bu iş için görevlendirilen yargıcin başkanlığında bir iş veren temsilcisi ile bir işçi temsilcisinden teşekkül eder.

Bu mahkemeye katılacak iş veren temsilcileri, varsa o yerdeki ticaret ve sanayi odası, yoksa en yakın ticaret ve sanayi odası meclisinin, işçi temsilcileri ise o yerdeki temsilci işçilerin toplanarak gizli oyla seçecekleri on ikişer aday arasından birer asil ve üçer yedek olmak üzere Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca tâyin olunur.

Seçimlerin şekil ve usulleri Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca hazırlanacak bir tüzükle tesbit edilir.

Asli üyelerin bulunmadığı hallerde yedek üyeler başkan tarafından çağrılarak mahkeme teşkil olunur.

Temsilcilerin görev süreleri iki yıldır.

BAŞKAN — Bu madde hakkında da değişikliğe vardır, okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

İkinci maddenin, madde metninde geçen (Temsilci) tâbirleri üzerinde her hangi bir iltibas ve karşılığı önlemek maksadiyle ve Kamutayda ikinci müzakeresi yapılarak kabul buyrulmuş İş Kanununun son şekline de uygun olmasını temin bakımından madde metnine (İş

Kanununa göre seçilmiş olan temsilci üyeler) denilmek suretiyle tavzihan ve aşağıda yazılı olduğu şekilde oya sunulmasını komisyon adına arz ve teklif eylerim.

Adalet Komisyonu Sözcüsü
Ankara Milletvekili
Emin Halim Ergun

Madde 2. — İş mahkemeleri bu iş için görevlendirilen yargıcın başkanlığında bir iş veren temsilcisi ile bir işçi temsilcisinden teşekkül eder.

Bu mahkemeye katılacak iş veren temsilcileri, varsa o yerdeki ticaret ve sanayi odası, yoksa en yakın ticaret ve sanayi odası meclislerinin, işçi temsilcileri ise o yerdeki İş Kanununa göre seçilmiş olan temsilci işçilerin toplanarak gizli oyla seçecekleri 12 şer aday arasından birer aslı ve üçer yedek olmak üzere Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca tâyin olunur.

Seçimlerin şekil ve usulleri Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca tesbit edilir.

Aslı üyelerin bulunmadığı hallerde yedek üyeler başkan tarafından çağrılarak mahkeme teşkil olunur.

Temsilcilerin görev süreleri iki yıldır.

BAŞKAN — Maddenin bu şekilde değiştirilmesini Adalet Komisyonu teklif etmektedir. Maddeyi bu değişik şekilde kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Gerek asli ve gerek yedek üyelere, tâyinlerini mütaakıp başkan tarafından, üye sıfatı ile iştirak edecekleri bütün işlerde kanuna riayet edeceklerine ve tarafsızlıklarını muhafaza edebileceklerine ve görüşmelerini ifşa etmeyeceklerine dair yemin ettirilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — İş mahkemesine üye seçilebilmek için :

- A) Türk vatandaşı olmak ;
- B) 30 yaşını bitirmiş olmak ;
- C) Türkçe konuşur ve okur yazar olmak ;
- D) Medeni ve siyasi haklardan mahrum olmamış bulunmak ;

E) Ağır hapsi müstelzim veya şeref veya haysiyeti kırıcı bir suçtan mutlak surette veya

üç aydan fazla hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunmak ;

F) Bulunduğu yerde devamlı olarak en az bir yıldan beri iş veren veya iş veren vekili veyahut işçi olarak çalışmış olmak (Fâsılalı ve mevsimlik işlerde çalışanların, geçmiş hizmet sürelerinin toplamı nazara alınır.)

Şarttır.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — İş mahkemelerinde açılacak her dâva, açıldığı tarihte dâva olunan Türk Medeni Kanunu gereğince ikametgâhı sayılan yer mahkemesinde bakılabileceği gibi, işinin işini yaptığı iş yeri için yetkili mahkemede de bakılabilir. Bunlara aykırı sözleşme muteber sayılmaz.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — İş mahkemesinin işçi ve iş veren üyelerinin reddi, yazılı veya sözlü olarak yapılabilir. Sözlü yapıldığı takdirde keyfiyet zabıtnameye yazılır ve istemi yapanın imzası alınır.

Ret istemi, reddi istenen üyenin yerine yedek üye alınarak, yedekler de reddolunmuş ise yalnız yargıç tarafından umumi hükümler dairesinde karara bağlanır.

Ret isteminin kabulü hakkındaki karar aleyhine itiraz ve temyiz yoluna başvurulamaz. Ret isteminin reddi üzerine itiraz olunabilir.

İtiraz iş mahkemesinin bulunduğu bölge ağır ceza mahkemesince tetkik olunarak kesin şekilde bir karara bağlanır.

Mahkeme toptan reddolunur veya yargıç ile bir üye birlikte reddedilirse, yargıca tebean Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunundaki hükümlere göre işlem yapılır.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 7. — İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşamadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği

takdirde yargulamaya devam olunarak esas hak-
kında hüküm verilir.

İş Kanununun 79 ncu maddesinde yazılı uz-
laşma teşebbüsünün yapılmamış olması dâvanın
kabulüne ve görülmesine mâni teşkil etmez.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi
oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyen-
ler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 8. — İş mahkemesinin nihai karar-
ları tefhim tarihinden itibaren sekiz gün içinde
temyiz olunabilir.

İş mahkemelerinden verilen kararlar, Yargı-
tayca iki ay içinde tetkik olunarak karara bağ-
lanır.

Yargıtayın bu kararlarına karşı karar tashi-
hi istenemez.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi
oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyen-
ler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 9. — İş mahkemelerinin çalışma za-
manları ihtiyaca göre haftanın münasip günleri
ve iş bakımından günün münasip saatleri nazara
alınarak Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyu-
nuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler..
Kabul edilmiştir.

MADDE 10. — İş Kanununun uygulanması
ile görevli olan idari merciler, kendilerine yapı-
lan müracaatları on beş gün içinde idari yoldan
neticelendirmedikleri ve iş mahkemelerinin görevi
içinde gördükleri takdirde, bu hususa dair olan
evrak ve belgeleri yetkili iş mahkemesine tevdi
ederler. Mahkeme, re'sen gün tâyin ederek ta-
rafları dâvet ve müracaat sahibinin dâvacı oldu-
ğunu tesbitten ve zabıtnameye imzasını aldıktan
sonra bu kanundaki esas ve usullere göre dâ-
vayı görerek kararını verir. İdari mercinin bu
yoldaki tevdi mahkemenin göreve mütaallik
kararını takyit etmez.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyu-
nuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler..
Kabul edilmiştir.

MADDE 11. — İş mahkemelerinde açılan dâ-
valar tebligat ücretinden ve her türlü resim ve
harçtan muaftır.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi oyu-
nuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler..
Kabul edilmiştir.

MADDE 12. — İş mahkemelerinin asli ve ye-
dek işçi ve iş veren temsilcisi üyelerinden biri
üye olmak için gereken vasıflardan birini kaybe-
der veya yazife görmek üzere çağırıldığı halde iki
ay devamlı olarak mazeretsiz gelmezse iş mah-
kemesinin bölgesi içinde bulunduğu ağır ceza
mahkemesinin kararı ile görevinden çıkarılır.

Bu işlem için iş mahkemesi bir yazı ile key-
fiyeti ağır ceza saveihğine bildirir ve bu yazı-
nın bir örneğini de ilgiliye tebliğ eder.

Görevinden çıkarılması istenilen üye üç gün
içinde itirazda bulunabilir. Cumhuriyet saveisi
bu husustaki yazıyı ve varsa üyenin itirazını
ağır ceza mahkemesine tevdi eder. Mahkeme
bir hafta içinde kararını verir. Bu karar kesindir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi ka-
bul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 13. — İş mahkemelerinin işçi ve iş
veren temsilcisi üyelerinin mazeretsiz olarak va-
zifeye gelmemeleri halinde 12 nci maddede hük-
müne göre yapılacak işlem sonunda ağır ceza
mahkemesince ayrıca haklarında beş liradan elli
liraya kadar para cezasına hükmolunabilir. Bu
ceza inzibati mahiyettedir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi ka-
bul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 14. — İş mahkemelerinin işçi ve iş
veren temsilcisi üyelerine gördükleri vazife karşı-
lığı olarak Çalışma Bakanlığınca bir ödenek ve-
rilir. Bu ödenek işçi temsilcisinin mensup oldu-
ğu iş yerinde aldığı günlük ücret tutarından aşağı
olamaz. Ödenegin verilme ve esas ve şartları ile
miktarı, Adalet, Maliye ve Çalışma Bakanlıklarınca
müştereken tesbit olunur.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi ka-
bul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Bu kanunda sarahat bulun-
mayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Ka-
nunu hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi ka-
bul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 16. — İş Kazalarıyla Meslek Has-
talkıları ve Analık Sigortaları hakkındaki 4772
sayılı Kanunun 67 nci ve İhtiyarlık Sigortası
hakkındaki 5417 sayılı Kanunun 38 nci maddelerinin
ikinci fıkraları hükümleri kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi ka-
bul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Bu kanun yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Bu kanunu Adalet ve Çalışma Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarımın tümünü kabul edenler.. Etmeyenler.. Tasarımın tümünü kabul edilmiştir.

2. — *Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, Maarif Teşkilâtına dair Kanununun 13 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonları raporları (2/31), [1]*

BAŞKAN — İkinci görüşülmüştür.

Maarif Teşkilâtına dair olan 789 sayılı Kanunun 13 ncü maddesinin ve 5166 sayılı Kanuna bağlı 2 sayılı cetvelin değiştirilmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — 22 Mart 1926 tarihli ve 789 sayılı Maarif Teşkilâtına dair olan Kanunun 13 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

İlkokul başöğretmenlerine «Bunlardan Millî Eğitim memurluğu görevi verilenler dâhil» bu idari hizmetlerine karşılık öğretmenlik aylığından başka ayda 10 liradan 40 liraya kadar Millî Eğitim Bakanlığınca ek görev tazminatı verilir.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 5166 sayılı Kanuna bağlı (2) sayılı cetveldeki kadrolar kaldırılmış ve yerine ilişik cetvelde gösterilen kadrolar konulmuştur.

BAŞKAN — Değiştirge yoktur. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun 1 Mart 1950 tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

[1] Birinci görüşülmesi 34 ncü Birleşim tutanağındadır.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Tasarımın tümünü oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

3. — *Yargıçlar Kanununa ek 5017 sayılı Kanunun dördüncü maddesinin kaldırılmasına dair kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/674) [1]*

BAŞKAN — İkinci görüşülmüştür.

Yargıçlar Kanununa ek 5017 sayılı Kanunun dördüncü maddesinin kaldırılmasına dair Kanun

MADDE 1. — Yargıçlar Kanununa ek 5017 sayılı Kanunun dördüncü maddesi kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler... Madde kabul edildi.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Tasarımın tümünü oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Tasarımın tümü kabul olunmuştur.

4. — *Türkiye ile İtalya arasında Hava Yolu ile Yapılacak Muntazam Ulaştırmanın Tesis ve İşletilmesine dair olan Anlaşmanın onanması hakkında kanun tasarısı ve Ulaştırma Komisyonu raporu (1/664) [2]*

BAŞKAN — Tasarımın tümü hakkında söziştien var mı?.. Maddelere geçilmesini oyunuzaya sunuyorum: Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

[1] Birinci görüşülmesi 34 ncü Birleşim tutanağındadır.

[2] 146 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

Türkiye ile İtalya arasında Hava Yolu ile Yapılacak Muntazam Ulaştırmanın Tesis ve İşletilmesine dair Anlaşmanın onanması hakkında Kanun

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile İtalya Cumhuriyeti Hükümetleri arasında 25 Kasım 1949 tarihinde Ankara'da akit ve imza edilmiş olan (Türkiye ile İtalya arasında Hava Yolu ile Yapılacak Muntazam Ulaştırmanın Tesis ve İşletilmesine dair Anlaşma) ile eki onanmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı?.. Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler.. Etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

Tasarının birinci görüşülmesi bitmiştir.

5. — 1949 - 1950 devresinde Türkiye lehine tanınan 55 milyon 300 bin dolârlık keşide hakkı mukabilinde bu miktar dolâr karşılığı Türk liralarnın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak % 5 ve % 95 tesmiye olunacak iki özel hesaba yatırılması hakkında mektup teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın onanmasına dair Kanun tasarısı ve Ticaret Komisyonu raporu (1/667) [1]

BAŞKAN — Tasarının tümü hakkında söz isteyen var mı? Maddelere geçilmesini oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

1949 - 1950 devresinde Türkiye lehine tanınan 55 milyon 300 bin dolârlık keşide hakkı mukabilinde bu miktar dolâr karşılığı Türk liralarnın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak % 5 ve % 95 tesmiye olunacak iki özel hesaba yatırılması hakkında mektup teatisi suretiyle varılan Anlaşmanın Onanmasına dair Kanun

MADDE 1. — Avrupa Ekonomik İş Birliği

[1] 147 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

Sözleşmesine katılan Avrupa memleketlerinin 1949 - 1950 devresinde, Türkiye lehine tanındıkları ceman 55 milyon 300 bin dolârlık keşide hakkının Türkiye tarafından kullanılacak kısunlarına tekabül eden Türk liralarnın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak iki ayrı hesaba yatırılması ve bunlardan % 5 tesmiye olunacak hesabın ECA İdaresince Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin Türkiye'de yapacağı masrafları için kullanılabilceği, % 95 ismini taşıyacak ikinci hesabın ise Cumhuriyet Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında mutabık kalınacak belli gayelere tahsis edilebileceği hususunda ve 5436 sayılı Kanun hükümleri dairesinde Dışişleri Bakanı ile Amerika Birleşik Devletlerinin Ankara Büyük Elçisi arasında mektup teatisi suretiyle varılan Anlaşma kabul edilmiş ve onanmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanları Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Tasarının birinci görüşülmesi bitmiştir.

6. — Ankara Milletvekili Arif Çubukcu'nun, Millî Korunma Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/196) [1]

BAŞKAN — Tasarının tümü hakkında söz isteyen var mı?

TAHSİN TÜZÜN (Gümüşane) — Efendim; bu mevzu gayrimenkullerin kirası mevzuudur, malûmuâliniz bu bir kaç defa ele alınmıştır. Nihayet hepimiz hatırlarız ki bunun bir tanesi Meclisi Âlinin gündemine girmiş olmakla beraber her nedense geri istenilmiş ve müzakeresi yapılamamıştır.

Şimdi gelen tasarı, başka bir şekle, kılığa

[1] 149 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

girmiş kira zammından başka bir şey değildir. Bilhassa evvelki kanundaki hükümlere nazaran şimdiki kanunda bir hüküm var ki, dikkati fazla çeken birinci maddesidir. Bu madde der ki; kiracıyı vesaiti medeniyeden istifade ettirmek için su, havagazı gibi, tesisleri yapmak ve adaleti temin eylemek için falan, mal sahibi gayrimenkulünde, su, elektrik, havagazı, salâhiyetli mercilerin icbarından hâsıl olacak; bir şeyler olacaktır. Bunları yapacak, yapmak teşebbüsüne geçecek, buna kiracı mâni olmayacak. Yapılan masrafların, amortismanının faizleri kiracıdan alınacak.

Şimdi; bu öyle bir şey ki tesis masraflarını faizle, amortismanla bir nevi kiraya zam mıdır, kiracı masrafı veriyor, hepsini kabul ediyor; bir de amortisman veriyor. Yani yıpranma parasını veriyor ki bu hal malzemeyi bana iki defa satmak demektir. Bir de faiz veriyoruz, sonra bütün bu tesisat binanın asli malzemesinden adedilerek kalacak ve kiracı ödiyecek.

Bunu ancak erbabı iktidar yapabilecektir, aceze sınıfı yine olduğu gibi himayesiz kalacaktır. Çünkü herkes binasında bu tesisatı vücuda getiremez, bunu ancak arzettiğim gibi erbabı iktidar vücuda getirecektir.

Ama bunun karşısında efendim; hakkı tasarruf mukaddestir. denilecek. Evet bunu kimse inkâr etmiyor. Fakat bu iktisap bu memleketin bünyesinden yapılmış bir iktisaptır. Binaenaleyh onun da içtimai zaruretlerde bir vazifesi vardır. Nitekim bizde de böyle olmuştur, Millî Korunma Kanunu bu ihtiyaçları tesbit etmiş, idaresini tanzim etmiş ve kanun Hükümette bırakım salâhiyetler vermiştir. Buhran ve fevkalâde vaziyetin devamı müddetince alınan tedbiri kanun diğer bir maddesiyle de tesbit etmiştir. Ahvali fevkalâde kalktığı halde Hükümet bu hükümleri kaldıracaktır. Binaenaleyh kanun iki mühim esasa dayanır ki bu salâhiyet halen de kullanılmaktadır. İhtiyacı umumiye daima Hükümetin dikkat nazarındadır takibindedir. Hükümet lüzum hissettikçe tadili cihetine gidilecektir. Her arkadaşın teklif salâhiyetini kimse münkir değildir. Memleketin ihtiyacı yüzünden konmuş kayıtları kaldırmak keyfiyeti de bir sebep değildir.

Efendim bu tasarıyı böyle umumi bir mülâhazaya bağladıktan sonra bunun geri alınma-

sını istiyorum ve bir takrir de veriyorum. Şayet maddeler mevzuubahis olursa, ayrıca her madde de konuşacağım.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Sayın arkadaşlar, Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesine bir yamanın daha vurulduğunu müşahade etmekteyiz. Benim anlayışına göre bu yama öyle bir yama ki eski yamaları da gevşedecektir. Kanunu acayip bir hale getirecektir. Ben bunun üzerinde düşündüm, buna aklım ermedi. Elbette dikkat buyurulmuştur ki, bu tasarıya göre her hangi bir müstecirin bir gayrimenkulü birriza tahliye etmesi, o gayrimenkulü serbest rejime tâbi tutacaktır. Millî Korunma Kanununun vazettiği bütün tahdidatı kaldırıp atacaktır. Artık o gayrimenkulün sahibi istediği şekilde gayrimenkulünü kiraya vermek, tahliye dâvası açmak hak ve salâhiyetini kazanacaktır. Tahliye edildikten sonra bu gayrimenkulün kirası müzayedeye verilecektir. Üç yüz beriki, 500 öteki, 800 beriki derken, adamakıllı bir ihtikâra yol açacaktır. Niçin? Rekabet yok. Neden? Bütün gayrimenkuller tahdit altındadır, bu gayrimenkul serbesttir.

Sayın arkadaşlar, her hangi bir müstecirin bir gayrimenkulü birriza tahliye etmesiyle o gayrimenkulün serbest rejime tâbi tutulması arasında bir alâka ve münasebet tasavvur edebilir misiniz? Hikmeti hukuk bunun neresindedir? Her hangi bir kimsenin bir gayrimenkulü bir sebep tahtında tahliye etmesi, meselâ silâh altına alınmak veya bir hastahanedede uzun müddet kalmak mecburiyetinin baş göstermesi sebebiyle bir gayrimenkulü tahliye etmesiyle memleket, millet menfaati âmmesi mülâhazasıyla Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesiyle vaz edilmiş tahdidat bertaraf edilebilir. Benim anlayışına göre bir kimseden sâdır olan fiili hareketin neticesi ancak o şahsı alâkadar eder, üçüncü şahsa sirâyet etmez. Burada her hangi bir müstecirin bir gayrimenkulü birriza tahliye etmesi âmme hukukunu tebdil ediyor, bir gayrimenkulü kiralamak mecburiyetinde olan müstecirlere zarar iras ediyor. Onların fazla bedeli icar vermesi neticesini doğuruyor; buna akıl erdirmek imkânsızdır.

Gereğinde, birriza tahliye edilen gayrimenkul serbest rejime tâbi tutulmadığı takdirde bunun tamirine bile kâfi galmiyecek az bir bedeli icar mukabilinde, icara vermektense boş

bırakılması ihtiyacı tazyik edileceği ileri sürülmektedir.

Bu mucip sebep ayakta duramayacak kadar zayıftır zannederim. Çünkü bedeli icarın azlığından dolayı icara verilmeyerek boş tutulan gayrimenkule ya hiç tesadüf edilmemekte veya tesadüf edilmişse, nâdiren tesadüf edilmektedir. (İtibar, galibi şayıdır nadir değildir).

Eğer ihtiyaç tazyik ediliyorsa bunu âmmeyle alâkadar eden bütün gayrimenkullere şâmil bir surette düzenlenmesi lâzımdır. Böyle bir dert mevcut ise bu derde katî ve herkese şâmil bir deva bulunması icab eder. Yoksa bir kısım gayrimenkulü serbest rejime tâbi tutup, diğer bir kısım gayrimenkulü tahdidata tâbi tutmak müsavat kaideleriyle kabili telif değildir.

Sayın arkadaşlar; ben ne gayrimenkul sahibiyim ne de kiracıyım.

EMİN SAZAK (Eskişehir) — Zaten ondan böyle konuşuyorsun.

NECATİ ERDEM (Devamla) — Beni kürsiye çıkararak menfaati âmme mülâhazasıdır, kânda gördüğüm ivicaktır. Yine huzuru âlinizde müzakere edilen tasarıya göre memuriyeti veya vazifesi başka bir yere tahvil edilmiş olan vatandaşlar kiralari altında bulunan gayrimenkulleri boş bırakmak veya gayrimenkulleri bir kısım ailenin tahtı işgalinde terketmek gibi bir vaziyet husule gelmesi halinde üç ay müddetle bir gayrimenkulü serbest rejime tâbi tutmaktadır. Bu hüküm müstecirlere teveih edilen bir suizanın neticesi tabiiyesidir. Başka yerlere nakledilen bir müstecirin kirası altında bulunan gayrimenkulü boş bırakması veyahut bir kısım ailesinin işgaline terketmesi, keyfi bir hareket gibi mülâhaza edilmiştir. Hattâ o harekette bir istismar maksadı da istismam edilmiştir. Halbuki, gerçek bu değildir. Kiracının, gayrimenkulü boş tutması veya bir kısım ailesinin işgaline terketmesine kendisini icbar eden sebepler mevcuttur. Meselâ : gideceği yerin hayat şartlarıyla imtizaç edemiyerek istifa edip eski yere döneceğini kuvvetle tahmin eden veyahutta gitmek istemediği halde tekaüt müddetinin dolmasına az bir zaman kaldığı cihetle, tekaütlük hakkını kazanmak için mecburen giden ve eski yerine döneceğini ve eline geçen cüz'ü tekaüt maaşıyla ihtiyacına kâfi bir mesken tedarik edemeyeceğini müdrük bulunan bir memurun ihtiyatlı hareket ederek elindeki gayrimenkulü boş bırak-

ması bunun bir hakkı sarihidir. Kezalik başka yere naklettiği halde ailesi efradından bir kısmını tahsil veya tedavi sebebiyle eski evinde bırakması gayrimümkün bir keyfiyet değildir. Bu sarih hak karşısında bu vatandaşın tahtı icarında bulunan gayrimenkulü serbest rejime tâbi tutmak o vatandaşın evini tahliye etmesi veya fazla bedelle icar etmesi gibi bir netice tahassül edecektir.

Yine bu tasarıya göre, sayın arkadaşlar Millî Korunma Kanununun neşrinden evvel inşa edilmiş olduğu halde bugüne kadar kiraya verilmemiş veyahut kiraya verilmek için sahibi tarafından tahliye edilmiş bulunan gayrimenkuller de serbest rejime tâbi tutulacaktır. Gerekçede bu kabül gayrimenkuller Millî Korunma Kanununun meriyetinden...

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Alâkadar bakan burada yok.

BAŞKAN — Hükümet adına bu meselenin Kamutayda müzakeresini takibe Adalet Bakanı memur edilmiştir, kendileri de buradadır.

NECATİ ERDEM (Devamla) — Bu kanunun meriyetinden sonra inşa edilmiş gayrimenkullere kıyas edilmektedir. Millî Korunma Kanununun neşrinden sonra inşa edilmiş bulunan gayrimenkuller nasıl serbest rejime tâbi tutuluyorsa Millî Korunma Kanununun neşrinden evvel inşa edilmiş olduğu halde şimdiye kadar hiç kiraya verilmemiş veyahut kiraya verilmek için sahibi tarafından tahliye edilmiş bulunan gayrimenkul de serbest rejime tâbi tutulacaktır. Fakat sayın arkadaşlar bu kıyas çok müşküldür. Çünkü kıyas bulunan yerde bir mekis, birde mekisunaleyh ve aralarında müşterek bir illet bulunur.

Şimdi, bu hâdise üzerinde kıyası araştıralım. Millî Korunma Kanununun neşrinden sonra inşa edilmiş bulunan gayrimenkulleri serbest rejime tâbi tutmanın illet ve sebebi o gayrimenkulün pahalılık zamanında yapılması ve pahalıya mal olmasıdır. Halbuki Millî Korunma Kanununun neşrinden evvel yapılmış olan gayrimenkullerin tahdide tâbi tutulmasının sebep ve illeti ucuzluk zamanında yapılması ve ucuz mal edilmesidir. Birindeki illet ucuzla maletmek, diğerindeki illetse pahalıya mal etmektir. Aralarında müşterek bir illet bulunmak bir tarafa dursun, her ikisinin, her iki hükmün vücuduna sebep olan pahalı mal olma; ucuz mal olma il-

letleri birbirleriyle tamamen mubayenet, tamamen tezat halindedir. Böyle aralarında hiçbir rabıta bulunmayan, birbirine yabancı iki hüküm birbiriyle kıyas edilebilir mi?

Sayın arkadaşlar,

Bu yama, ne mal sahiplerinin, ne de müstecirlerin derdine deva olmayacaktır. Hakiki bir çare bulmak istiyorsak bu yamayı bir tarafa bırakalım. Eğer ihtiyaç tazyik ediyorsa, serbest rejime gitmek, millet, memleket menfaatine uygun bulunmakta ise, bir intikal devresi mülâhaza edilerek Millî Korunma Kanunu ortadan kaldırılmalıdır. Bu intikal devresi içinde herkes yapacağını düşünmeli ve neticeye intizar etmeli ve buna hazırlanmalıdır. Yoksa hiçbir maksat ve mâna ifade etmeyen, belki birkaç kişinin işine yarıyacak olan bu yamanın başında uğraşmak beyhudedir. Bu yamanın Komisyonuna iadesi ve esaslı bir tasarının yapılması hakkında bir karar verilmesini rica ederim. (Soldan bravo sesleri)

MAHMUT NEDİM GÜNDÜZALP (Edirne)

— Muhterem arkadaşlar; şirâhi huzurunuzda gelmiş ve görüşülmekte olan kanun tasarısı, bundan evvel gelmiş ve yüksek heyetinize reddedilmiş olan birtakım tasarılarla benzemektedir.

Gündemde böyle bir tasarımı görünce, acaba geçen sene gelmiş ve reddedilmiş olan tasarılarla nazaran ne gibi bir yenilik taşıyor diye üzerinde ehemmiyetle, dikkatle durdum, gördüm ki geçen defa huzurunuzda gelmiş bulunan ve yüksek heyetinizin tasvibine iktiran etmeyen tasarılarla hâkim olan noktai nazarlar, bu tasarının sekinde de tamamiyle ve aynıyle hâkimdir. Yalnız şekil bakımından fark göstermektedir.

Arkadaşlar; esas ve sabit bir fikir halinde bu kanuna hâkim olan noktai nazar, bugünkü Millî Korunma Kanununun kiralari tahdit eden hükümlerinin adaletsiz olduğu noktai nazarı ve kanaatidir. Bu fikir ve bu kanaatle bu tasarımı huzurunuzda getirmiş olan arkadaşımıza, bu kanaatinden dolayı; bu sözlerimle tahtta etmek istemiyorum, maksadım o değildir. Maksadım yalnız açık olan bu hakikati sözlerime başlar-ken ifade etmek istiyorum. Maksadım sırf bu vaziyeti belirtmekten ibarettir. Yoksa, tasarımı getiren ve bunun üzerinde çalışan komisyon arkadaşlarımızın kanaat ve noktai nazarlarına hürmetim bakidir. Muhterem arkadaşlar, bu tasarımı bu şekilde huzurunuzda getiren komisyonun

diğer bir kanaati de şudur; Millî Korunma Kanununda yapmış olduğumuz tadillerle yeni inşaatı kira hususunda serbest bıraktık. Gerek bu kanun teklifini yapan arkadaşımız gerekse teklife şimdiki şeklini veren komisyon, yeni bina kiralalarının yüksek tutuluşunu, bu binalar mahiyetinin yüksekliği neticesi kabul edilmiş olduğunu itibara almamakta, eski zamanlarda yapılmış, o zamanın maliyetlerine ve serbest kira esasına göre takarrür etmiş kiralalar üzerinden dondurulmuş bulunan kiralari mal sahipleri için bir haksızlık telâkkisiyle kendilerini serbest bırakarak yeni yapı sahipleri ile eşit muameleye tâbi tutmak istemektedir. Fakat bu noktai nazarlarını huzurunuzda açıkça getirememişler, getirmek istememişlerdir. Çünkü bu takdirde bir retle karşılaşacaklarından hakkiyle endişe etmişlerdir. Onun için bu hususta daha hafif ve haksız gibi görünen bâzı vaziyetleri düzeltme ve ıslah yolu altında bu tasarı ile huzurunuzda çıkmışlardır.

Muhterem arkadaşlar; izah ettiğim sebeplerden dolayı eski kiralalarla yeni yapılmış ve yeni maliyetler dolayısıyla serbest bırakılması yüksek heyetinize kabul edilmiş ve kanunlaştırılmış olan kira hadlerinin eski binalarda da aynen tatbik edilmesi bir kere doğru değildir, bu bakımdan bu kanun bu görüşten mütalâa edildiği zaman haksızdır. Ve mevcut nizamı bozmakta müessir olacaktır.

İkincisi, umumi hatları üzerinde durduğum bu kanunun ortaya koymuş bulunduğu ve ve gûya bâzı haksızlıklara, Komisyonun raporunda ifade ettiği vehile istismarlara, suiistimallere yol açan bâzı vaziyetlerde de Komisyon mantikî neticeye değil, kendisinde fikri sabit halinde yerleşmiş bulunan serbest rejime yani yüksek maliyetli kiralalar yanında eski ev sahiplerine de yüksek kiralalar teminine mâtuf bir neticeye varmaktadır. Kanunun bilhassa ikinci maddesi çok dikkate şayan misaller vermektedir. Meselâ hiçbir ihtilâf ve niza olmaksızın yani kiracı rızasıyla evden çıkınca ev sahibi yeni kiracıdan istediği kirayı talepte serbest olacaktır. Yani geleceklere memlekette o evde o aptmında oturmak ihtiyaç ve zaruretinde bulunan kimseler değil mi? Eski yapıların kiralalarını o hadler üzerinden tesbit etmemizin saiki, vaktiyle serbest rejime, serbest rekabete göre teessüs etmiş kiralalar olması değil midir? Tasarıya göre tarafların rızalarıyla

boşalan eve yeni kiracı girmek istediği zaman serbest rejime tâbi olacak. Yani yüksek maliyetlerle yapılmış bulunan evlerin, apartmanların cari kiralarnı ev sahibi kendisinden istiyebilecektir. Niçin? Çünkü boşalan eve, meskene olan ihtiyaç ve zaruret hâlâ devam ediyor. Madem ki, yüksek maliyetli ev ve apartman sahiplerine yüksek kiralarla kiracı bulunuyor, mal sahibi bundan istifade edecektir. Fakat kira ile oturmak ihtiyacında olanlar bu vaziyet karşısında tazyika mâruz kalacaklardır. Bu hükümde şöyle bir aksaklık daha var: Niçin birrıza boşalan ev veya apartman serbest rejime tâbi de kira mukavelesine riayet etmeyen ve mahkemece hakkında tahliye kararı verilmiş olan bir kiracının tahliye ettiği ev serbest rejime tâbi tutulmuyor? Niza, sözü vehleî ulâda biraz zihinleri bulandıracı için mi yalnız birrıza tahliye şekli mütalâa edilmiştir? Fikrimce, böyle bir vaziyette evlâ bittarik, yine ev sahibi serbest kira ve serbest rejim istemek hakkını bulacaktır, Komisyon bu ciheti tasrih etmemiştir. Binaenaleyh bu noktadan, kanun eksiktir. Yine muhterem Komisyonun bulduğu tedbirler arasında memuriyeti, işi gücü dolayısıyla başka bir tarafa nakil ve tahvil eden bir kimsenin boşalttığı ev, daire serbest rejime tâbi olacaktır. Büyük Meclis ev ve apartmanda oturan kiracılara bir lütuf ve âtifet olarak mı kiralarnı tahdit etti ve bunu mal sahiplerinin omuzuna bir yük olarak mı tahmil etmişti. Yani Millî Korunma Kanununu yalnız mevcut evlerde kira ile oturanlara karşı bir lütuf ve âtifet olarak mı yaptık ve bunun külfetini mal sahiplerine mi tahmil ettik? Yoksa bir içtimai nizam, ve bir iktisadi vaziyetin icabatına uygundur diye mi o kanunu çıkardık? Şimdi bu noktadan kanun tasarısı tahlil edilince şöyle vaziyetlerle karşılaşarak iki ev sahibinden birisinin; kiracısı başka yere tahvil ediyor ve çıkıyor, o yüksek kiradan istifade edebilecektir. Fakat kiracısı çıkmıyan ise kendisini talihsiz sayacaktır. Çünkü kiracısından eski kirayı almakta devam edecektir ve o ev sahibi kiracısının omuzunda bir yük imiş gibi görmeye başlayacaktır. Kiracısının başka bir tarafa nakledilmesi ve serbest rejime kavuşması için duaya başlayacak. Kanunun ruhu, adalet espirisi bumu idi arkadaşlar? Yine aynı şehir ve belediye hudutları içinde oturan bir kiracının bir evi, bir apartmanı

varsa muayyen bir müddet sonra kira ile oturduğu yerden mal sahibi kendisine serbest rejimi tatbik ederek serbest rejim esasları dâhilinde kira istiyecek. Bu insana çok adilâne görünüyor, fakat üzerinde biraz durulduğu vakit hakikatta bunun da başka bir mahzuru olduğu ve Komisyonca üzerinde esaslı şekilde incelenmemiş olduğu meydana çıkıyor. Bir insanın kendi evi olduğu halde başka bir binada kiracı olarak oturması elbette bir zaruretin ifadesidir.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Ne zarureti, zaruret bunun neresinde.

MAHMUT NEDİM GÜNDÜZALP (Devamla) Bâzı arkadaşlar zaruret yok diyorlar. Misal ile fikrimi açıklayayım. Sarıyer'de bir adama anasından, babasından bir ev kalmış, memuriyeti veya işleri dolayısıyla Fatih'de kirada oturmaktadır. Sarıyer'deki evi de işi gücü Sarıyer'de olan bir adama eski kira ile kiralamıştır. Tadil tasarısına göre bu kimse Sarıyer'de evi olduğu için Fatih'den çıkıp Sarıyer'deki evine taşınacak, ve kendi kiracısını o şehirde oturacak evi olmadığı halde çıkartacaktır.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Böylesi kaç tane?...

MAHMUT NEDİM GÜNDÜZALP (Devamla) — Çok veya az olsun bu neticeler kanunun esas ruhunu baltıyor. Benim izaha çalıştığım nokta budur. Tasarıda «Elverişli» sözü geçiyor. Yani ev sahibi kiracısını çıkarabilmek için kiracının evi ikametene elverişli olmalıdır. «Elverişli» tavsifi kifayetsizdir. İhtilâflara çok müsaittir. Koloriferli bir apartmanda oturan adamın kalorifersiz bir evi var, var ve bunu eski kira üzerinden kiralamış. Şimdi bu adamın ev sahibi ile arası açılacak, ev sahibi evinin ikametene elverişli olduğunu kendisi aksini iddia edecek, neticede mahkemeye gideceklerdir.. 3 - 4 odalı bir yerde oturup da iki odalı ve eski kira üzerinden kiralanan bir evi olanın da aynı şekilde evinde oturduğu mal sahibi ile arası açılacaktır. Hulâsa tasarı, kiracılarla mal sahiplerini sıkıntılara sevkedecektir.

Başka bir haksız durum daha var: Kiracının evi olursa çıkacak, sayfiyesi olursa çıkmıyacak. Sayfiye nedir, ev nedir? Memlekette sayfiyelik yer neresidir, ev olarak telâkki ettiğimiz yer neresidir? Büyükdere sayfiye midir, değil midir? Büyükdere'de tasarıya göre hem sayfiye

vardır, hem de ev. Büyükdere'de iki odalı evi olan kimse eğer Fatih'de kiracı ise Fatih'deki ev sahibi kendisini çıkarıp Büyükdere'ye gönderecek. Büyükdere'deki o evde oturan gümrük kolcusu da tabii çıkacak ve serbest rejimle başını sokacak bir yer aramaya başlayacak? Ama Büyükdere'de büyük bir köşkü olan kimse Beyoğlu'nda bir apartımanda oturuyorsa o apartıman sahibi onu çıkartamayacaktır. Çünkü o sayfiyesinde senede iki ay oturmaktadır.

Görülüyor ki, arkadaşlar, bu kanun baştan nihayete kadar bir mantığı silsile ve bir hukuki esasa dayanmıyor. Ona bir fikri sabit hâkim oluyor: (Bugünkü tahdit edilmiş kiralari serbest bırakmak) fakat tam olarak değil. Keske tamamiyle serbest rejime gidilse! O takdirde hiç olmazsa yeni yapılan evlerle eski evler kül halinde piyasaya çıkar ve kiralari seviyeleşirdi tasarıda yalnız istisnai olarak serbest rejim isteniliyor ki, bu, ne yapar bilirmisiniz? Yalnız mahdut mal sahiplerinin bugünkü yüksek konjoktörle yüksek menfaatler teminine yol açar.

İşte ben bu mülâhazalardan dolayı esasatı kukukiyesi, silsilei mantikiyesi itibariyle zayıf gördüğüm bu kanunun bir kere daha bu komisyonda değil, Geçici Komisyonda Adalet Komisyonundan bâzı arkadaşlar bulunmakla beraber, arzettiğim fikri sabit içinde kalarak ve onun tesiri altında hazırlanmış olan bu tasarinin bir kere de Adalet Komisyonunda müzakere edilmesini yüksek takdirinize arz ediyorum ve bu hususta bir de takrir takdim ediyorum.

ORHAN SEYFİ ORHON (Zonguldak) — Aradaşlarım, Yüksek Heyetinize yeni bir mevzu olmıyan Sayın Arif Çubukcu arkadaşımızın, Millî Korunma Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki bu Kanun tasarısı üzerinde konuşurken açık söyleyeyim ki, tarafsız konuşmıyacağım, kiracılar tarafına konuşacağım.

Çünkü arkadaşlar, hâlâ mesken ihtiyacı bakımından normal sayılacak bir devre girmediğimiz için, hâlâ bu ihtiyacı sömürmeyi bekliyenlerin bulunduğuna inandığım için şu şekilde de olsa, kiralari tahdit eden Millî Korunma Kanunu hükümleri üzerinde gedikler açılmasına aslâ taraftar değilim. Tıpkı benim gibi, bu tasarıyı hazırlıyan Sayın arkadaşım da ta-

rafsız değildir. O da mal sahiplerini tutuyor.

Bazı ahvalde kiralari artırılmasını, bazı ahvalde büsbütün serbest bırakılmasını ve bütün masraflari kiracılaraya yükletilmesini istiyor.

Zaten arkadaşlar, birtaraftan bir sıkıntı ve ihtiyaç o bir taraftan da bu sıkıntı ve ihtiyaç nispetinde ondan faydalanacaklar bulundu mu, tarafsızlık pek güç bir iştir.

Ortaya birtakım fikirler, kaideler, prensipler atılır, ama, hakikatte menfaatler konuşur. Bütün o fikirler, kaideler, prensipler menfaatleri destekliyen vasıtalarından başka birşey değildir.

Nasıl ki bundan evvel, mal sahiplerini korumak için hazırlanarak, aynı Komisyondan huzuruza kadar gelen, ruznameye giren, konuşulmasına ramak kalan bir başka tasarı da aynı maksadı bambaşka fikirlerle müdafaa ediyordu.

Bu tasarı nâzikâne bir dille : « Millî Korunma Kanununun zedelenmemesinden, fakat hak ve adaletin korunmasından » bahsettiği halde, o tasarı, (Millî Korunma Kanununa) levemdiyordu: Bu kanunun vatandaşları cürüm işlemeye teşvik ettiğinden, iffetine tecavüz edilerek itibardan düştüğünden, hakka adalete, mülkiyete, tasarrufa, Anayasaya bir kanun Devleti olmak esasına mugayir olduğundan bahsediyordu.

Fakat, hava o kadar gayrimüsait idi, o derece aleyhine idi ki, kürsüye çıkamadı. Meclisin öbür kapısından çıkıp gitti. Söz alan birçok arkadaşların arasında ben de vardım. Konuşulmasını, Yüksek Heyetinizin reyine arz edilmesini, reddedilmesini, bu meselenin hiç olmazsa bir iki sene için başka bir şekle bürünerek huzuruza getirilmesini istiyordum. Muvaffak olamadım; yalnız şuna şaşıyorum: Ben, bu tasarıyı konuşan Geçici Komisyonda üyeyim. Bu mevzu üzerinde konuşmanın da âdetâ gönüllüsü oldum. Sabah akşam koridorda mekik dokuyup dururken tasarının ikinci konuşulmasına yetişemedim. Bir oturumda çıkıp gitmiş.

Eğer bulunsaydım, birinci tasarı gerekçesinde yer aldığı için beni çok müteessir eden, bu tasarının komisyon raporunda da aşağı yukarı tekrarlanan bir mütalâanın bilhassa çıkarılmasını rica edecektim. (Kira bedelleri ser-

best bırakılmadı diye mal sahipleri binalarını mahsus boş tutuyormuş, inadına kiraya vermiyormuş. Bu suretle de ayrıca mesken bühranına sebep oluyorlarmış. Bunların miktarı da az değilmiş.)

Kiralaların artırılması için mucip bir sebep olarak da bunu zikreliyor.

Arkadaşlarım, bilmem ne demeli? Vatandaşlığın, milletdaşlığın bir mânası da, bilhassa ihtiyaç zamanlarında fertler arasında samimi iştirak ve tesanüt değil midir? Sahip oldukları binaları kiraya vererek ihtiyacıtan bile müstağni olanların bu hınçlarına ne dersiniz?

Bu kürsüden, bugünkü sosyal adalet prensiplerini bilmiyen, o eski 15 odalı, 20 odalı konak sahibi zenginlerin hâtırasını saygı ile anmak isterim. Bu konaklarda outranlar, ahabplarını, hemşehrilerini, akrabalarını, haftalareca, aylarca, misafir ederler, sofralarını herkese açarlar, fakirlere dış kirası bile verirler, hele, ihtiyaç sahiplerinde bu yolda intikam almayı asla düşünmezlerdi. Onlar daha kerim ve şefik imişler.

Gerekçede bir fıkra daha gördüm : Bir şehirde kiracı olarak oturanlardan bâzıları, oturdukları daireyi, girecekleri şehirde muadili bir daire ile mübadele etmek istiyerek mal sahiplerini istismar ediyorlarmış. Peki, ne yapmalıymışlar? Gidecekleri şehirdeki muadili daireyi söylemesi ayıp ama, söyleyeyim - hava parası vererek tutmalıymışlar.

Çıktıkları daire ne olacak? Onu da ev sahibi, güya, eski kira bedeli ile veriyormuş gibi göstererek hava parası alarak kiraya verecek. Mefhumu muhalifi bu değil midir? Buna gerekçede (Mal sahibi istismarı) deniyor. Öyle ise itiraf edeyim : İstanbul'da, Taksim'de, Talimhane'de 15, 16 seneden beri kiracısı olduğum daireyi ciro etmeye hakkım olmadığı halde Ankara'ya gelmem icabedince, apartman sahibi olan zat, kendi rıza ve muvafakatiyle, şimdi oturduğum apartman sahibinin dairesi ile değiştirmeme müsaade etmiştir. Bu suretle aynı kirayı, benim kadar muntazam ödüyen, şayanı hürmet bir kiracıya sahip olmaktan ve benim derin teşekkürlerimi kazanmaktan başka hiçbir şey kaybetmemiştir. Hayır. Arada bir şey kayboldu. Böyle fırsatlar gözetliyenler bir av kaçırdılar. Fakat ona da o kadar teessüf etmesinler. Çünkü, çaresiz, yine İstanbul'da otura-

cak, hiçbir zaman böyle bir hava parasını verip gelemiyecektim.

Arkadaşlar, hâdisenin bir başka tarafından bakılınca ne kadar acayip görünüyor. Çünkü yine tekrar edeyim : Menfaatler konuşmadadır. Meselâ tasarının bir yerinde, maliyece yapılan tahrirlerde mal sahibi aleyhine bir zarar olursa, kiracılar ödiyecekler deniyor. Mal sahipleri ne duruyorlar? Böyle bir kaynak bulduktan sonra, her gün maliyeye yeni bir tahrir yaptırıp kiracılara ödesinler. Mal sahipleri zengin oldukları için, hüdankerde fakir düşürmek korkusuyla yeni vergi zammına tahammülleri yoktur. Ama, kiracılar, fakir oldukları için korkusuzca öderler.

Yine tasarıda : Mal sahipleri, binalarda elektrik, havagazı, akarsu tesisatı yapmak isterlerse kiracılar mani olamayacak, yapacaklar ama, amortismanı, faizi, kiracılara ödetecekler. Bedavadan olduktan sonra, niçin, yalnız bu kadar?..

Asansör, kalorifer, sıcak hava tertibatı, hat-tâ odaları halılar, dibalarla süsliyebilir. Hep-sini kiracı ödiyecek değil mi?

Kiracı, başka bir yere tâyin edildi mi, akra-basından birini bıraksa orasını tahliye etmeli-dir. Pekâlâ tahliye etsin; tahliye etmezse, mes-ken sıkıntısına sebep olur. O da doğru; ama, mal sahibine istediği kadar kira verdi mi, za-rarı yok. O zaman mesken sıkıntısı meselesi kalmıyor.

Arkadaşlar; biraz da şu tasarı mal sahiplerinin kusurlarını da görseydi, bakımsızlıktan, pislikten, han haline gelen apartmanlar; işle-miyen su mecraları, yanmıyan kaloriferler; Kontratta her gün sıcak su diye yazıldığı halde yarım gün bile verilmiyen sıcak sular. Ayrı bir mesken haline getirilmiş apartman müstemilâtı: bodrumlar, çatılar, kömürlükler, çamaşırhaneler...

Fakat, bütün bunlara rağmen bu iş normal hale doğru gitmektedir. Netice, tahdit edilmiş kira bedelleri bile normaldir. Çünkü, bu kira bedeli bir insanın meşru kazancının % 15 ile 20 si olmalıdır. Bugün ayda, eline net 500 lira geçen bir zat (ki, 800 lira ücret veya maaşı var demektir) az çok mevkiine uygun bir binada.. oturuyorsa, ayda 75 lira ile 100 lira arasında bir şey ödiyor. Daha fazlasını koparmaya kalk-

mak, geçici buhrandan bilistifade sıkboğaz etmektir. Bu güzel, haklı ve şerefli bir şey değildir.

Arkadaşlar, memleketin fakir halkı ihtiyaç ve zaruret zamanlarında hisselerine düşen tahammül ve fedakârlığı zaten seve seve yapmışlardır. Mal sahipleri de bu küçük fedakârlık ve tahammüle muvakkat bir zaman lütfen tahammül etsinler. Çünkü ancak bu suretle mallarını, çocuklarına millî vazifelerini ödemiş şerefli bir miras olarak bırakabileceklerdir. (Alkışlar).

EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, benden evvel konuşan 4 sayın arkadaşımın mütalâalarını dinledikten sonra söze başlarken ilk defa arz edeyim ki ben bu tasarrufların lehindeyim. Geçici Komisyonada Adalet Komisyonu adına çalışmaya iştirak etmiş ve komisyonun bir üyesi olarak mazbataya imzasını koymuş olan bir arkadaşımım. Yine sözüme başlarken bir noktaya daha işaret etmeyi faydalı görürüm. Sayın Orhan Seyfi arkadaşımız yazılı beyanatlarını okurlarken «Menfaatler konuşuyor» dediler. Ben bu sözlerinin kendi beyanatları çerçevesi içerisinde olduğunu, bizim beyanatlarımız ve konuşmalarımıza tasarrufa hakları bulunmadığını, bu cümlenin kendi beyanatlarına mâtuf olduğunu da ifade etmek isterim.

Arkadaşlar, bir insan ya kiracıdır, ya mal sahibidir; yahut hem kiracı, hem mal sahibidir veyahut ne kiracı, ne de mal sahibidir. Bütün işi bu kiracı ve mal sahibi zaviyesinden mütalâa etmekte isabet yoktur. Bu itibarla ben, benden evvel konuşan arkadaşlarımızın sözlerine cevap vermekte müşkülâta uğrıyacağım, Çünkü itirazlarımızı hukuki ve ilmî bir şekilde poze etmiş değildirlere. Tamamen hissiyata hitap etmişlerdir ve mevzuun tefferruatı üzerinde münakaşa etmişlerdir.

Şimdi arkadaşlar; hâdiseyi şu veya bu cepheden değil, adalet ve hakkaniyet cephesinden mütalâa etmek lâzımdır. Bugün siz tatbikiyle mükellef olduğunuz ve üzerinde ısrarla titredığınız Anayasada tasarruf hakkını mukaddes bir hak olarak tanımadınız mı? Ve gene siz arkadaşlar Borçlar Kanunu ile, Kanunu Medeni ile ve diğer kanunlarla bütün dünyanın gıpta ettiği esas kanunlarımızla kabul ettiğiniz akit serbestisini esas almış zevatı muhtereme değil misiniz? Ve gene siz arkadaşlar, hürriyeti tah-

dit eden, tasarrufu tahdit eden Anayasanın ruh ve prensibine aykırı gördüğünüz kanunları, prensipleri ortadan kaldırmak için mücadele ruhu taşıyan kıymetli arkadaşlar değil misiniz?

Arkadaşlar; geçenlerde bilittifak kaldırdığımız Polis Vazife ve Salâhiyetleri Kanununun 18 nci maddesini niçin kaldırdık? Hürriyeti tahdit eder bir kanun olduğu için. Tasarruf hakkı, hürriyet hakkı kadar mukaddes bir haktır. Millî Korunma Kanunu harb içinde harbin icabettirdiği zaruretler müvacehesinde bâzı tahditler kabul etmiştir, ve 30 neu madde bu suretle tedvin edilmiştir. Arkadaşlar Millî Korunma Kanununun son maddesinde bir hüküm vardır, numarası şimdi hatırımda değil. Orada fevkalâde hal zail olduktan altı ay sonra bu kanun mevkii meriyetten kalkar der. Harb bitti, hayat normale doğru dönmektedir. Geçenlerde kabul buyurduğunuz 5020 sayılı Kanunla bir az genişlik kabul ettiniz. Bugün için fasulyenin, pirincin ve diğer eşyaların, harbden evvelki, yani 1939 senesindeki fiyatlariyle bugünkü fiyatlarını mukayese ederseniz 5020 sayılı Kanunla meskenler için verilmiş olan % 20 zam bunun yanında nedir arkadaşlar? (Sıfır sesleri)

Arkadaşlar, işin hak ve adalet prensipi bu olduğu gibi bir de bunun realite kısmı vardır. Millî Korunma Kanununun tahdidatı, adalet dairelerinde çalışan bir arkadaşımız olarak arz edeyim ki, kiracılarla mal sahipleri arasında husumet yaratmıştır.

Kiracılar Millî Korunma Kanununun tahdidatından âzami istifade etmek için haklarını sui-istimal eder dereceye gelmişlerdir. Mal sahipleri de kanunun kendilerine yaptığı tahdidattan kurtulmak için çareler bulmaya çalışmışlardır.

Arkadaşlar; tahdidatla, serbest tasarrufu meneden mevzuat mal sahiplerini muvazaa yoluna sevk etmiş bulunmaktadır, bunlar realitedir, kürsüden açıkça söylüyorum. Aksini iddia eden arkadaşlarla her zaman ve her zaman münakaşa etmiye hazırım, misaller vermek mümkündür.

Mal sahiplerinden, serbest avukat olarak çalıştığım zamanlarda benden muvazaa yolunu arıyanlar olmuştur.

Arkadaşlar; serbest tasarruf, serbest akit yapma hakkını bu derece, tahdit etmeye ve bu tahdidi senelerce ve senelerce götürmeye hakkımız yoktur.

Şimdi arkadaşlar; size başka bir nokta arzedeceğim. Bugün vakıfların vaziyetini düşünün arkadaşlar. Vakıfların, üzerine titredığımız ve ecdadımızın bize miras diye bıraktığı vakıfların iratları, bu kanuni tahditler yüzünden tâmir masraflarını dahi karşılamıyacak dereceye gelmişlerdir irat alınamamaktadır.

Arkadaşlar; bizim Kanunu Medenimizde bir hüküm vardır, bir hakkın suiistimalini kanun himaye etmez. Bir kısım kiracılar, kanunen kendilerine verilen hakları suiistimal etmektedirler.

Sonra arkadaşlar, insafınıza dehalet ederek söylüyorum. Harb içerisinde her hangi bir gazetede kiralık ilânı görür müydünüz? İki senedir gerek İstanbul, gerek Ankara gazetelerinde her gün kaç tane kiralık ilânı görmektesiniz? Bu ne demektir? Bu, şu demektir ki artık ihtiyaç kiracıyı himeye etmeye lüzumlu kılacak vaziyetten çıkmış ve çıkmaktadır. Nitekim bunun gibi bâzı binalarda kiralık levhalarını görmektesiniz. İçinizde kendi inşa ettirdiği apartmanın bir kısım dairelerine kiracı bulamıyarak iki, üç ay boş bekliyen arkadaşlarımızı şahsan biliyorum. (Gürültüler).

Dr. MİTAT SAKAROĞLU (Muğla) — İsim söyle.

İBRAHİM ARVAS (Van) — İsim söylenemez.

EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — Hayır isim söyleyemem.

Dr. MİTAT SAKAROĞLU (Muğla) — Kaç lira kira istiyorlardı?

EKREM ORAN (İzmir) — Mâkul ücretle her vakit kiracı bulurlar.

EMİN HALİM ERGUN (Devamla) — Şimdi adalet ve realiteyi esasatı hukukiyeyi nazarı itibara alırsanız, harb içinde, harbin icap ve zarureti muvaciyesinde yaptığımız tahdidatı genişletmekte zaruret vardır. Ve eski bir hukuk kaidesi vardır. Zaruretler, miktariyle ölçülür.

Orhan Seyfi arkadaşım dedi ki, komisyon bu tasarıyı yaptığı zaman, apartmanları hana çeviren, apartmanların müstemilâtını bina gibi kullanan, haftada bir gün bile sıcak suyu vermeyen bir takım mal sahipleri içinde bâzı hükümler derpiş etmesi lâzımgelirdi.

Arkadaşlar; Borçlar Kanununun umumi hükümlerinden bihaber olan bu arkadaşla bu tasarının münakaşasında karşı karşıya

geldiğim için üzülmekteyim. Kendisinin edebi kıymeti çok yüksektir, hürmetim vardır. Fakat müsaade buyursunlar bu mevzu, edebiyat mevzuu değildir.

Sonra arkadaşlar, gerek Mahmut Nedim Gündüzalp ve gerekse diğer arkadaşım şu noktaya itiraz ettiler. Belediye hududu dâhilinde başka meskeni olursa kendisinin kira ile oturduğu yerde Millî Korunma Kanunundan istifade edememesi adaletsizlikmiş.

Arkadaşlar, kanunun verdiği müsaadeye istinaden sonradan inşaat yaptıran bir kimse serbest rejimle kendi apartman dairesini binlerce ve binlerce liraya kiraya verirken çok eskiden oturdum diye, oturduğu yerde 30 - 40 liraya oturmakta devam ve ısrar etmesinde adalet ve hakkaniyet prensipi var mıdır (Yoktur sesleri). Ve bu, hakkın suiistimali değil midir arkadaşlar?

Biz memlekette hukuk Devleti olarak akit serbestisini ve Anayasanın tasarrufu himayesi altına almak prensipini ancak harb zaruretinin icabettirdiği zaruretler miktarınca tahdit etmek mecburiyetindeyiz. Arkadaşlar eğer Komisyon Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesini tamamen kaldırmış olsaydı, tereddütsüz ve vicdanen müsterih olarak rey verecektim. Fakat şu ve bu düşüncelerle bir intikal devresini temin için yapılmış olan şu tasarı aynı zamanda adalete ve hakkaniyete doğru atılmış bir adımdır. Onun için iştiarak ettim.

Arkadaşlar tasarının Encümene iadesi bu işin çıkmaması demektir. Zaten bunu talep eden arkadaşlarımızın da maksatları budur. Açık olarak ifade ediyorum. Binaenaleyh arkadaşlar, eğer hak ve adalet prensipini ışık olarak alırsanız, kendinize rehber olarak alırsanız Anayasa bakımından, hak prensipleri bakımından, realite bakımından bu tasarıya müspet oy vermekte tereddüt etmemenizi rica ederim. (Alkışlar).

AHMET EYMİR (Amasya) — Muhterem arkadaşlar, Millî Korunma Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek olarak Sayın arkadaşımız Ankara Milletvekili Arif Çubukeu'nun kanun teklifi Geçici Komisyonunda tetkiki esnasında kaleme alınan kararındaki, mazbatasındaki mu-

cip sebepler; kanun metnini katiyen ifade etmiyor.

Kanun, kanun tekniği bakımından boşluklar arz ediyor, Bunu misallerle arzedeceğim: Kanun metni o kadar mutlak, o kadar umumi bir hükmü ve mânâyı ihtiva ediyor ki, arkadaşlar tatbikatta son penah olan mahkemele-
rimize berrak bir hüküm muvacehesinde karar vermek imkânını bulamayacaktır. Büyük ihtilâtlara, büyük ihtilâflara yer açacaktır.

Hattâ mülk sahipleriyle kiracıları bir ihtilâf haline getireceğini sanmıyorum. Gerçi mecbur olmadıkça tamamiyle esasa girmiyeyeceğim. Sizlere gerekçenin bâzı fıkralarını ve kanunun ona mütenazır olan ikinci maddesini okuyacağım. Takdir ve hükmü yüksek reylerinize arzedeceğim. Geçici Komisyonun gerekçesinin üçüncü sayfasının son bendinden okuyorum:

«B» Bendi vazifesini, işini, ticaretini başka yerlere naklettikleri halde ne olur ne olmaz mü-lâhazasıyla ve kiranın azlığından faydalanarak kiralarda bulunan yerleri boş tutarak ihtiyacı tazyik yolunu kapamktadır.

Memuriyetini, ticaretini başka yere nakledenler, bütün ailesini de nakletmiş ise nakil tarihinden itibaren o gayrimenkul hakkında serbest rejim cari olacaktır. Başlıca aile erkânını naklederek aileden birisini veya hizmetçisini hattâ hariçten birisini bırakarak işgale devam edenlerin kiralarda bulunan gayrimenkuller nakil tarihinden itibaren üç ay sonra serbest rejime tâbi tutulmuştur. Kiracı isterse mal sahibi ile anlaşarak gayrimenkulü kirası altında tutabilecek değilse tahliye edecektir.

Memuriyetini, işini, ticaretini başka yere naklederek gidenler her hangi sebeple olursa olsun bütün ailesini nakletmemiş veya edememiş ise kira rejim ve şartlarında hiçbir değişiklik yapmaya mecbur olmaksızın gayrimenkulde kiracı olarak kalacaktır.

«C» bendi : Şimdiye kadar hiç kiraya verilmemiş veya sahibi tarafından işgal edilmekte iken kiraya verilmek için tahliye olunan yerler hakkında yeni yapılmış binalar hakkındaki hükümler tatbik edilecektir. Bu suretle kiralık yerlerin artacağı ve bir ferahlık yaratacağı düşünölmüştür.

«Ç» bendi : Kiracının oturduğu şehir belediye sınırları içinde kendisinin ve beraber yaşadığı eşinin ikametine, sanat veya ticaretini icraya

müsaait gayrimenkulü olanlar dahi kendi gayrimenkullerine taşınmazlarsa kiraladıkları yerler hakkında altı ay sonra serbest rejimin cereyanını istihdaf etmektedir.

Mutasarrıf olduğu gayrimenkul ikametine veya ticaret ve sanatını icraya elverişli değilse kira şartlarında hiçbir değişiklik yapmaya mecbur olmaksızın kiraladığı mahalde kalacaktır. Bu hükümden sayfiyeler istisna edilmiştir. Sayfiyede bir mevsim oturulamıyacağı ve oturulsa bile külfeti bakımından istisna zaruri görölmüştür.

Bu hüküm kanunun neşri ve sonradan vâkı iktisaplarda iktisap tarihinden itibaren altı ay sonra tatbik edilecektir. Ucuz kira ile âharın gayrimenkulünü işgal ettiği halde kendi gayrimenkulünü yüksek kira ile başkalarına icara vererek iki başlı menfaat teminini tahdit ve bu istismar yolu kapatılmıştır.

Muhterem arkadaşlar; kanunun gerekçesindeki yüksek maksat ile tedvin edilen ikinci maddede arasında büyük bir boşluk ve büyük bir ayrıklık vardır. Artık kiracılarla mal sahibini mahkemelere sevkedecek böyle bir kanunu kabul ederek vatandaşları büyük bir ihtilâf içinde yaşatmak caiz değildir, bu, Yüksek Meclisin adaletiyle kabili telif görülemez, arkadaşlar.

Sonra muhterem arkadaşlar; şunu da tasrih edeyim, ben mecbur olmadıkça esasa girmiyeyeceğim, maddelerde ayrı ayrı naciz fikirlerimi dilimin döndüğü kadar ifade edeceğim. Ben bunun ne lehinde, ne aleyhindeyim.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Ohalde?

AHMET EYMİR (Devamla) — Orası Türk Milletinin dinlemesi için konulmuş masadır, burası ise Türk Milletinin söylemesi için konulmuş kürsüdür. Fikriniz varsa gelir buradan söyleyiniz, şimdi lütfen dinleyiniz.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Oraya da gelir söylerim, hem de söyleyeceğim. Beni onunla tehdit etme. Ortada bir Teşkilâtı Esasiye var, milletin hakkı var.

AHMET EYMİR (Devamla) — Aziz arkadaşlarım, tek misal olarak şu noktayı arzedeceğim, bu kanun teklifinin belediye hudutları içinde kiracının veya eşinin veya birlikte yaşadığı usul ve fûruunun, kendi ticaretine, kendi sanatına veya kendi ikametine elverişli gayrimenkulleri bulunanlar - sayfiye hariç - tara-

ından kiralanmış olan gayrimenkuller bu kanunun yayımı tarihinde ve bunları sonradan, iktisap etmişlerse iktisap tarihinden itibaren altı ay sonra Millî Korunma hükümlerine tâbi değildir. Kiralanma iktisap hükmündedir. Hem konut hem de ticarethane olarak kullanılan gayrimenkullerde galîp vasıf nazara alınarak kira ona göre uygulanır, deniyor.

Aziz arkadaşlarım; Millî Korunma Kanununun vaz'î sebebi, Yüksek Heyetinizin malûmudur. Harb bitmiştir, sulh olmamıştır. Avrupa'yı değil, bütün dünyayı kasıp kavuran buhran bütün Türk yurduna yüz de yüz intikal etmiştir.

Evet, ortada bir Kanunu Medeni, bir Borçlar Kanunu var. Anayasanın mülkiyet haklarının masuniyeti de var. Fakat bir cemiyetin selâmeti ve bir cemiyetin umur ve hususlarının hüsnü tedvirî için ferdin zararı dahi göze alınır. Bir cemiyetin faydalanması için kanunun koyduğu istiklak hükümlerine de mi itiraz edelim?

Aziz arkadaşlarım, bu Millî Korunma Kanununun tedvinine sebep olan hallerin zail olmadığını yalnız bu ifadelerimle, arzetmekle iktifa edeceğim. Mülkiyet gibi bir ana konuda, iskân ve ibate gibi zarurî bir hale temas eden bu kanunun bir defa da Adalet Komisyonundan geçmesini teklif ediyorum. Bunun yegâne çare hali budur, arkadaşlar. Bu, bir hakka taallük ediyor. Evet usul ve furudan bahsediyor. Hukukî bilgilerine hürmet ettiğim Emin Halim arkadaşımız kutsiyetini, mahfuziyetini beyan buyurdular ve müdafaa ettiler. Evet o da ben de kendileriyle beraberim. Fakat bugünkü haller, iskân ve ibate durumlarının da bunun yanında mütalâa edilmesini icabettirir. Ben kanunun çıkmasını Emin Halim arkadaşımızın ifade ettikleri gibi bir parlementer oyun yapan arkadaşımız değilim. En samimî ruhumla şunu arz ediyorum ki, tasarı Adalet Komisyonundan geçsin, hepimiz oraya gider, fikirlerimizi söyleriz. Ondan sonra Adalet Komisyonunun teklifiyle hak ve adalete makrûn, yurttaşların birbirine olan müteakabil haklarını ve hattâ saygılarını muhtevi bir kanun gelir, bizi de tatmin eder ve biz de reylerimizi büyük bir vicdan huzuru içinde vermiş oluruz. Bu hususta bir de önerge teklif ediyorum.

YUSUF ZİYA ORTAÇ (Ordu) — Muhterem arkadaşlar, ev sahipleriyle kiracılar arasındaki münasebetleri tanzim eden Millî Korunma Ka-

nunu hakkında bazan tadil teklifini ihtiva eden dilekler, zaman zaman Büyük Millet Meclisinin uyanık şuuruna çarpmış ve geri dönmüştür.

Bugün adalet duyguları ile kamufle yeni bir teklif karşısındayız.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Gayet edibane konuşuyorsunuz.

YUSUF ZİYA ORTAÇ (Devamla) — Sayın İbrahim Arvas, gayet edibane buyurdular. Mecliste ebidibane konuşmak aklımdan geçmez, af buyursunlar..

Adalet duyguları ile kamufle yeni bir teklif karşısındayız. Bu kanunun hedefi nedir? Bu kanun kabul edilirse nasıl bir vaziyet karşısında kalırız?

Muhterem arkadaşlar, eğer bu kanun kabul edilecek olursa öyle zannediyorum ki işleri en çok artacak olan mahkemeler olacaktır. Dünyada insanların dış yüzleri kadar iç yüzleri de çeşitlidir, dünyadaki insan çeşreleri kadar çeşitli insan mizaçları da vardır. Dairesi boşaldığı takdirde istediği kiraya serbetçe kiraya verecek olan bâzı kimseler bundan istifade edeceklerdir. Bu takdirde kiracıları türlü şekillerde tazyik edecekleri muhakkaktır, bundan doğacak çeşitli mahzurları sizlerin hayalinize ve takdirlerinize bırakıyorum.

Memlekette bu suretle birçok binalar boş kalırsa ne olacak?

Muhterem arkadaşlar; büyük şehirlerde birçok evlerin, apartmanların boş olduğunu biliyorum, zaman zaman büyük caddelerden geçtiğimde gördüğüm apartmanların öyle boş olanları vardır ki insan baktığı zaman başından şapkası düşüyor. Bu yıldızlara tırmanan apartmanlar boş dururken öbür tarafta yıkık duvarlar arasında yıldızları seyreden birçok vatandaşlar yersiz, yurtsuz yaşamaktadır. Korktuğumuz, yayılmasından korktuğumuz, neşvünümasından korktuğumuz birçok tehlikeli düşünceler, ısırap denilen toprakta yeşerir, daha doğrusu ısırap denilen toprakta kızarır. Apartmanlarını insafli bir fiyatla kiraya vermeye razı olmayarak aylarca, yıllarca boş tutan zengin vatandaşlar, korkarım ki, bilmeden kendi servetlerinin düşmanlığını yapıyorlar!

Muhterem arkadaşlar; bu kiracıların hakkını korur görünen Millî Korunma Kanunu yalnız bize mahsus mudur? Yaptığım tetkik beni

şu kanaate götürdü. Birinci Dünya Harbinde de, İkinci Dünya Harbinde de, bütün dünya milletleri demiyeyim, fakat medeni dünya, buhranlara karşı, ıstıraplara karşı tedbirler almışlardır. Almanya'da, İtalya'da, Amerika'da, hatâ kirasını veremiyen asker aileleri hakkında açılan tahliye dâvasını mahkemeler rüyet dahi etmiyorlar.

Elimizde henüz müzakeresine başlamadığımız ve memleketin dört gözle beklediği mühim kanunlar vardır; Orman Kanunu, Toprak Kanunu gibi.

Bu teklifin bütün bunları atlıyarak Meclise gelmesi beni hayrette bırakmıştır.

Muhterem arkadaşlar, Milletvekilliği denilen kutsi emaneti asıl sahibi olan büyük millette yakında teslim etmek üzereyiz. Önümüzde mahdut aylar kalmıştır. Cemiyet hayatında nasıl akisler uyandıracığımız bilmediğimiz ve muztarip insanlara yeni muztarip kitleler ilâve edeceğine şöphe olmıyan böyle bir kanunun müzakeresini Büyük Meclisin asla tasvip etmiyeceği kanaatindeyim. (Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Muammer Alakant.

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, 8 nei Büyük Millet Meclisi dördüncü yılını doldurmak üzeredir. Daha ilk geldiğimiz sene bu Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesinin tadiliyle meşgul olduk. Dört senedenberi memleketimizde bu mesken meselesi, dükkân meselesi, bir ıstırap olarak yaşamaktadır. Bir tarafta babasından dedesinden kalmış bir iki evini yok pahasına icara verip sıkıntı ve ıstırap içinde yaşayan aileler, duldar, yetimler vardır. Öbür tarafta parasını pul gibi harcandığı halde bir dükkânı yok pahasına işgal eden binlerce tüccar vardır. Diğer taraftan bir yerden diğer tarafa nakil edildiği zaman kendisini, ailesini iskân etmeyi düşünen binlerce, on binlerce memurlar vardır. Bütün bunların ıstırapı karşısında dört senedir Büyük Millet Meclisinin bulacağı tedbirlerle çare aramıya çalışıldı, halbuki ev yapmak, dükkân yapmak, mesken yapmak, memlekette bu noksanlıkları izale etmek bina kurmak B. M. Meclisinin kanuni tedbirlerle çaresini bulabileceği bir iş değildir. Bu herşeyden evvel bir Hükümet işidir, bir Devlet meselesidir. Fakat maatteessüf senelerden beri arka arkaya tevali eden Hükümetler bu büyük memleket ve millet ıstırapı

karşısında cesaret ve vukufu işi elealamamışlar milletin ve Meclisin karşısına cezri tedbirlerle gelememişlerdir. İşte bugün bu ıstırapı ifade etmek için B. M. Meclisinin aynı grubu içerisinde bulunan muhterem milletvekilleri tartışma yapmaktadırlar. Fakat Hükümetin asıl bu işlerle meşgul olan Bakanlarını burada göremiyoruz.

İngiltere gibi senelerden beri düşman bombardımanı altında kalan memleketlerinde mesken meseleleri artık halletmişlerdir. Hani Bayındırlık Bakanı? Hükümet Türkiye'de mesken meselelerini ve dükkân noksanlıklarını izale etmek için ne yapmaktadırlar? Hangi muvaffakiyetler merhalesine erişmiştir? İstanbul için, Ankara için ne kadar bina ihtiyacı vardır? Ne kadar para ihtiyacı vardır? Ve bunların ne kadarı temin edilmiştir? Ecnebi şirketler Türkiye'de bu naoksanları yapmak için, bine, ev yapmak için müracaat etmişlerdi. Bunların akıbeti ne oldu? Hani Ekonomi ve Ticaret Bakanı? Bu mühim millet ve memleket meselesi mevzuubahs olurken ve ben kendilerine haber verdiğim halde burada cevap vermek endişesinde oldukları içindir ki, burada bulunmıyorlar. Hükümet bu mühim millet ve memleket meselesine ehemmiyet vermedikçe arkadaşlar, biz ne kadar uğraşsak Meclis olarak palyatif tedbirlerle, muvakkat kanunlarla bu işe hal çaresini aslâ bulamayız.

4 seneden beri Büyük Millet Meclisinde bilhassa Millî Korunma Kanununun mesken ve akarlara mütaallik olan 30 neu maddesi üzerinde duruyoruz; Halbuki Millî Korunma Kanunu memleket içerisinde yine başlıbaşına bir ıstırap, bir endişe yaratmaktadır.

Millî Korunma Kanununun birinci maddesi Millî Korunma Kanununun hikmeti tesisini şu şekilde ifade ediyor. Fevkalâde hallerde Devletin bünyesini iktisat ve millî müdafaa bakımından takviye etmek noktasından İcravekileri Heyetine, bu kanun da yani, Millî Korunma Kanununda gösterilen şekil ve şartlar dairesinde vazife ve salâhiyetler verilmiştir. Yani bu Millî Korunma Kanunu fevkalâde hallerde tatbik edilecektir.

Fevkalâde haller vücut bulduğu zaman, Heyetivekile karariyle bu kanun tatbik ve ilân edilecektir. Yine Millî Korunma Kanununun üçüncü maddesi mucibince Millî Korunma Kanununun meriyetten kalktığını Hükümet takdir edecektir. Şimdi Millî Korunma Kanununun

tatbik edilmesi için haller ve şartlar şudur diyor kanun. Birisi, umumi veya kısmi seferberlik. ikincisi, Devletin bir harbe girmesi ihtimali, üçüncüsü Türkiye Cumhuriyetini alâkalandıran yabancı Devletler arasındaki harb hali.

Şimdi arkadaşlar, Millî Korunma Kanunu mahiyeti itibariyle bir cemiyetin evvelâ kendi bünyesini muhafaza etmesi için, kendi varlığını, kendi hayatını idame ettirmek için Anayasa haklarını ve hürriyetlerini tahdidata uğratarak fevkalâde kanunlar çıkarması halidir. Millî Korunma Kanunu birçok Anayasa hürriyetlerini tahdit ve ref etmektedir. Millî Korunma Kanunu ile Hükümet istediği zaman bir fabrikaya el koyabilir, istediği zaman bir malın ihracını menendebilir, istediği zaman ihraç edilen mallardan fon almak suretiyle bir nevi ihracat vergisi tarhedebilir, fabrikaların çalışmalarını muayyen şekilde tahdit edebilir, fiyatları tahdit edebilir, işçileri kütle halinde bir yerden alıp diğer bir yere sevk edebilir, hattâ çiftçileri bir yerden alıp başka bir yere sevk edebilir, 1939 - 1946 seneleri aralarında gördük ki Hükümet, bunları bilfiil yapmıştır. İşte bu hürriyetler, bu Millî Korunma Kanunu ile tahdit edilmişti ve hattâ refedilmiştir. Ben, bu, haksız olarak yapılmıştır, demiyorum. Demin de söylediğim gibi, bir cemiyetin kendi varlığını idame ettirmesi için, evvelâ hayat mücadelesiyle uğraşması için hattâ hak ve hürriyetleri muvakkat bir zaman için bir tarafa bırakır kendi varlığının müdafaasına bakar. İşte Türk cemiyetinin ve Türk milletinin ve Türk Devletinin varlığını müdafa etmesi içindir ki bu Millî Korunma Kanunu çıkarılmıştır. Fakat demin de söylediğim gibi; Millî Korunma Kanununun tatbiki 3 hale bağlanmıştır. Bu hallerin üçü de bugün mevcut değildir. Umumi veya kısmi seferberlik, bu bugün yoktur. İkincisi Devletin bir harbe girmesi ihtimali. Burada karibüzzuhur olan büyük bir endişe ile beklenen bir harbe girmek ihtimali mevzu bahisdir. Yoksa her zaman harbe girmek ihtimali içerisinde bulunabilir. Bütün Osmanlı devrinde her zaman harbe girmek ihtimali içinde yaşanmış ve 1922 istirdadından sonra da harbe girmek ihtimali içinde kalmıştır. Atatürk'ün (bana çizmelerimi giydirmesinler) deyip Akdeniz sahillerine gittiğini hep biliriz. Bugün ise karibüzzuhur bir harbe girmek ihtimali de mevcut bulunma-

maktadır. İşte bu suretle ikinci ihtimal de yoktur.

3 ncüsü; Türkiye Cumhuriyetinin alâkadar olduğu yabancı Devlet ve milletler arasında harb hali de yoktur. İlerde bunların ilerde önümüzdeki aylarda bunların her hangi birisinin meydana gelme ihtimali varidi hatır olsa dahi her zaman inikad halinde bulunan B. M. M. ni toplayıp, böyle bir Millî Korunma Kanunu teklif etmek Hükümet için daima mümkündür.

Binaenaleyh arkadaşlar, işi sadece Millî Korunma Kanununun 30 ncü maddesi üzerinde değil, milletın Anayasa haklarını esaslı surette refetmiş olan bütün Millî Korunma Kanunu üzerinde mütalâa etmek lâzımdır. Bugün hususi sermaye teraküm etmiş olan paralarını memleket endüstrisine sarfedemiyorsa emin olun bu kanunun bunun üzerinde büyük dahlü tesiri vardır. Bugün ne fabrikalar, ne tüccarlar, ne işçiler, ne de çiftçiler Türk Anayasa haklarının temin ettiği hak ve hürriyetlere malik değildir ve bunun bu suretle devam etmesi için de sebepler mevcut değildir. Şu halde Hükümetin lâzımgelen vazifeleri yapmamasından dolayı bunun yanı başında da bugün bir mesken ve akar meselesinin mevcut olduğunu kabul etmek lâzımgelir. O halde yapılacak iş nedir?. Mesken ve dükkânlara taallük eden 30 ncü maddeyi Millî Korunma Kanunundan dışarıya çıkarmak ve memleket ihtiyaçları için ne yapmak lâzımgeliyorsa Hükümetin bunu cesaretle ve vukufıyla yapıp Büyük Millet Meclisine takdim etmesi lâzımgelir. Bu, herşeyden evvel bir Hükümet işidir. Hükümetin senelere lâkayıt kalıp bu hususta Büyük Millet Meclisinin kararlarını beklemeye hakkı yoktur. Hükümet vazifesini yapmalıdır.

Sonra, Hükümetten talep ettiğimiz ikinci şey, bu mesken ve akarlar a ait kısmı ayrıca bir kanun halinde tedvin edip, Büyük Millet Meclisine sevkettikten sonra, Millî Korunma Kanununun tatbik sahasından çıkarmaktır. Çünkü Büyük Millet Meclisi, Millî Korunma Kanunundaki salâhiyetleri üç şart dâhilinde Hükümete vermiştir. Bu üç şart da bugün mevcut değildir. Onun için Hükümet Millî Korunma Kanununun mesken ve dükkânlara taallük eden kısımları için ayrıca bir kanun teklif ederek mevki meriyetten kaldırmak lâzımdır. O teklif edilecek kanun Millî Korunma Kanunu olmayacaktır. Birçok Devletler Millî Korunma Kanununu vaziyetindeki kanunlarının

kaldırmışlardır. Bu getirilmesini teklif ettiğimiz kanun ayrıca mesken, icar ve akarlar hakkında bir kanun olacaktır. Hükümet bu hususta ne düşünüyor?. Millî Korunma Kanununun tatbikini icabettiren bu üç şart mevcut mudur?. Hükümet bu mesken ve dükkân işlerini ayrı bir kanun halinde Meclise takdim edecek midir?. Millî Korunmanın diğer iktisadi, zirai ve sair hususlara ait olan kısımları, ki, bunlar Türk milletinin hürriyetlerini refeden hususlardır, bunları kaldırmayı kabul ediyor mu?. Bu hususta Hükümet menfi düşünüyorsa, biz bir kanun teklifi ile bu işi halletmeye çalışacağız. Vakit kısa olmakla beraber buna çalışacağız. Bu mesken ve dükkânlar hakkındaki hususlar ayrıca düşünülme şartlarıyla geriye kalan ana hakları, ana hürriyeti ihlâl eden, ref'eden kısımların kaldırılması hususunda bir lâyihai kanuniye ile teklifte bulunacağız.

Fakat, bugün teklif edilen tasarı üzerinde vicdan huzuru içinde rey verebilmemiz için Hükümetin sorduğum sualleri cevaplandırmasını rica ediyorum. Sorduğum bu noktalar üzerinde Hükümet bizi aydınlatsın.

BAŞKAN — Arkadaşımız, demin Ticaret Bakanı Mecliste yoktur, dediler. Hükümet namına Kamutayda bu meselenin müzakeresini takibe Adalet Bakanının memur edilmiş olduğunu ifade ettim. Binaenaleyh, burada hazır, cevap vereceklerdir.

Buyurun Muammer Eriş.

MUAMMER ERİŞ (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; Arif Çubukeu arkadaşımızın kanun teklifi Geçici Komisyonunda tetkik edildikten sonra yüksek huzuruza sevk edilmiş bulunmaktadır.

Arif Çubukeu arkadaşımız maksat ve gayesini şu suretle izah ediyor:

Adalet ve hakkaniyeti sağlamak, mal sahipleri ile kiracılar arasındaki pürüzleri bertaraf etmek.

Arkadaşlar; evvelâ şunu arz edeyim ki; ben deniz bu kanunun aleyhinde konuşacağım. Çünkü şimdi izah etmiş olduğu, arzetmiş olduğu sebepler tamamen mevcut olmadığı gibi, Geçici Komisyonun esbabı mucibe lâyihasında, hakikaten naçiz fikirlerime uymayan bâzı esaslar vardır..

Şimdi müsaade buyurursanız, Arif Çubukeu arkadaşımızın teklifleri üzerinde, Yüksek Hu-

zurunuza gelen kanun teklifinin esaslarını kısaca arz edeyim;

Bir; birçok şehir ve kasabalarda Elektrik gibi, su ve havagazı gibi tesisat yapılıyor; bunları meskenlere de koymak lâzımdır. Binaenaleyh bunlar yapılacak olursa, bunların faiz ve amortismanlarını kiracılar versin deniyor. Bu bakımdan tamamen haklılardır.

İkineisi; sık sık gazetelerde gördüğümüz; meselâ İstanbul ile Ankara arasında mesken mübadelesi teklifleri gösteriyor ki İstanbul veya Ankara'da oturanlar aynı kiralari karşılaştırmak için, bu iki şehir arasında mübadele yapmak fırsatını bulmak için ilân yapıyorlar. Binaenaleyh kanunun bâzı hükümlerinden istifade ederek istismar edilmemesi için bu hususun da serbest bırakılmasını istiyorlar ve Geçici Komisyon da bunu kabul etmiş oluyor.

Üçüncüsü; hiçbir ihtilâf olmaksızın tahliye edilmiş olan binaların serbest rejime tâbi tutulmasını istiyorlar. Komisyon, dördüncü olarak da, hiç kiraya verilmemiş binaları yine serbest rejimle kiraya vermek istiyorlar.

Kiracının veya karısının aynı şehirde binası varsa veya satın almışsa bu binalar tabii serbest rejime göre kiraya verildiği için birçok kiracılar düşük kiralalarla oturmakta oldukları ile sürülerek bunların da tahliyesini istiyorlar. Ve nihayet vergi kanunlarına esas teşkil etmek üzere bina tahriri yapılmışsa ve bu bina tahririnde varidata mesnet olan miktar kirasından yüksekse bu kiranın o hadde çıkarılmasını istiyorlar.

Arkadaşlar, bunlar hakikaten haklı bâzı me-taliftir. Fakat müsaade buyurulursa esbabı mucibelerdeki hakkaniyet acaba nerededir? Mal sahipleri ile kiracılar arasında bu kanun mevkii meriyete girerse bütün pürüzler kalkacak mıdır? Asla.

Sonra hakkaniyet şurada değildir ki; bir memur İstanbul'da, Ankara'da muayyen bir kira ile oturmaktadır. Şimdi bu kanunla bunu kaldıracağız ve diyeceğiz ki, buyurun Ankara'ya, Ankara'da serbest rejime tâbi veya boş bina bulabilirsiniz oturun, Bunu böyle ifade edebiliriz) Biraz evvel Geçici Komisyonun esbabı mucibesindeki bâzı noktalardan bahsetmiştim. Millî Korunma Kanununun mer'i prensiplerinden bir değişiklikten ziyade, kanunun mutlak hükümlerinden faydalanarak yapıl-

makta olan suiistimal ve istismarı tahdit etmek ve kalkınma icaplarına uygun hali temin etmeyi ileri sürüyorlar.

Arkadaşlar; Millî Korunma Kanununun prensipleri acaba değişmemiş midir? Bu suretle arzettiğim altı halden Millî Korunma Kanununun kirayı sabit tutmak prensipi esasından bozulmamış mıdır? Diyecekler ki, bu prensip bozulmadı mı? Evet arkadaşlar bozuldu. Bundan evvel kabul buyurduğunuz kanunla meskenlerde % 20, diğerlerde % 50 zam kabul edildi. Fakat bunun esbabı mucibesi Yüksek Heyetin malûmudur. Binaenaleyh, bu prensipin de ben esbabı mucibesinin yerinde olmadığına kaniim. Yalnız şu noktayı arzetmek mecburiyetindeyim ki, bendeniz meseleyi yalnız bir taraflı mütalâa etmiyorum. Gerek kiracılar ve gerekse mal sahipleri bakımından naçiz kanaatlerimi yüksek huzurunuzda arzedeceğim. Yalnız, mal sahipleri hakkında da efendim, apartman sahibidir, zengindir, şöyledir diye mütalâa etmek lâzımdır. Bir arkadaşım ifade buyurdular, bendenizin naçiz kanaatime göre, asıl mühim memur kitlesinin kiracı bulunduğu binaların yetim, dul veyahut çok dar gelirli vatandaşların geçinmek için bin ıstırap çekerek nihayet bir odasını veya katını kiraya vererek geçindiklerini de göz önünde bulundurmak lâzımdır.

Arkadaşlar, şu halde acaba bu mesele nasıl mütalâa edilmelidir? Millî Korunma Kanununun bu esasları nelerdir?

Yüksek malûmunuzdur, Millî Korunma Kanunundaki kiralaların yükseltilmesi prensipi harb zamanının ve bilhassa bütün fiyatların yükseltilmemesi için konulmuş belli başlı prensiplerden birisidir. Bir arkadaşın ifade ettiği gibi diğer memleketlerde bilhassa kiralaları ve diğer fiyatları tamamen tutmuş olan memleketlerde elân da deyam etmektedir. Şimdi bu kiralalar diğer fiyatlar içerisinde sabit kalıyor. Acaba diğer fiyatlarımız duruyor mu? Buna yükselmiyor demek bir hakikati ifade etmemek demektir.

Asıl meseleyi daha açıklığıyla arzedeğim: Bendenizce bu mevzuda en ziyade gözönünde bulundurulacak mesele zavallı memurlarımızın, zavallı diye ifade ediyorum, sebebini arzedeceğim ve dar gelirli zevatın ve bir de mütekaitlelerin vaziyetini mütalâa edelim.

Maliye vekilinin Bütçe konuşulması sırasında Komisyonda belirtildiği gibi memurların vaziyetini ve aynı zamanda umumi vaziyet itibariyle kendilerine yapılan zamların ne derecede olduğunu açık bir lisanla ifade ettiler.

Biz ne pahasına olursa olsun şu veya bu sebeple bu kanunun kabulü halinde dahi en ufak bir zammı memurlara teşmil etmeye asla taraftar değiliz. Burada memurları, aynı zamanda dar gelirli, aynı zamanda mütekaitleleri kastediyorum.

Şu halde bu meseleyi nasıl mütalâa etmek lâzımdır Bu meseleyi bütün açıklığı ile mütalâa etmek icabeder. Biz Millî Korunma Kanunuyla kira bahsinde kira fiyatlarını sıkı bir surette muhafazaya çalışıyoruz. Fakat diğer taraftan da bildiğiniz gibi diğer fiyatlar mütemadiyen yükselmektedir. Şimdi şu halde yalnız kira üzerinde ısrar etmek doğru değildir. Onun için bendenizin istirahatım yüksek huzuruza sevk edilmiş olan tasarı ile bu meselenin tam ve âdil bir şekilde halli temin edilemeyecektir. Yalnız bu suretle değil, bunun nasıl hal edilebileceğini uzun uzadıya izah ederek başınızı ağrıtmayayım, bazı arkadaşlarımız diyorlar ki, kiralar serbest bırakıldığı zaman katiyen kira bedelleri yükselmeyecektir. Katiyen kiralar yükselmeyecektir. Belki doğrudur, fakat ben şahsen böyle olacağını zannetmiyorum. Çünkü yükselcek kiralar da vardır. Eğer serbest olacaksa memurlarımıza muhakkak surette bir darbe vuracağız. Onun için İbrahim Arvas arkadaşımızın ifade ettiği gibi; prim verilsin ve saire dendi.

İBRAHİM ARVAS (Van) — Küçük memurlar için arzettim.

MUAMMER ERİŞ (Devamla) — Müsaade-nizle memurlara on para yük yüklemek imkânı yoktur. Bulunabilecek formül şudur: Kiralarda; Millî Korunma Kanununun meriyetteki zamanından sonra zam olacak, veya serbest kaldığı zaman zammedilecek miktarla evvelki kiralar arasındaki farkı memur, mütekaite ve dar gelirli bulunacak şekilde vermek mümkündür. Esasen muayyen bir zümre üzerine yük olduğu da bir hakikattir çok dar gelirli bulunan bir kadının kirahk dairesinde oturan memurlardan düşük kira almakla bizim yapamadığımız yardımı yapıyor demektir. Halbuki emin olunuz ki daha büyük apartman sahipleri, bir-

çok arkadaşların izah ettikleri gibi, zengin mal sahipleri diyeyim, bunların apartmanlarında memur oturmuyor. Binaenaleyh bunu tam bir müsavat dâhilinde halletmek mümkündür. Eğer serbest bırakıldığı zaman kira yükselirse o zaman arzettiğim, komisyonda uzun uzadıya delilleriyle zikredeceğim sebeplerle bunları karşılamak mümkündür. Eğer mâruzatım şâyânı kabul ise bendeniz de, arkadaşlarımin ifade ettikleri gibi, Adalet, Bütçe ve Maliye ve tensip buyurursanız bunlardan iki komisyondan mürekkep karma bir komisyonda bu işin tetkik edilmesini ve tasarının oraya verilmesini arz ve teklif ediyorum. Bu hususta bir takrir veriyorum.

GL. VEHBİ KOCAGÜNEY (Erzurum) — Sayın arkadaşlarım, bu kanunu kabul buyduğunuz takdirde evsiz barksız binlerce memurun, emeklinin ve milyonlarca dar gelirli vatandaşın omuzlarına mahiyeti, ağırlığı meşkûk bir yük yüklemiş olacağız, büyük zenginlerin menfaati namına, geçim darlığında olan vatandaşların yüreğine bir ateş daha koyacağız. Onları sızlatacağız.

Millî Korunma Kanununun tamamen kaldırılıp kaldırılmaması Büyük Millet Meclisinin kararına bağlıdır. Zengin vatandaşlar yerine dar geçimde olanları korumak en âdilâne karardır. Bunun reddi için bir önerge veriyorum, Büyük Meclisin bu kanunu kabul edeceğine de asla inanmıyorum.

MUSTAFA REŞİT TARAKÇIOĞLU (Trabzon) — Arkadaşlar; Sayın Çubukeu arkadaşımızın Geçici Komisyonda görüşülerek şu şekli almış olan kanun teklifini bendeniz de müsaadeleriyle, hiç beğenmedim. Şimdi niçin beğenmediğimi arzedeceğim :

İkinci Dünya Harbi, bütün dünyada olduğu gibi memleketimizde de önüne geçilmez pahalılık, ıstırap, yoksulluk, mahrumiyet âfetini yarattı. Hükümetin, B. M. M. nin bu vaziyet karşısında aldığı tek tedbir Millî Korunma Kanunudur. Bu kanunun bilhassa 30 ncu maddesidir ki, kasaba, şehir ve limanlarımızdaki ev, mağaza, ve dükkân kiralarnın alabildiğine yükselmesine mâni olmuştur. Şimdi huzuruza gelen tekliften çok önce 1947 yılında gene Büyük Millet Meclisi bâzı mülâhazalarla kiralara % 20-50 bir zam yaptı. Geçen yıl bâzı milletvekili arkadaşlarımızın gene aynı mevzu üzerinde getir-

miş oldukları teklif ki, Yüksek Meclis tarafından reddedilmek üzere iken geri alınmıştı. O komisyonda bendeniz de bulunmuştum. Bunu kabul etmedik. Sebebi? Sebebi aşîkâr. Pahalılık olacak, piyasada hercümerç yapacaktı.

Şimdi, adalet ve hukuk kelimelerine bürünecek huzuruza çıkmış olan bu teklif işte o reddolunan tam aynıdır. Fakat bu yol; tehlikeli bir yoldur. Onun için ben beğenmedim. Evet, bâzı şehirlerde, kazalarda elektrik yapıldı, su getirildi. Kiracıları da bundan mahrum etmiyelim. Evet ama neden dolayı sizin tesisatınızın parasını ben verecekmışim? Esasen kiracı kirayı vermektan âciz olan bir adamı, bir de elektrik için zorluyoruz. Zor her yerde fenadır, Sonra, illâ aşsın, susuzsun, senin karnını doyuracağım diye adamın karnını patlatmaya çalışmanın mânası yok. Ben sana petrol lâmbası yerine 200 mumluk lâmba vereceğim, ben yoksulluktan o 200 mumluk lâmbayı daima kapkaranlık göreceğim.

İşittik, diyorlar ki, efendim, bir dul kadın var, onun tek varlığı evidir, onu kiraya verip geçinecektir. İyi ama, diğer bir dul kadın var ki, hiç evi yoktur. Şimdi evi olan bir dul kadını düşünürken evsiz, güçbelâ kirasını veren bir vatan-dışı düşünmemekte adalet var mıdır?

Arkadaşlarım, bizim rejimimiz sermayeye hürmet eden, hürriyet esasına dayanan bir rejimdir. Ama içtimai nizamı muhafaza etmek de adlî aklın birinci esasıdır.

Arkadaşlar, etin kilosu 250 kuruştan 300 kuruşa çıktığı zaman kıyamet koparıyoruz, hele 500 e çıkarsa aklımız yerinden oynuyor neden narh koyuyoruz? Bırak adamı, istediği gibi istediği fiyata etini satsın?

Neden falan yerden yol geçireceğim, onun için senin evini yıkacağım, yahut tarlanı, canın kadar sevdiğin tarlanı elinden alacağım da falan meydanı yapacağım diye istimlâk hakkını tanıyoruz? Çünkü bu, içtimai nizamdır, elbette tanıyacağız.

Hürriyet ve adalet prensipini yoksul cemiyetin göz yaşından, ıstırapından refah temin etmek için mi, istiyoruz? Adalet ve hürriyet prensipi bu mudur?

Biz öyle rejim içindeyiz ki, evlerin kapılarını açık tutarak her odasına zorla ve bedava aileyi yerleştirmiyoruz. Biz hürriyet rejimi içindeyiz,

kiraya veriyoruz, efendim 50 liraya veriyor, mal sahibi yaptırdığı gayrimenkulün bedelini katbekat zaten çoktan almıştır. Geçici buhranı atlatıncıya kadar Millî Korunma Kanunu kalkacaktır. Fakat 50 lira veren vatandaşa 70 lira ver, 150 lira ver diyeceğiz.

Bu durum nizamı, cemiyet nizamını altüst eder. Âmme nizamı ve menfaati mevzuubahis oldukça, elbet bâzı hürriyetler ve bâzı serbest akitler tahdit edilir. Bunu kabul etmek lâzımdır. Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesinin mânası budur, tamamiyle bunun ifadesidir.

Şimdi tasavvur edin ki, Millî Korunma Kanununun 30 neu maddesi tamamen ortadan kalkıyor. Arkadaşlar; piyasada pahalılık her tarafı istilâ edecektir; ıstırap çoğalacaktır. Büyük Millet Meclisinin, her zaman kendini gösteren sağ duyusu ile böyle bir kanunun buradan çıkmasına imkân vermeyeceğine eminim.

BÂŞKAN — Arkadaşlar, müsaade buyurun. (Söz istiyoruz sesleri). Söz isteyen arkadaşların isimleri kaydedilmiştir, daha dört arkadaş söz almıştır. Yeterlik önergesi vardır. Tensip buyurursanız henüz Komisyon konuşmamıştır, Hükümetten bâzı sorular vardır, Hükümet cevap vermemiştir. Müsaade buyurursanız evvelâ Komisyon konuşsun, Hükümet de cevabını versin, ondan sonra yeterlik önergesini reyinize arzede-yim, kabul edilmezse müzakerelere devam ederiz, kabul edilirse maddelere geçeriz.

Şimdi Komisyona söz veriyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAİT AZMI FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar; bu kanunun müzakeresi birçok vaktinizi aldı. Bendeniz vaktinizi almamaya çalışacağım, daha kısa konuşmak istiyorum.

Ben ne sayın Erdem'in mantığı, ne Gündüzalp'ın fikri sabitine Orhon arkadaşımızın edebiyatı, ne Eymir'in berrak konuşması, tarzında konuşmıyacağım, ne de Alakant gibi konumuzun dışına çıkmıyacağım? Eriş gibi bir taraftan metalip hakka ve hakkaniyete uygundur, dedikten sonra taktik yaparak yürütme yoluna gitmiyeceğim. Uluorta hâdiseyi ve bu kanunun getirilmesi sebebinin arzedeceğim.

Sayın Mahmut Gündüzalp arkadaşım Komisyonun kanaatlarına hürmet ettiğini ve Komisyona teşekkür ettiğini ifade ettiler. Lûtfen Komisyonun kanaatına karşı izhar ettikleri hürmet ve

teşekküre karşı ben de bilmukabele kendilerine teşekkür ederim.

EKREM ORAN (İzmir) — Bırakın teşekkürleri, esasa geçelim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAİT AZMI FEYZİOĞLU (Kayseri) — Gündüzalp arkadaşım dediler ki, maksat açıkça izah edilmiyerek, haklı gibi görünen şekiller arkasına sığınarak bir fikri sabiti tahakkuk ettirmeye çalışmaktadırlar. Komisyonu teşkil eden üyeler, maksatları vazih ve açık olarak Yüksek Kamutayın huzuruna sunmak vazifesiyle mükelleftir ve bu vazifeden asla ayrılmamışlardır. Ne böyle bir müzmerleri vardır, ne de fikri sabitleri. Müzmer ve fikri sabit sahibi olmak, isnadını şiddetle reddederim. (Bravo sesleri).

Sayın Orhan Seyfi Orhon arkadaşımız, tarafsız konuşmıyacağını ve teklif sahibinin de tarafsız olmadığını, kendisinin kiracıları, teklif sahibinin de mal sahiplerini tuttuğunu beyan ettiler. Şunu arzede-yim ki, burada çarpışan menfaatler değil samimî kanaatlerdir. Biz Orhan Seyfi Orhon'un kiracıların tarafını tuttuğunu ve yahut kiracı olduğu için böyle bir telâkiye sahip olduğunu kabul etmiyoruz. ve bundan kendilerini tenzih ederiz. Burada zaruretlerin, hakikatlerin çarpıştığına kaniiz. Türk Milletini temsil eden B. M. Meclisi şahsi menfaatler peşinde koşmaz ve bu tarzda konuşmaz (Bravo sesleri)

Sayın Ortaç arkadaşımız, bundan evvel gelen tekliflerin B. M. Meclisinin şuuruna çarpılarak, bir kapıdan girip, diğer kapıdan çıktığından, bir taraftan yıldızlara ulaşan apartımanlar, diğer taraftan, evinin çatısından yıldızlar gözüken, yani çatısı bulunmayan binalardan, ve saireden bahsettiler. Bunları da müsaade buyururlarsa, bu teklifle alâkalı bir tarafı yoktur. Yüksek Meclis kararını alırken, bu gibi hissî veya edebî tesirler altında kalmıyacağından emin bulunuyorum.

Muammer Alakant arkadaşımız, fevkalâde hallerden, Millî Korunma Kanununun tatbikatından ve saireden uzun uzadıya bahsettiler ve nihayet de teklifi desteklemiş oldular. Ama kanunun tamamen dışında teleâkki ediyorum.

EKREM ORAN (İzmir) — Hem taallûk etmiyor diyorsun, hem de konuşuyorsun.

GEÇİCİ K. SÖZCÜSÜ SAİT AZMI FEYZİOĞLU (Devamla) — Arzettiğim gibi Muammer

Eriş arkadaşımız tasarının getirdiği teklifleri hakiki metalip diye vasıflandırdıktan sonra Bütçe, Maliye ve Adalet Komisyonlarından mürekkep geçici bir komisyona havale etmek ettirmek suretiyle teşriî tabiye yapmak istediler. O tabiye de aşağı yukarı anlaşılmalıdır.

Sayın arkadaşlarım. Bu teklif, aslâ tahliye-yi istihdaf eden bir teklif değildir. Kiracıyı oturduğu yerden çıkarmak gibi bir mekanizma kurmuş değildir. Bunu bir defa açıkça belirtmek lâzım ve zaruridir. Bu kanun niçin getirilmiştir? Sebebinin birisi şudur: Devlet, nüfusu 50 binden aşağı olan kasaba ve şehirlere fondan büyük mikyasta yardım yaptı. İller Bankası da kredisini bunlara tahsis etti. Bu suretle halen Türkiye şehir ve kasabalarında 50 milyon liralık iş ihale edilmiş ve bunlar kısmen tahakkuk etmiş bir kısmı da tahakkuk etmek üzeredir. Yeniden 30 milyon liralık elektrik, su gibi tesisler için fondan yardım yapılmış, krediler açılmış ve hattâ İller Bankası tarafından müzayedeye bile çıkarılmıştır. Devletin bu yardımından, İller Bankasının kredisinden istifade eden şehir ve kasabalar su getirdiler, elektrik tesisatı yaptılar, bilmiyorum havagazi var mı belki var belki yok, ne ise. Bu kasaba veya şehre bu tesisat yapıldıktan sonra bu medeni vasıttan herkes istifade etmek arzusundadır. Bu gibi kasabalarda takdir buyurursunuz kiralık evler o şehrin büyük memurlarının kirası altındadır. Memur, mal sahibine şehre elektrik gelmiştir, ben petrol lâmbasıyla oturuyorum, gel sen de eve tesisatını yap der. Deyen kim şehrin valisi, kaymakamı, müddeiumumisi, mal müdürüdür? Mal sahibi yapsın ne yapsın yapmasın ne yapsın. Malını harbden evvel kiraya vermiş, Milli Korunma Kanunu, mal sahibi kiracı aleyhine şartları değiştiremez diyen maddesi karşısındadır. Ben bunu yaptım ama sen de masrafın şu kadarını ver diyemez ki, yapmasa kaza erkânıyla, vilâyet erkânıyla zor bir duruma düşecek.. Bunun için Komisyon şunu düşünmüştür, demiştir ki: Böyle elektriğe, suya ve emsali tesisata kavuşmuş olan bir kasabada evlerinin iç tesisatını yaptırınlar olursa, bu tesisatın mahallî belediye daimî encümenleri masrafını ve bu masrafın senelik faizi ve amortismanını takdir eder ve takdir ettiği bu faiz ve amortismanı aylık kiraya verilmiş bir yer ise aylık, senelik kiraya verilmiş bir yer ise senelik kira miktarına ilâve eder.

Bu suretle hem mal sahipleri zarar etmemiş, hem de kirada oturan memurlar bu türlü nimetlerden istifade imkânını bulmuş olacaklardır. Bundan mutazarır olan kim, bundan azap duyacak kim? Bilâkis aksi şekli ihtilâf mevzuu olacaktır. Takdir Yüksek Kamutayındır, tensip ederseniz bu madde böyle geçer, tensip etmezseniz arzu edilen şekli alır.

İkinci madde şudur: gerekçemizde kısaca izah ettik; istismar ve suiistimal diye vasıflandırılmış bulunuyoruz. Hiçbir şahsı kastettiğim yoktur. Ve hattâ bildiğim de yoktur. Ancak şunu biliyorum ki; 1939 dan evvelki bir kira ile bir yeri kiralamış bir vatandaş birkaç kâşane kurmuş, apartman yaptırmış ev sahibi olmuştur. Apartmanını istediği bedelle, hele 5020 sayılı Kanundan sonra istediği şartlarla kiraya vermektedir. Fakat diğer bir vatandaşın mülkünde ise 1939 dan evvelki bir kira ile oturmaktadır. Bu, istismar mıdır, değil midir? Bu vaziyete Meclis müsaade buyurur mu buyurmaz mı? Biz, buyurmaz kanaatiyle getirdik. İsbet olduğunu zannediyoruz, isabetli değilse arzettiğim gibi, reddedilebilir. Burada kendisinin eşi veya kendisiyle beraber yaşayan usul ve fûruu aynı şehirde o ailenin aile adedine ve içtimai durumuna göre, ikametine elverişli bir yeri varsa, o zaman kendisi tahliyeye mecbur olmaksızın kiracı ile kirasını serbestçe takarrür ettirebilecek. Kendisine oturabilme imkânını veriyoruz. Burada da mahkemeye dâva edip, evin vardır çıkacaksın gibi bir mekanizmaya baş vurduk. Çünkü kendisi de gayrimenkulündeki kiracı ile ihtilâfa düşecektir. Gayemiz ise yeni bir ihtilâf mevzuu yaratmak değil, ihtilâfı önlemektir.

EKREM ORAN (İzmir) — Ya anlaşamazsa?

SAİT AZMI FEYZİOĞLU (Devamla) — Anlaşacaktır.

Hükmün birisi de budur.

Diğer birisi; şimdiye kadar hiç kiraya verilmemiş, türlü türlü zaruretler dolayısıyla kiraya vermek ihtiyacını duymuş olanlar 1939 senesindeki kira hadlerine tâbi olmaksızın, 5020 sayılı Kanunla, o tarihten sonra inşa edilmiş ve inşa edilmekte bulunanlara tanıdığımız serbest rejimi bunlar hakkında da tanıyalım. Ve bu nevi gayrimenkuller yeni inşa edilen binalar gibi serbest rejime tâbi tutulsun.

Tahrir meselesi, bu Ankara için mevzuu-
bahistir, zira 1939 dan sonra Türkiye'de yeni-
den tahrir yapılan yer Ankaradır, belki bu be-
nim bildiğim, bir arkadaşımız da işaret etti,
İzmir'de de yapılmış. Bu tahrirde gayrimenkul-
ler için takdir edilen gayrisâfi irat 1939 dan
evvel tahakkuk eden kira haddine nazaran, ki-
radan fazla ise, bu fazla nispetine mal sahibi
kiranın iblâgını isteyebilsin. Bunu da niçin ar-
zettik; bir taraftan Gelir Vergisi Kanunu ile
gayrimenkuller vergi nispeti artarken, bir ta-
raftan Belediye Gelirleri hakkındaki Kanun da
gayrimenkullerden alınmakta olan aydınlatma
ve temizleme ve sair vergi ve resimlere zam
yapılırken bunu kiralara aksettirmemeyi, ki-
rayı sabit bırakmayı hakkaniyete uygun gör-
medik.

Teklifimizin ana hatları bunlardır. Tasvip
buyurursanız maddelere geçerez. Maddelerde
emir buyurduğunuz, tereddüdü mucip olan hu-
suslar varsa, izaha çalışırız.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize)
— Muhterem arkadaşlar; Manisa Milletvekili
Muammer Alakant arkadaşımız Millî Korunma
Kanununun bina kiralara taallük eden mad-
desinin tadili hakkındaki bu tasarı vesilesiyle
Hükümete Bâzı sualler tevcih ettiler, bu sualle-
re cevab vermek üzere huzurunuzda gelmiş bu-
lunuyorum.

Kendilerinin izahatından öyle anlaşılıyor ki,
bugün mevcut kira rejimi üzerinde kendi görüş-
lerine göre bâzı esasları ihtiva eden bir teklif
hazırlamak durumundadırlar ve Millî Korunma
Kanununun diğer ahkâmının toptan ilgası lü-
zumuna kanidirler.

Hükümetin görüşü odur ki: Millî Korunma
Kanununun tedvinine saik olan şartların bugün
için tamamen zail olduğu merkezinde değildir.
Kendileri, bilmiyorum, partileri adına mı, ko-
nuştular? Fakat partileri namına hazırlanacak
teklifi Yüksek Meclisin huzuruna getirdikleri
zaman bunun muhtevasına Hükümet muttali
olacak ve şüphesiz ki, bu esaslar üzerindeki fi-
kirlerini o zaman arzedecektir. Yine huzurunuz-
daki beyanlarında iktidar partisinin ve onun
Hükümetlerinin şimdiye kadar bina inşaatını
teşvik edecek her hangi bir tedbir almadığını
ileri sürdüler. Bâzı memleketlerde, harbe gir-
miş ve tahribe uğramış memleketlerde mesken
dâvalarının kökünden halledildiğini ifade bu-

yurdular. Bildirdiği ve ismini zikrettiği ve işa-
ret ettikleri memlekette dahi buyurdıkları gibi
mesken dâvasını kökünden halletmemişlerdir.
Bizde de mesken hususunda hakiki bir darlık
mevcuttur. Yüksek Meclisin malûmudur ki, ka-
bul buyurduğunuz mütaaddit kanunlarla bina
inşaatını teşvik edici tedbirler alınmıştır. Ben-
deniz bir kaçına işaret etmekle iktifa edeceğim.

Biz Devlete, katma bütçeli idarelere, özel
idarelere ait olup da belediye hudutları içinde
bulunan araziye belediyelere devrettik. Beledi-
yeler bunları esas, kayıt kıymetine göre mes-
keni olmyan vatandaşlara vermektedirler. An-
kara ve İstanbul'da esasen bunun tatbikatına
geçilmiştir. Emlâk Kredi Bankasının meskeni
olmyanlara mesken inşaatı için % 5 faizle ki
bugünkü faiz seviyesine göre büyük bir yardım
olduğunu takdir edersiniz - yardım, kredi aç-
ması vaziyeti vardır.

Sonra inşaatla en esaslı malzemeyi teşkil
eden kerestenin gümrük muafiyeti esasını Bü-
yük Meclis kabul etmiştir. Yeni bina kiraları-
nın serbest bırakılması ve yeni binaların, zan-
nediyorum 10 sene için, Bina, Buhran ve Millî
Savunma vergilerinden muafiyeti esasları kabul
edilmiştir.

Sonra Demiryolları nakliyatında inşaat mal-
zemesi için asgari tarifinin altında bir tarife
kabul edilmiştir. Bu gibi, inşaatı teşvik edici
birçok esaslar kabul edilmiştir. Biz bu istika-
mette, karşı partiden de yapılabilecek teklifi
hüsnüniyetle karşılamaya ve kabili tatbik olan-
larını benimsemeye daima âmedeyiz. Binaen-
aleyh bu hususta daha etraflı izahat zannede-
rim ki istemezler. Kendilerinin Millî Korunma
Kanunu hakkında ayrıca Hükümetten soracakla-
rı bir şey varsa bunu bir maddenin tādili vesi-
lesiyle değil, müstakil bir sual halinde Hükü-
mete tevcih ettikleri zaman bunun teferruatlı
cevabını alabilirler.

Mâruzatım bundan ibarettir.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Bir sual.
Bu tasarı hakkında Hükümet olarak noktai na-
zarlarını belirtmediler. Öğrenmek istiyorum.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize)
— Bu teklif sayın bir milletvekili tarafından
B. M. M. ne takdim edilmiş ve bu işe memur
edilen komisyon tarafından incelenerek huzuru-
nuza sevk edilmiştir. Hükümet bugünkü kira re-
jiminin değişmesi için bir müstaceliyet oldu-

ğuna kani değildir. Bu kanaatta olsaydı böyle bir tasarıyı huzuruza getirmiş olurdu. (Brave sesleri)

BAŞKAN — Yeterlik önergesini reye arz etmeden evvel son söz Hükümetin idi ona söz verdim, Hükümetin bu beyanatına karşı, Demokrat Parti milletvekillerinden **Muammer Alakant** söz istemiştir, şimdi sözü ona veriyorum.

Buyurun Muammer Alakant;

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Sayın Adalet Bakanı dediler ki; Hükümet tarafından memlekette mesken ve bina yapımını teşvik için şimdiye kadar her hangi bir tedbir alınmadığı şeklinde ifadede bulunmuşum, ben böyle demedim. Bir defa çıkmış olan kanunları hepimiz biliyoruz. Fakat nihayet mesken yapacak, bina yapacak olan insanlara da bazı gümrük muafiyeti gibi gösterilmiş olan kolaylıklar, bu esaslı memleket ve millet işini halletmeye kâfi değildir. Nitekim memlekette bugünkü ısırap ve dert de bunu göstermektedir.

Sonra yine dediler ki; benim misal olarak söylemiş olduğum İngiltere'de dahi bu iş kökünden halledilmiş değildir. Dünyanın hiçbir yerinde hiçbir memleketinde tam ve ideal bir şekilde mesken işi kökünden daha belki uzun zaman halledilmiş değildir, daha belki uzun zaman halledilemeyecektir. Kökünden halletmek meselesi başka, umumi olarak halletmek meselesi başkadır. İngiltere'ki her türlü bombardımanlarla tahribe uğramıştır, Fransa, İtalya gibi memleketlerde dahi bugün gidip görmüş olan seyyahlar ifade ediyorlar, bu memleketlerin harbe girmiş olduğunu insan yakinen bilirse, bu memleketlerin harbe girmiş olduğuna inanmayacaktır.

Harb zamanlarındaki tahribatı o memleketler telâfi etmişlerdir. Binaenaleyh, Hükümetin benim vâkı olan suallerime cevap veremeyişi, yani eenebi şirketler tarafından memlekette bina yapılması için vâkı olan teklifler ne olmuştur, Bayındırlık Bakanlığı ve Hükümet olarak bu işte ne gibi bir işlem yapılmıştır şeklindeki soruma cevap veremeyişi, muvaffakiyetsizliğin içinde bulunduğunu ifade eder. Şimdi dediler ki: Muhalefet Partisi bu mesken ve akar meselesi hakkında bir teklifte bulunduğu takdirde bunu nazarı dikkate almaya âmadeyiz. Daha evvel söylediğim sözlerimin merkezi sikletini şu

teşkil ediyordu arkadaşlar: Bu, bir Mükümet ve iktidar meselesidir.

Milletvekillerinin burada şu veya bu şekilde vereceği takrirlerle bu esaslı memleket işi halledilemez. Binaenaleyh Hükümetin, muvaffak olmadı, bu mühim işi, milletvekillerine bırakmak suretiyle işin içinden çıkılabilir, mânevi mesuliyetten kurtulamaz. Biz Millî Korunma Kanununu uzun uzun arz ve izah ettiğim gibi, memleket ekonomisi, memleket ziraati ve değişen esaslara göre tamamen antidemokratik buluyoruz. Ve bunun ref'i ile tatbik edilmemesini istiyoruz, ancak demin de arzettiğim gibi Hükümetin 4 senedir yapmaya imkân bulunan vazifeleri yapmamasından mütevellit bir zaruret vardır.

Bugün tamamiyle Millî Korunma Kanununun mesken ve dükkânlarla taallük eden kısımlarını kaldırmak bence doğru değildir ve Demokrat Parti de bu hususta henüz bir karara varmış değildir. Ama mesken ve dükkân kısmı haricinde mevcut hükümlerin ve Millî Korunma Kanununun tamamen kaldırılması lâzımdır. Artık harb biteli dört sene geçmiş olduğu halde endüstri sahasında, işçilik sahasında vatandaşların ana haklarını tahdit ve refeden bu kanunun devam etmesine lüzum yoktur ve memleket içerisinde bu kanunun mevcudiyeti bir endişe membaı olarak devam etmektedir.

ORHAN SEYSİ ORHON (Zonguldak) — İsimim geçti, şahsım mevzuubahsedildi, bu sebeple konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Size dokunacak bir şey söylenmemiştir, sadece beyanatınızdan bahsedilmiştir.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar; Alakant arkadaşımız ilk konuşmalarında ifade ettikleri bâzı noktaları tavzih ettiler, memnunum. Ben yanlış anlamışsam mesele yoktur. Demek ki, kendileri de kabul buyuruyorlar ki dünyanın hiçbir yerinde, kendilerinin de arzu ettiği şekilde, mesken davası işi kökünden halledilmiş değildir.

Şimdi, kendilerine şunu arz edeyim ki; biz, misal getirdikleri memleketler kadar zengin bir millet değiliz. Bizim kalkınma ihtiyacımız göz önüne alındığı takdirde, elimizdeki millî servetin, Türk vatandaşlarının elindeki paranın hepsini, sabit işlere, binalara yatırılması, öyle zannediyoruz ki, iktisatçı olarak tanınan arkadaşları-

mız da takdir eder ki, memleketin çok hayrına değildir. Bu hususta ecnebi mütahassısların salâhiyetli adamların Hükümete verilmiş raporları mevcuttur. Sonra; biz ecnebi firmalar tarafından Hükümete resmen müracaat edilip, geniş vatandaş kütlesini mesken sahibi yapabilecek bir teklife de muhatap olmuş değiliz. Bizim bilmediğimiz böyle bir teklif mevcut ise ifade buyursunlar, veyahut böyle tasavvurda bulunanlar varsa Hükümete müracaat etsinler, tetkik ederiz. Vatandaş ve memleket hayrına hükümler ifade ettiğini gördüğümüz zaman onu hüsnüniyetle telâkki eder ve kabul ederiz.

Bu arada şunu da arz edeyim ki, Millî Korunma Kanununun derhal bütün hükümleriyle mevkii meriyetten kalkması için..

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Manisa) — Bütün hükümleri değil, mesken ve dükkâna ait hükümler dışında kalanlarını.

ADALET BAKANI FUAD SIRMEN (Devamla) — Evet, mesken ve dükkândan gayri hükümlerini.

Arkadaşlar; Millî Korunma Kanununun Hükümete ne gibi yetkiler verdiği, ne gibi esasları ihtiva ettiği mâlûmdur.

Buna saik olan sebepleri zatı aliniz kanundan okuyarak üç noktada tesbit ettiniz. Bu üç noktada, ifade edilen şekilde bir kanaatta değiliz. Siz aksi bir kanaatta olabilirsiniz. Binaenaleyh, siz teklifinizi Meclise getirirseniz, muhtevasına göre biz de görüşümüzü bildiririz.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini okutuyorum:

Başkanlığa

Görüşme yeter.

Konya Milletvekili
Muhsin Adil Binal

FAHRİ KARAKAYA (Elâzığ) — Önerge aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FAHRİ KARAKAYA ((Elâzığ) — Muhterem arkadaşlardan ricam şudur ki, müzakere kâfi değildir, söz almış birkaç arkadaşımız vardır, muhterem arkadaşımız Muammer Alakant bu vesile ile siyasi bir taktik yapmak istemişlerdir, arkadaşlar, buna cevap vermek mecburiyeti vardır, kendileri siyasi bir partinin âzası olduğunu ve onun namına konuştuklarını ileri sürüyorlar, o şekilde konuşuyor ve bu vesile ile

Millî Korunma Knununun esaslarına temas ediyorlar ve halen hiçbir tehlikenin mevcut olmadığını ifade ediyorlar, ınsaf buyursunlar, sağa, sola, aşağıya, yukarıya bir baksınlar, en büyük tehlikeler mevcuttur, bir kısmı üst ister, toprak isterler, birçok tehlikeler için emareler vardır, nasıl fevkalâde haller yoktur diye burada iddiada bulunuyorlar?

Sonra misal getiriyorlar, işin mesuliyetini Hükümete yüklüyorlar. Gerçi Hükümet kendisine lâzımgelen cevabı vermiştir. Fakat ben de, o Hükümetin mensup olduğu bir partinin ferdi sıfatiyle, birkaç söz söylemek istiyorum. Buna hakkım yok mu?

Katî olarak dediler ki, İngiltere'de mesken buhranı katiyetle kalmamıştır; şimdi de tornistan yapıyorlar. Efendim; İngiltere'de seçim mücadelesi münasebetiyle Çörçil diyor ki, mesken buhranını halletmeye çalışacağım.

BAŞKAN — Karakaya esasa gelin.

FAHRİ KARAKAYA (Devamla) — Şurasını arz edeyim ki, sözleri efkârı umumiye de akisler yaratacaktır; gazeteler yazacaktır. Sayın arkadaşım, bir taraftan buhran vardır, şu vardır diyorlar, diğer taraftan memurların halinden bahsediyorlar, öbür taraftan da emlak sahiplerinin haksızlığa uğradığından bahis açıyorlar, bütün bunları onlar söyleyecek, kendi noktai nazarlarını müdafaa edecekler biz cevap veremeyeceğiz, bunu sizin yüksek viedanlarımıza bırakıyorum.

BAŞKAN — Müsaade ederseniz söz alanların isimlerini okuyayım. Şakir İbrahimhakkioğlu söz istiyor, Orhan Seyfi Orhon söz istiyor, İbrahim Arvas söz istiyor, Fahri Karakaya söz istiyor, Emin Soysal söz istiyor. (Söylesinler sesleri, kâfi sesleri).

Yeterlik önergesini tekrar okutuyorum.

(Muhsin Adil Binal (Konya) nın yeterlik önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Yeterliği kabul edenler Lütfen işaret buyursunlar... Etmiyenler... Yeterlik kabul olunmuştur.

Şimdi, Başkanlığa verilmiş olan muhtelif önergeler vardır, hepsini okutacağım:

Yüksek Başkanlığa

Millî Korunma Kanunu ve eklerinin gayrimenkullere ait maddelerinin değiştirilmesi hakkında Ankara Milletvekili Sayın Arif Çubukçu'

nun yaptığı kanun teklifi tasarısının reddini arz ve teklif ederim.

Gümüşane Milletvekili
Tahsin Tüzün

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerden ötürü 5020 sayılı Kanuna ek Kanun teklifinin bir defa da Adalet Komisyonundan geçmesini arz ve teklif eylerim. Saygılarımla.

Amaşya Milletvekili
Ahmet Eymir

Yüksek Başkanlığa

Sözle de belirttiğim üzere bu teklif, Millî Korunma Kanununa yeni bir yamadır.

Bu mevzuun yama tedbirlerle halledilemeyeceği ise meydandadır. Bu itibarla keyfiyetin Hükümetçe tetkik edilerek, Millî Korunma Kanununun veya bu maddesinin tamamen kaldırılması sırası gelmiş ise, asıl bu cihetin intikal devri de düşünülerek, Hükümetçe esaslı bir tasarının getirilmesi her bakımdan daha doğru olur.

Binaenaleyh teklifin, bu ana tasarıya intizar edilmek üzere reddini arz ve teklif ederim.

Edirne Milletvekili
Mahmut Nedim Gündüzalp

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim sebeplerden dolayı kanun teklifinin Maliye ve Bütçe Komisyonlarından müteşekkil karma komisyonu tarafından incelenmesini arz ve teklif ederim.

Ankara Milletvekili
Muammer Eriş

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim sebeplerden ötürü bu kanunun reddini arz ve teklif ederim.

Erzurum Milletvekili
Gl. Vehbi Kocagüney

Başkanlığa

Tasarının Adalet Komisyonuna tevdiinin oya konulmasını arz ve teklif ederim.

Konya Milletvekili
Muhsin Adil Binal

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim gibi fevkalâde haller mevcut değildir. Bunun için mezkûr kanunun gayrimenkullere ait hükümlerinin 1950 senesin-

den sonra tatbik edilmemesini arz ve teklif ederim.

Van
İbrahim Arvas

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerle tasarının Adalet Komisyonuna verilmesini arz ve teklif ederim.

Erzurum
Şakir İbrahimhakkıoğlu

Yüksek Başkanlığa

Tasarının reddi yolundaki tekliflerin reddi ile maddelere geçilmesinin açık oya sunulmasını arz ve teklif eyleriz.

Ankara	Ankara	Erzincan
A. Çubukcu	E. H. Ergun	A. Fırat
Zonguldak	Elâzığ	Aydın
İ. Ergener	Dr. İ. T. Öngören	N. Göktepe
Hatay	Hatay	Kocaeli
R. Yurdman	Gl. E. Durukan	Amiral Ş. Okan
Balıkesir	Kütahya	Samsun
F. Tiritioğlu	Orgl. A. Gündüz	R. Işıtan
Kırşehir	Balıkesir	Balıkesir
N. Erdem	A. Ağabeyoğlu	F. Bilal
Niğde		Niğde
Ş. Süer		H. Ulusoy
Balıkesir		Balıkesir
H. Şeremetli		O. N. Burcu

BAŞKAN — Şimdi önerenin bir kısmı; Tahsin Tüzün, Mahmut Nedim Gündüzalp ve Vehbi Kocagüney'in, bu arkadaşlar tasarının reddini istiyorlar. En aykırı teklif budur.

Reddi oyunza sunacağım, ancak bunun açık oyla reye konması; 15 milletvekili tarafından bir önerge istenmiştir. Şimdi müsaade buyurursanız İçtüzüğün maddesine göre bunu açık oyunza koymak mecburiyetindeyim.

Evvelâ ret teklifini okutuyorum;
(Gümüşane Milletvekili Tahsin Tüzün'ün önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — İsimleri okunanlar, ret teklifini kabul edenler beyaz oy verecekler, etmiyenler ise kırmızı oy vereceklerdir. Yani beyaz oy kanun teklifinin reddini, ifade etmektedir, kırmızı oy ise teklifin müzakeresinin devamını istemek demektir.

Kars seçim çevresinden başlayarak oyları toplayacağız.

İHSAN YALÇIN (Bolu) — Bir daha izah eder misiniz?

BAŞKAN — Yanlış anlaşılmasın, beyaz oy verenler kanun teklifinin reddini istiyorlar demektir, kırmızı oy verenler müzakeresini istiyorlar demektir.

Oyların sayısı, aynı zamanda bize Kamutayda çoğunluk olup olmadığını bildirecektir. Onun için müspet veya menfi olarak oy vermemiş olanlar da oylarını kullansınlar rica ederim.

Oy toplama muamelesi bitmiştir. Oy neticelerini arz ediyorum : Oya iştirak eden üye sayı-

sayısı 211 dir. Önergeyi kabul eden yani teklifi reddedenler 117, reddedenler, yani kanun teklifinin konuşulmasını kabul edenler 79 dur, 15 de çekinse vardır. İştirak sayısı 211 olduğu için ve müzakere nisabı 233 olduğuna göre muamelele tamam değildir, tekrar reye konacaktır.

Gündemin diğer maddelerinin görüşülmesi ne gelecek birleşimde devam etmek ve Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere Oturuma son veriyorum.

Kapanma saati : 18,25

DÜZELTİŞLER

Bu Tutanak Dergisine bağlı basmayızlarda aşağıdaki düzeltişler yapılacaktır :

S. Sayısı	Sahife	Satır	Y a n l ı ş	D o ğ r u
146	1	36	Kanun Ni:	Kanun No. 5451
146	1	39	arasında yapılacaktır. iki taraflı ..	Arasında yapılacak iki taraflı ...
146	4	Son satırda	Hava teşebbüsüne	Havayolu teşebbüsüne
146	5	Son satırda	Kendi ülkesi üzerinde...	Kendi ülkesine girişini ve çıkışını veya bu uçakların kendi ülkesi üzerinde
147	1	2	bir miktar	bu miktar
147	1	33	ekonomik kalkınma	ekonomik kalkınma
147	6	17	istikrazın	istikrarına
147	6	32	Amerikan Kongresine	Amerikan Kongresinin
147	6	40	Bay George Wadsworth,	Bay George Wadsworth,

Ankara Milletvekili Arif Çubukcu'nun, Milli Korunma Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek Kanun teklifinin reddine dair olan önergeye verilen oyların sonucu

(Çokluk yoktur)

Üye sayısı : 465
Oy verenler : 211
Kabul edenler : 117
Reddedenler : 79
Çekinmeyenler : 15
Oya katılmayanlar : 247
Açık Milletvekillikleri : 7

[Kabul edenler]**AFYON KARAHİSAR**

Şahin Lâçin
AĞRI
Müştak Aktan.
Ahmet Alpaşan
AMASYA
Zeki Tarhan
Ali Kemal Yiğitoğlu
ANKARA
Muammer Eriş
İhsan Ezgü
Cevdet Gölet
Dr. Ahmet Hâmit Selgil
AYDIN
Neşet Akkor
BALIKESİR
Muzaffer Akpınar
Fahrettin Tiritioğlu
BİNGÖL
Feridun Fikri Düşünsel
BİTLİS
Ziya Geboloğlu
BOLU
Lütfi Gören
Cemil Özçağlar
Celâl Sait Siren
İhsan Yalçın
BURDUR
Ahmet Ali Çınar
Dr. M. Şerif Korkut
BURSA
Atif Akgüç
Fahri Bük
ÇANAKKALE
Niyazi Çıtakoğlu

İhsan Karasioğlu

ÇANKIRI

Rifat Dolunay
ÇORUM
Edip Alpars
Naim Atalay
DENİZLİ
Naili Küçüka
Hulûsi Oral
Kemal Cemal Öncei
DIYARBAKIR
Feyzi Kalfagil
Şeref Uluğ
EDİRNE
Mehmet E. Ağaogulları
Mahmut N. Gündüzalp
Dr. Bahattin Öğütmen
ELAZIĞ
Hasan Kışoğlu
ERZİNCAN
Rauf Bayındır
Nahid Pekcan
ERZURUM
Salim Altuğ
Şakir İbrahimhakkioğlu
Gl. Vehbi Kocagüney
ESKİŞEHİR
Ahmet Oğuz
Hasan Polatkan
Abidin Potuoğlu
GAZİANTEP
Gl. Aşir Atlı
GÜMÜŞANE
Tahsin Tüzün

HATAY

Abdullah Cilli
İÇEL
Dr. Ali Menteseoğlu
İSPARTA
Rifat Güllü
Sait Köksal
Kemal Turan
Şevki Yalvaç
İSTANBUL
Ali Rıza Arı
Farak Nafiz Çamlıbel
Fuad Hulûsi Demirelli
Osman Nuri Köni
İZMİR
Esat Çınar
Sait Odyak
Ekrem Oran
KARS
Tezer Taşkıran
KASTAMONU
Gl. Abdullah Alptdoğan
Fethi Mağara
KAYSERİ
Gl. Salih Avcın
Kâmil Gündeş
KIRKLARELİ
Zühtü Akın
Korgl. Kemal Doğan
KOCAELİ
Fuad Balkan
Ali Dikmen
İbrahim Süreyya Yiğit
KONYA
Mitat Şakir Altan

Sedad Çumralı
Muhsin Adil Binal
Rasim Erel
Şevki Ergun
Dr. Sadi Irmak
Dr. Aziz Perkün
Tevfik Fikret Silay
Halis Ulusan
KÜTAHYA
Dr. Ahmet İhsan Gürsoy
İhsan Şerif Özgen
MALATYA
Esat Doğan
Atıf Esenbel
Mehmet Sadık Eti
Dr. Hikmet Fırat
MANİSA
Yunus M. Alakant
MARAS
Emin Soysal
MARDİN
Mehmet Kâmil Boran
Abdülkadir Kalav
MUĞLA
Necati Erdem
Dr. Mitat Sakaroğlu
MUŞ
Hamdi Dayı
NİĞDE
İbrahim Refik Soyer
Hüseyin Ulusoy
ORDU
Arif Hikmet Onat
Yusuf Ziya Ortaç
Dr. Zeki Mesut Sezer

SİRD
Sabri Çeliktug
Lûtfi Yavuz
SİVAS
Kâmil Kitapçı
Gl. Fikri Tirkes
TOKAD
Feyzi Eken

Recai Güreli
Cemal Kovalı
Mustafa Özden
TRABZON
Faik Ahmed Barutçu
Zekiye Dranz
Raif Karadeniz

Hamdi Orhon
Mustafa R. Tarakçıoğlu
TUNCELİ
Mahmut Tan
URFA
Osman Ağan
Suut Kemal Yetkin

VAN
Muzaffer Koçak
YOZGAD
Fahri Akgöl
İhsan Olgun
ZONGULDAK
Sabri Koçer
Orhan Seyfi Orhon

[Reddedenler]

AFYON KARAHİSAR
Kemal Özçoban
ANKARA
Naki Cevad Akkerman
İbrahim Rauf Ayaşlı
Avni Refik Bekman
Arif Çubukeu
Emin Halim Ergun
Gl. Naci Tınaz
BALIKESİR
Abdi Ağabeyoğlu
Esat Altan
Fuat Bilal
Osman Niyazi Bureu
Orgl. İzzeddin Çalışlar
İsmail Hakkı Uzunçarşılı
BİLECİK
Reşit Bozüyük
BURSA
Aziz Duru
Ahmed Münir Erhan
Cemil Öz
ÇANKIRI
Gl. Zeki Soydemir
ÇORUH
Atıf Tüzün
ÇORUM
İsmet Eker
DİYARBAKIR
İhsan Hâmid Tıgrel

ELÂZİĞ
Mustafa Arpacı
Fahri Karakaya
Dr. İbrahim T. Öngören
ERZİNCAN
Abdülhak Fırat
Sabit Sağıroğlu
ERZURUM
Eyüp Sabri Akgöl
GAZİANTEP
Dr. Muzaffer Canbolat
Dr. Abdurrahman Melek
GİRESUN
Tevfik Ekmen
İsmail Sabuncu
GÜMÜŞANE
Hasan Fehmi Ataç
Şevket Erdoğan
HATAY
Gl. Eyup Durukan
Rasim Yurdman
İSPARTA
Kâzım Aydar
İSTANBUL
Ekrem Amaç
Atıf Ödül
KARS
Fevzi Aktaş
KASTAMONU
Âdil Toközlü
Baki Tümtürk

KAYSERİ
Sait Azmi Feyzioglu
KIRKLARELİ
Şevket Ödül
Dr. Fuad Umay
KIRŞEHİR
Nihat Erdem
Şevket Torgut
KOCAELİ
Ahmet Faik Abasıyanık
Amiral Şükür Okan
KONYA
Gl. Ali Fuad Cebesoy
KÜTAHYA
Orgl. Asım Gündüz
MALATYA
Osman Taner
Abdülkadir Taşangil
MARDİN
Rıza Erten
MUĞLA
Abidin Çakır
NİĞDE
Halid Mengi
Vehbi Sırdal
Şükrü Süer
ORDU
Dr. Vehbi Demir
Mehmet Furtun
Hamdi Yalman

RİZE
Ali Zırh
SAMSUN
Rıza Işıtan
Yakup Kalgay
Dr. Sadi Konuk
Muin Köprülü
Mehmed Ali Yörüker
SEYHAN
Kasım Ener
Ahmet Remzi Yüregir
SİRD
Ali Rıza Esen
SİVAS
Nazif Ergin
TEKİRDAĞ
Ziya Ersin Cezaroğlu
TOKAD
Reşit Önder
Nazım Poroy
TUNCELİ
Necmeddin Sahir Silan
URFA
Esat Tekeli
VAN
İbrahim Arvas
YOZGAD
Ziya Arkant
ZONGULDAK
İsmail Ergener

[Çekinseler]

AYDIN
Mitat Aydın
BİNGÖL
Tahsin Banguoğlu

BURDUR
Orgl. Fahrettin Altay
ÇANAĞKALE
Ali Rıza Kırsever

DİYARBAKIR
Cavit Ekin
İZMİR
Şevket Adalan

KOCAELİ
İsmail Rüştü Aksal
Nihat Erim

MARAS
Dr. Kemali Bayazit
MUŞ
Halid Onaran

ORDU
Hamdi Şarlan
RİZE
Fuad Sirmen

SEYHAN
Cavid Oral
SIVAS
Semsettin Günaltay

ZONGULDAK
Emin Erişirgil

[Oya katılmıyanlar]

AFYON KARAHİSAR
Gl. Sadık Aldoğan
Mehmet Aşkar
Hazim Bozca
Hasan Dinçer
Dr. Cemal Tunca
Ahmed Veziroğlu
AĞRI
Halid Bayrak (İ. Ü.)
AMASYA
Ahmet Eymir
Esad Uras
ANKARA
Mebrure Aksoley
Falih Rifki Atay
Hıfzı Oğuz Bekata
Raşit Börekçi (İ.)
İsmet İnönü (Cumhur-
başkanı)
Mümtaz Ökmen
Fakihe Öymen
ANTALYA
Niyazi Aksu
Dr. Galip Kahraman
Rasih Kaplan
Mustafa Korkut
Tayfur Sökmen
Nurullah Esat Sumer
(İ.)
AYDIN
Dr. Sabri Akın
Gl. Refet Alpman
Emin Bilgen (İ.)
Dr. Mazhar Germen
Nuri Göktepe
BALIKESİR
Hacim Çarıklı
Eminittin Çeliköz
Süreyya Örgüven
Orgl. Kâzım Özalp
Hilmi Şeremetli
BİLECİK
Memduh Şevket Esendal

Dr. Muhlis Suner
BITLİS
Muhtar Ertan
BOLU
Hasan Şükrü Adal
Hasan Cemil Çambel
Hıfzırrahman R. Öymen
BURDUR
Dr. M. Şerif Korkut
(İ.)
BURSA
Zehra Budunç
Muhlis Erkmen
Mustafa Fehmi Gerçeker
(İ.)
Abdürrahman Konuk
Muhittin Baha Pars
Dr. M. Talât Simer
Faik Yılmazipek (İ.)
ÇANAKKALE
Hüseyin Bingül
Behçet Gökçen
Nurettin Ünen
ÇANKIRI
Dr. Akif Arkan
Mustafa A. Renda
Ahmet İhsan Zeyneloğlu
ÇORUH
Ali Çoruh
Ali Rıza Erem
Dr. Cemal Kazancıoğlu
Asım Us
ÇORUM
Dr. Mustafa Cantekin
(İ.)
Münir Çağıl (İ.)
Hasene Ilgaz
Suheyp Karafakıoğlu
(İ.)
Necdet Yücer
DENİZLİ
Reşad Aydınlı
Dr. Hamdi Berkman

Cemil Çalgüner
Abidin Ege
Dr. Behçet Uz
DIYARBAKIR
Fazıl Ahmed Aykaç
Vedat Dicleli (Bakan)
Osman Ocak (İ.)
EDİRNE
Fethi Erimçağ
Mehmet Öktem
ELÂZİĞ
Fuad Ağralı
ERZİNCAN
Ziya Ağca
ERZURUM
Mesut Çankaya (İ.)
Nafiz Dumlu (İ.)
Cevat Dursunoğlu
Münir Hüsrev Göle
Şükrü Koçak
ESKİŞEHİR
İsmail Hakkı Çevik
Emin Sazak
Kemal Zeytinoğlu
GAZİANTEP
Ömer Asım Aksoy
Cemil Alevli
Cemil Said Barlas (Ba-
kan)
Bekir Kaleli
GİRESUN
Celâl Esad Arseven
Eşref Dizdar
Kâzım Okay
Ahmed Ulus
Fikret Yüzatlı (İ.)
Dr. Galip K. Zaimoğlu
(İ.)
GÜMÜŞANE
Şükrü Sökmenşüer
Edip Tör
Ahmet Kemal Varınca

HAKKÂRİ
Selim Seven (İ.)
HATAY
Hasan Mursaloğlu
Abdülğani Türkmen
(İ.)
Suphi Bedir Uluç
İÇEL
Haydar Aslan
Halil Atalay
Salih İnankur
Refik Koraltan
Dr. Aziz Köksal
Dr. Celâl Ramazanoğlu
İSTANBUL
Salamon Adato
Dr. Adnan Adıvar
(İ.)
Enis Akaygen
Cihad Baban
Celâl Bayar
Gl. Refet Bele
Mareşal Fevzi Çakmak
(İ.)
Dr. Nikola Fakaçelli
Mekki Hikmet Gelenbeğ
Fuad Köprülü
Dr. Mim Kemal Öke
Recep Peker (İ.)
Ahmet Kemal Silivri
(İ.)
Hamdullah S. Tanrıöver
(İ.)
Orgl. Cemil C. Toydemir
Hüseyin Cahit Yalçın
Senihi Yürüten
İZMİR
Benal Nevzat Arıman
Münir Birsal (Bakan)
Dr. Hüseyin H. Cura
Lâtife B. Çeyrekbaşı
(İ.)
Sedat Dikmen

Sami Gülelioğlu
Atıf İnan
Rahmi Köken (İ.)
Haydar Rüştü Öktem
Dr. Kâmrân Örs
Şükrü Saracoğlu (Başkan)
Hasan Âli Yücel (İ.)
KARS
Mehmet Bahadır
Akif Eyidoğan
Şerafettin Karacan
Dr. Esad Oktay (İ.)
Zihni Orhon
Abdurrahman Sürmen
Hüsâmettin Tugaç (İ.)
KASTAMONU
Muzaffer Akalın
Cemil Atay
Tahsin Coşkan
Hamdi Çelen
Dr. Fahri Ecevit
KAYSERİ
Fikri Apaydın
Reşid Özsoy
Faik Seler
Ömer Taşçıoğlu
Reşit Turgut
Hayrullah Ürkün
KIRŞEHİR
İsmail H. Baltacıoğlu
Sahir Kurutluoğlu
KOCAELİ
Cenap Aksu
Dr. Fazıl Ş. Bürge (Bakan)
Sedad Pek
KONYA
Dr. Hulûsi Alataş
Dr. Muhsin F. Dünder

Fatin Gökmen
Hulki Karagülle
Naim Hazim Onat
Ali Rıza Türel
KÜTAHYA
Halil Benli (İ.)
Ahmet Bozbay (İ.)
Hakkı Gedik
Memduh İspartalıgil
Adnan Menderes
Ömer Özdek (İ.)
Ahmet Tahtakılıç
MALATYA
Abdurrahim U. Beydağı (İ.)
Mustafa Naim Karaköylü (İ.)
Dr. Cafer Özelci
Şefik Tugay
Mahmud Nedim Zabeı
MANİSA
Korgl. Ali Rıza Artunkal (İ.)
Kâmil Coşkunoğlu
İsmail Ertem
Şevket Raşit Hatipoğlu
Dr. Lûtfi Kırdar
Faik Kurdoğlu
Dr. Memduh N. Otaman
Yaşar Özel (İ.)
Hilmi Öztarhan
Feyzullah Uslu
MARAS
Rıza Çuhadar
Dr. Kâmil İdil
Hasan Reşid Tankut
MARDİN
İrfan Ferid Alpaya (İ.)
Şemseddin Ekmen
Yusuf Mardin

Dr. Aziz Uras
MUĞLA
Asım Gürsü
Nuri Özsan
NİĞDE
Ferit Ecer
Rifat Gürsoy
ORDU
Amiral H. Gökdalay
RİZE
Tahsin Bekir Balta
Hasan Cavid Belül (İ.)
Dr. Saim Ali Dilemre
Dr. Fahri Kurtuluş
SAMSUN
Hüsein Berk (İ.)
Hüsnü Çakır (Bakan)
Naşit Fırat
Ömer Karataş (İ.)
SEYHAN
Kemal Çelik
Dr. Makbule Dıblan
Kasım Gülek (İ.)
Dr. Kemal Satır (Bakan)
Sinan Tekelioğlu (İ.)
Hilmi Uran
Ali Münif Yegena
SİRD
Etem İzzet Benice
SİNOB
Lûtfi Aksoy (İ.)
Suphi Batur
Cevdet Kerim İncedayı (Başkan V.)
Enver Kök
Yusuf K. Tengirşenk (İ.)
SİVAS
Mitat Şükrü Bleda

Hikmet Işık
Muttalip Öker (İ. Ü.)
Necmettin Sadak (Bakan)
Reşat Şamseddin Sirec (Bakan)
İsmail Mehmed Uğur
Şakir Uma
TEKİRDAĞ
Emin Ataç
Fayık Öztrak (İ.)
Ekrem Pekel
Cemil Uybadın
TOKAD
Mustafa Lâtifoğlu
Refik Ahmet Sevengil
TRABZON
Sırrı Day
Danış Eyiboğlu (İ.)
Temel Göksel
Ali Rıza Işıl
Hasan Saka
Ali Sarıalioğlu
Muammer Yarımbrıyık
URFA
Atalay Akan
Vasfi Gerger
Hasan Oral
VAN
Rüştü Oktar
YOZGAD
Celâl Arat
Sırrı İçöz
ZONGULDAK
Ahmet Gürel
Ali R. İncealemdaroğlu
Naim Kromer
Nuri Tarhan (İ.)

[Açık Milletvekillikleri]

Antalya	1	Samsun	1	Zonguldak	1
Erzurum	1	Sivas	1		—
Kırklareli	1	Yozgad	1		7

Türkiye ile İtalya arasında hava yolu ile yapılacak muntazam ulaştırmanın tesis ve işletilmesine dair olan Anlaşmanın onanması hakkında Kanun tasarısı ve Ulaştırma Komisyonu raporu (1/664)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1458, 6/4585

27 . XII . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Türkiye ile İtalya arasında hava yolu ile yapılacak muntazam ulaştırmanın tesis ve işletilmesine dair anlaşmanın onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 15 . XII . 1949 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçe ve ilişkileriyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

GEREKÇE

Hükümetimizin de katılımıyla Şikago'da 7 Aralık 1944 tarihinde imzalanan ve Büyük Millet Meclisi tarafından 4749 sayılı Kanunla 5 Haziran 1945 tarihinde onanan Milletlerarası Sivil Havacılık Sözleşmesi hükümleri dâhilinde Cumhuriyet Hükümeti, 12 Şubat 1946 günü Büyük Britanya Kırallığı ve Amerika Birleşik Devletleriyle birer Hava Anlaşması yapmış ve bu anlaşmalar Büyük Millet Meclisince 13 Mayıs 1946 tarihinde onanmıştır. Keza Hükümetimiz ile İsveç Kırallığı Hükümeti arasında 27 Haziran 1946, Fransa Hükümetiyle 12 Ekim 1946, Çekoslovakya Hükümetiyle 5 Mart 1947, Holânda Hükümetiyle, 19 Mart 1947, Danimarka Hükümetiyle 30 Haziran 1947, Irak Hükümetiyle 30 Haziran 1947, Yunanistan Hükümetiyle 22 Temmuz 1947, Lübnan Hükümetiyle 16 Eylül 1947, Hâşimi Ürdün Hükümetiyle 7 Mayıs 1948, Norveç Hükümetiyle 20 Mayıs 1948, İsviçre Hükümetiyle 16 Şubat 1949, ve Suriye Hükümetiyle 6 Temmuz 1949, da bu yolda birer Anlaşma akit ve imza edilmiştir.

Bu anlaşmalar sırasıyla aşağıdaki tarihlerde Büyük Millet Meclisince onanmıştır :

(İsveç ile Anlaşma : 16 Eylül 1946, Kanun No. 4954); (Fransa ile Anlaşma : 21 Şubat 1947, Kanun No. 5028); (Holânda ile Anlaşma : 18 Haziran 1947, Kanun No. 5111); (Çekoslovakya ile Anlaşma : 18 Haziran 1947, Kanun No. 5110); (Danimarka ile Anlaşma : 9 Şubat 1948, Kanun No. 5172); (Irak ile Anlaşma : 9 Şubat 1948, Kanun No. 5173); (Yunanistan ile Anlaşma : 9 Şubat 1948, Kanun No. 5171); (Lübnan ile Anlaşma : 9 Şubat 1948, Kanun No. 5174); (Ürdün ile Anlaşma 10 Ocak 1949, Kanun No. 5303); (Norveç ile Anlaşma : 10 Ocak 1949, Kanun No. 5302); (İsviçre ile Anlaşma : 24 Mayıs 1949, Kanun No. 5395); (Suriye ile Anlaşma : 12 Aralık 1949 Kanun No. . . . .).

Bu iki Taraflı Anlaşmaların Yüksek Meclise sunulmaları sırasında da arzolunduğu üzere Şikago'da kurulan sistemin memnuniyet verici bir şekilde işlemesi, hava yolundan bir birine bağlı üye devletler arasında yapılacaktır. İki taraflı anlaşmalar akdine vâbestedir. Cumhuriyet Hükümeti bugüne kadar yaptığı Anlaşmalardan başka diğer devletlerle de faydalı ve gerekli anlaşmalar teminine devam etmektedir. Bu arada İtalya Cumhuriyeti Hükümetinin anlaşma akdine mütedair vâkı teklifi üzerine 1947 yılında başlıyan müzakereler bu kere sona ermiş ve her iki tarafın üzerinde

mutabık kaldıkları Anlaşma metni 25 Kasım 1949 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Bu Anlaşma geniş ölçüde evvelki anlaşmalardan mülhem olup mütekabiliyet esasına istinat ediyor. Şimdiki şartlar altında batı memleketleriyle yurdumuz arasında gün geçtikçe adedleri çoğalan seferler, muvasalanın sıklaşmasını ve süratlenmesini tesis etmek suretiyle mezkûr memleketlerle Türkiye arasındaki ekonomik ve sosyal bağları kuvvetlendirmek ve geliştirmek gayesinin tahakkukuna yardım etmektedir.

Bu kere onanmaya sunulan işbu Anlaşma ile Türk uçakları Türkiye'den Roma, Milano, ve daha ileri memleketlere gidecekler ve bu hal üzerinde milletlerarası yoleu, yük ve posta almak ve boşaltmak hakkını haiz olacaklardır. İtalya uçakları da aynı veçhile İtalya'dan İstanbul'a, Ankara'ya ve daha ilerdeki memleketlere gidecekler ve aynı haklardan istifade edeceklerdir. Ancak her iki memleket uçaklarına diğer memleket ülkesi üzerindeki noktalar arasında kabotaj yapmak hakkı bittabi verilmemiştir.

Anlaşma ile ekinin yorumlanması veya uygulanması yolunda Sözleşen Tarafların müzakere ile halledemeyecekleri hususlar, 7 Aralık 1944 Şikago Sözleşmesi ile kurulan Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı Konseyine veya, iki Tarafın tâyin edeceği bir hakem mahkemesine, yahutda başka her hangi bir şahıs veya teşekkülün hâkemliğine sunulacaktır.

Yukarda bahis konusu edilen Anlaşma ile ekinde mevcut esasların memleketimizin menfaatlerine uygun ve İtalya ile aramızdaki Sivil Havacılık münasebetlerini düzenliyecek mahiyette bulunduğu mütalâa edilmektedir.

Bu düşünce ile Anlaşma ile ekinin onanması için ilişik Kanun tasarısı hazırlandı.

Ulaştırma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Ulaştırma Komisyonu

Esas No. 1/664

Karar No. 13

31 . I . 1950

Yüksek Başkanlığa

Türkiye ile İtalya arasında hava yolu ile yapılacak muntazam ulaştırmanın tesis ve işletilmesine dair anlaşma ile ekinin onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 15 . XII 1949 tarihli kararıyle Büyük Millet Meclisine sunulan ve Yüksek Başkanlıkça Komisyonumuza havale olunan kanun tasarısı ile anlaşma ve eki Komisyonumuzun 11.I.1950 tarihindeki Birleşiminde Dışişleri ve Ulaştırma Bakanlıklarının temsilcileri hazır oldukları halde okunup incelendi.

Hükümetimizle İtalya Hükümeti arasında 25 Kasım 1949 tarihinde Ankara'da akit ve imza edilmiş olan bu anlaşma ile ekinin 5 Haziran 1945 tarihli ve 4749 sayılı Kanunla onanan 7 Aralık 1944 tarihli «Şikago Havacılık Anlaşmaları» ndaki esaslara göre kurulmuş olan Milletlerarası sivil havacılık anlaşmaları sisteminin işlemesi ve gelişmesi için Âkid Devletler arası-

da yapılagelmekte olan iki taraflı anlaşmalar silsilesine dâhil olduğu ve evvelce diğer Hükümetlerle yapılmış ve Büyük Millet Meclisince onanmış olan anlaşmalardaki esaslara benzér hükümleri ihtiva etmekte bulunduğu ve «mütekabiliyet esasına» na dayandığı görülmüştür.

Hükümetimizle diğer birçok Hükümetler arasında şimdiye kadar akit ve imza edilmiş olan hava ulaştırmaları anlaşmalarından farklı olarak bu anlaşmaya bağlı ekin «E» fıkrasında, Sözleşen Taraflardan birinin işleteceği hava seferlerinin programları ile kullanacakları uçakların tipini, iki hafta önce diğer Tarafın bildireceği hakkında bir hüküm konulmuş bulunmakta olup bu hususta Komisyonumuza verilmiş olan izahata göre; üçüncü diğer bir Âkid Devlet tarafından Türkiye ile İtalya arasındaki hava yollarında daha elverişli bir sefer programının tatbik olunmasına ve daha az masraflı uçak-

ların kullanılmasına teşebbüs olunmak suretiyle yapılabilecek rekabet karşısında sözleşen taraflardan birinin Türkiye ve İtalya arasındaki kendi hava seferleri programlarında ve kullanacakları uçakların tiplerinde yapmak isteyeceği değişikliklerin diğer tarafa bildirilmesini sağlamak maksadiyle bu hükmün konulmuş olduğu ve bunun Şikago Havacılık Anlaşmaları ile kabul olunan esaslara uygun olduğu anlaşılmıştır.

Tasarının gerekçesinde de yazılı olduğu üzere :

Bu anlaşma ile Türk uçakları Türkiye'den Roma, Milâno ve daha ileri memleketlere ve İtalya uçakları da İtalya'dan İstanbul'a, Ankara'ya ve daha ileri memleketlere işleyecek ve bu hat üzerinde milletlerarası yolcu, yük ve posta taşımak hakkını haiz olacaklardır. Ancak Şikago Sivil Havacılık Anlaşmasının yedinci maddesindeki esas veçhile iki Sözleşen Taraftan her birinin kendi ülkesi içindeki bir noktadan diğer bir noktaya yolcu, yük ve posta taşımak hususundaki kabotaj hakkı her iki Taraf için de mahfuz tutulmuş ve bu anlaşma ile böyle bir hak verilmemiştir.

Bu anlaşma ile ekinin yürürlüğe girmesiyle memlektimizle Batı memleketleri arasında yeni bir hava seferinin daha açılacağı ve bu yüzden bu memleketlerle Türkiyemiz arasındaki Ekonomik ve sosyal bağların ve münasebetlerin gelişeceği ve kuvvetleneceği belirmiş olmakla bu faydeleri sağlayacak olan Anlaşma ile ekinin onanmasına ve Kanun tasarısının Hükümetin teklifi veçhile aynen kabul edilmesine Komisyonumuzca oy birliği ile karar verilmiştir.

Kamutaya arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Ulaştırma Komisyonu

Başkanı N. Sözcü	Sözcü	Kâtip
Niğde	Niğde	Erzurum
V. Sarıdal	V. Sarıdal	S. Altuğ
Ankara	Kayseri	Konya
İ. R. Ayaşlı	F. Seler	R. Erel
Aydın		Kütahya
M. Aydın		A. Bozbay
Manisa		Ordu
Korgl. A. R. Artunkal	Dr. V. Demir	
Ordu	Samsun	Sivas
Amiral H. Gökdalay	Y. Kalgay	H. Işık

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye ile İtalya arasında Hava Yolu ile Yapılacak Muntazam Ulaştırmanın Tesis ve İşletilmesine dair Anlaşmanın onanması hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile İtalya Cumhuriyeti Hükümetleri arasında 25 Kasım 1949 tarihinde Ankada'da akit ve imza edilmiş olan «Türkiye ile İtalya arasında Hava Yolu ile Yapılacak Muntazam Ulaştırmanın Tesis ve İşletilmesine dair Anlaşma ile eki» onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer..

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan
Ş. Gümaltay

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
Nihat Erim

Devlet Bakanı
C. S. Barlas

Adalet Bakanı
F. Sirmen

Millî Savunma Bakanı
H. Çakır

Dışişleri Bakanı
N. Sadak

Millî Eğitim Bakanı
T. Banguoğlu

Eko. ve Ticaret Bakanı

G. ve Tekel Bakanı
Dr. Ş. Bürge

Ulaştırma Bakanı
Dr. Kemal Satır

İşletmeler Bakanı
M. Birsal

İçişleri Bakanı
E. Erişirgil

Maliye Bakanı
I. R. Aksal

Bayındırlık Bakanı
Ş. Adalan

Sa. ve So. Y. Bakanı
Dr. K. Bayizit

Tarım Bakanı
Cavid Oral

Çalışma Bakanı
Reşat Ş. Sirer

TÜRKİYE İLE İTALYA ARASINDA HAVA YOLU İLE YAPILACAK MUNTAZAM ULAŞTIRMANIN TESİS VE İŞLETMESİNE DAİR ANLAŞMADIR

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İtalya Cumhuriyeti Hükümeti mütekabiliyet esasına müsteniden Türkiye ile İtalya arasında muntazam bir hava hattı tesisini arzu etmişler ve aşağıdaki hükümler üzerinde mutabık kalmışlardır :

Madde — 1

İşbu Anlaşma ile ekinin tatbikında, metin aksini âmir bulunmadığı takdirde :

a) «Havacılık makamları» tâbiri ile :

Türkiye için «Ulaştırma Bakanlığı» veya onun tarafından halen görülmekte olan işleri ifa ile yetkilendirilmiş her hangi bir şahıs veya teşekkül kastedilecektir.

İtalya için ise «Hava Savunma Bakanlığı - Sivil Havacılık ve Hava Münakalâtı Umum Müdürlüğü» veya onun tarafından halen görülmekte olan işleri ifa ile yetkilendirilmiş her hangi bir şahıs veya teşekkül kastedilecektir.

b) «Tâyin edilmiş hava teşebbüsü» tâbiri ile sözleşen taraflardan birinin havacılık makamlarınca öteki taraf havacılık makamlarına muayyen hava servisleri işletmek maksadiyle kendisi tarafından hava teşebbüsü olduğu yazı ile bildirilen hava ulaştırması teşebbüsü kastedilecektir.

c) «Ülke» tâbiri, 7 Aralık 1944 tarihinde Şikago'da akdedilen Milletlerarası Sivil Havacılık Sözleşmesinin 2 nci maddesindeki tarife tekâbül edecektir.

d) 7 Aralık 1944 de Şikago'da akdedilen Milletlerarası Sivil Havacılık Sözleşmesinin 96 nci maddesinin a), b) ve d) fıkralarının tarifi muteber addolunacaktır.

Madde — 2.

Sözleşen Taraflar işbu Anlaşma ile ekinde tasrih edilen hava servisleri tesisi hakkını birbirlerine verirler. Bu servisler kendilerine işletme hakkı verilen Sözleşen tarafların takdirine göre hemen veya daha ilerdeki bir tarihte faaliyete geçebileceklerdir.

Madde — 3.

a) Sözleşen Taraflardan her biri, 9 neu madde hükmü mahfuz kalmak şartıyla diğer Sözleşen Tarafça tâyin edilen teşebbüs veya teşebbüslere gereken işletme müsaadesini verecektir.

b) Ancak, işletme müsaadelerini veren havacılık makamlarınca böylece tâyin edilen hava ulaştırma teşebbüslerine mutabık kalınan seferlere başlanılmasına mezuniyet verilmeden önce, mezkûr teşebbüsler umumiyetle tatbik edilen kanun ve nizamlar gereğince, ehliyetlerini isbata davet olunabilirler.

c) İlgili hükümetlerce tâyin olunabilecek bazı bölgelerde Milletlerarası bir hava seferinin kurulması, yetkili askerî makamların tasvibine tâbi tutulacaktır.

d) Sözleşen Taraflardan her biri mutabık kalınan hava yollarını işletecek bir veya birkaç hava ulaştırması teşebbüsünü tâyin ve bu seferlere başlanılması tarihini tesbit eder.

Madde — 4.

Sözleşen Taraflar aşağıdaki hususlarda mutabıktırlar :

a) Sözleşen Taraflar teşebbüslerinin temin edeceği ulaştırma hacim ve imkânları, nakliyat ihtiyacına göre intibak ettirilir.

b) Sözleşen Taraflarca tâyin edilen teşebbüsler aynı hatlar üzerinde kendi seferlerine muga-yir şekilde karşılıklı menfaatlerini ihlâl etmemek hususunu göz önünde bulunduracaklardır.

c) Bu Anlaşmaya bağlı ekte derpiş olunan seferlerin başlıca gayesi, hava teşebbüsüne

sahip memleket ile seferin yapılacağı memleket arasındaki ulaştırma talebi ihtiyacını temin etmektedir.

d) Akde gösterilen mahallerde, İki Sözleşen memleketten başka, bir üçüncü memlekete gönderilen veya oradan gelen milletlerarası yolcu veya eşyanın tahmil veya tahliyesi hakları, Türkiye ve İtalya Hükümetleri tarafından teyit edilen muntazam inkişaf umumi prensipleri gereğince ve nakliyat hacmına göre :

1. — Menşe memleket ile seferin yapılacağı memleketler ulaştırma talebi,
2. Tesbit olunan hatların iktisadi işleyiş icapları,
3. — Mahallî ve mıntakavi hatlar, göz önünde tutularak seferlerin geçtiği bölgelerde mevcut ulaştırma talebine tetabuk edecek surette kullanılacaktır.

Madde — 5.

Ücret tarifeleri; işletme ekonomisi, normal kâr ve sürat, konfor gibi her hattın gösterdiği hususiyetler nazarı dikkate alınmak suretiyle, mâkul nispetler dâhilinde tesbit olunacaktır. Türk ve İtalyan ulaştırma teşebbüsleri, bu maksatla, aynı yol üzerinde sefer yapan diğer üçüncü bir memlekete ait hava ulaştırmaları teşebbüsleriyle danışmada bulunacaklardır. Bu husustaki Anlaşmalar Sözleşen Tarafların yetkili havacılık makamlarının tasvibine sunulacaktır. İşletmeler bir anlaşmaya varmadıkları takdirde sözü geçen makamlar bir hal sureti bulmaya gayret edeceklerdir. Nihai merci olarak, işbu Anlaşmanın 11 nci maddesinde derpiş olunan usule baş vurulacaktır.

Madde — 6.

a) Sözleşen Taraflardan her biri, öteki Taraf Hava Ulaştırma teşebbüs veya teşebbüslerinin, kendi hava alanlarını kullanmaları ve başka kolaylıklardan faydalanmaları için tarhedeceği harçların, milletlerarası benzer hatlarda kullanılan kendi millî uçaklarınca anılan hava alanlarını kullanma ve kolaylıklardan faydalanma için ödenecek harçlardan daha fazla olmamasını kabul eder.

b) Sözleşen Taraflardan birinin ülkesine öteki Sözleşen Tarafça tâyin edilecek hava ulaştırma teşebbüsü tarafından veyahut bu teşebbüs nam ve hesabına, yalnız bu teşebbüs uçakları için sarfolunmak üzere, ithal edilecek yakıtlar, makina yağları ve yedek parçalar, muayene ücretleri ile diğer millî resim ve harçların alınması bakımından da millî veya en ziyade müsaadeye mazhar millet teşebbüslerine uygulanacak işlemden faydalanacaklardır.

c) Mutabık kalınan hatlar üzerinde Sözleşen Taraflardan her birince tâyin edilmiş teşebbüs veya teşebbüslerin kullandığı her uçak, yakıtlar makine yağları, yedek parçalar, mûtat teçhizat ve uçak kumanyası; anılan uçaklar tarafından öteki sözleşen Tarafın ülkesi üzerindeki uçuşlar esnasında kullanılsa veya sarfedilse bile, bu Taraf ülkesinde gümrük resimleri, muayene ücretleri ve diğer millî resimlerden ve harçlardan muaf tutulacaktır..

Madde — 7.

Sözleşen Taraflardan biri tarafından verilen ve muteber kılınan ve müddeti geçmemiş hava seyrüsefer şahadetnameleri, uçuşa elverişlilik bröveleri ve lisansları mutabık kalınan hava yollarının işletilmesi için öteki Sözleşen Tarafça da muteber addedilecektir.

Ancak Sözleşen Taraflardan her biri, kendi uyruklularına diğer bir Devlet tarafından verilmiş olan uçuşa elverişlilik brövelerini ve lisanslarını kendi ülkesi üzerinden yapılacak uçuşlar için tanımamak hakkını muhafaza eder.

Madde — 8.

a) Sözleşen Taraflardan birinin, milletlerarası hava seyrüseferlerinde kullanılan uçakların kendi ülkesi üzerinde uçuşlarını tanzim eden kanunlar ve nizamlar, öteki Sözleşen Taraf teşebbüs-

sünün veya teşebbüslerinin uçaklarına da uygulanacaktır.

b) Formaliteler, göç, pasaportlar, gümrük ve karantina ve umumiyetle kontrol formaliteleri gibi yolcuların, mürettebatın ve ticarî eşyanın girişlerini, kalışlarını ve çıkışlarını tanzim eden ve Sözleşen Taraflardan her birinin ülkesindeki cari kanunlar ve nizamlar, diğer Sözleşen Taraf teşebbüslerine ait uçakların taşıdıkları yolculara, mürettebata ve ticarî eşyaya, bu uçakların anılan ülkede buldukları, esnada, tatbik olunacaktır.

Madde — 9.

Sözleşen Taraflardan her biri, öteki Sözleşen Tarafa tayin edilen teşebbüsün mülkiyetinin mühim kısmının ve fiili murakabesinin bu son taraf uyruklarının elinde bulunduğuna dair delil sahibi olmadığı hallerde veya bu teşebbüs 8 nci maddede derpiş olunan kanun ve nizamnamelere riayet etmediği veya bu Anlaşmanın kendisine yüklediği vecibeleri yerine getirmediği takdirde bu teşebbüse işletme müsaadesi vermeği reddetmek veya verilmiş olan müsaadeyi geri almak hakkını muhafaza eder.

Madde — 10.

Sözleşen Taraflardan biri, işbu Anlaşmanın ve ekinin metnini değiştirmeyi münasip gördüğü takdirde, her iki Sözleşen Tarafın havacılık makamları arasında bir görüş teatisini isteyebilir. Görüşmeler, talep vukuundan itibaren 60 gün içinde yapılmalıdır.

Mutabakat husulünde, böylece derpiş edilmiş olan tadilat ancak, diploması yolu ile nota teatisinden sonra yürürlüğe girer.

Madde — 11.

İşbu Anlaşmanın ve ekinin tatbiki ve tefsiri hususlarında Sözleşen Taraflar arasında zuhur edip de re'sen görüşme yolu ile halledilemeyen ihtilâflar üç âzadan mürekkep bir hakem komisyonunun kararına arz edilir; bu hakemlerden bireri Sözleşen Taraflarca seçilir ve üçüncüsü de, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı Nizamnamesi mucibince tanzim edilmiş olan listeye isimleri dahil bulunan ve Sözleşen Taraflardan birinin uyruğu olmıyan hakemler arasında, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı Konseyinin Başkanı tarafından intihap edilir.

İhtilâf Sözleşen Taraflarca müttefikan seçilen bir tek hakemin kararına da arzedilebilir.

Sözleşen Taraflar, katî telâkki edilmesi icabeden hakem kararlarına uymayı taahhüt ederler.

Madde — 12.

Her Sözleşen Taraf, işbu Anlaşmayı feshetmek niyetinde olduğunu diğer Sözleşen Tarafa her zaman bildirebilir. Bu ihbar aynı zamanda Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtına da yapılmalıdır. İşbu Anlaşma, tebliğin diğer Sözleşen Tarafa alındığı günden itibaren bir sene geçtikten sonra hükümden kalkar. Meğerki tebliğ, bu müddetin hitamından evvel Sözleşen Taraflar arasında hâsıl olacak bir Anlaşma ile iptal edilmiş ola. Kendisine tebliğ yapılan Sözleşen Taraf, bu tebliği aldığı bildirmese, tebliğe Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı tarafından alındığı günden itibaren on dört gün geçtikten sonra, alınmış, nazariyle bakılır.

Madde — 13.

Sözleşen Taraflardan birince tayin edilmiş olan teşebbüsler, muayyen bir yol üzerindeki tevakuf yerlerinden bâzılarını hazfedebilirler. Bu takdirde, bundan, diğer Sözleşen Taraf Havacılık Makamlarını gecikmeksizin haberdar etmekle mükelleftirler. Meğer ki, münferit meseleler bahis mevzuu ola.

Madde — 14.

Bu anlaşma ve buna müteferri bütün akitler, 7 Aralık 1944 tarihinde Şikago'da imzalanan Milletlerarası Sivil Havacılık Sözleşmesi ile kurulan Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı nezdinde teşkil ettirilecektir.

Madde — 15.

a) Bu Anlaşma iki Hükümet arasında nota teatisi suretiyle mümkün olan en kısa zamanda tesbit edilecek bir tarihte yürürlüğe girecektir.

b) Sözleşen Tarafların yetkili havacılık makamları, sıkı iş birliği zihniyeti içinde bu Anlaşmada ve Ekimde tasrih olunan prensiplerin tatbik edildiğini ve memnuniyet bahş bir şekilde yürütüldüğünü tesbit etmek üzere zaman zaman istişarede bulunacaklardır.

c) Sözleşen Taraflar, çok taraflı bir havacılık sözleşmesi ile taahhüt altına girmeleri halinde, bu Anlaşma ve eki hükümlerinin anılan Sözleşme hükümleriyle uygunluğunu sağlamak üzere istişarede bulunacaklardır.

d) İki Taraf Havacılık Makamlarınca bu Anlaşma ekinde değişiklikler yapılabilir.

Ankara'da 25 Kasım 1949 tarihinde Fransızca iki nüsha olarak akdolumuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti
Adına
F. Z. Akdur

İtalya Cumhuriyeti Hükümeti
Adına
R. Prunas

Ek

A) Bu Anlaşma gereğince tâyin edilen İtalya Hava Ulaştırma teşebbüslerine Türkiye Ülkesi üzerinden transit uçuş ve teknik tevakkuf haklarıyla, aşağıda gösterilen yolları takiben İstanbul ve Ankara'da Milletlerarası yolcu, posta ve yük almak ve boşaltmak hakkı verilmiştir.

« İtalya'dan mutavassıt veya gayrimutavassıt noktalar tarikiyle İstanbul'a ve Ankara'ya ve daha ilerdeki noktalara » ;

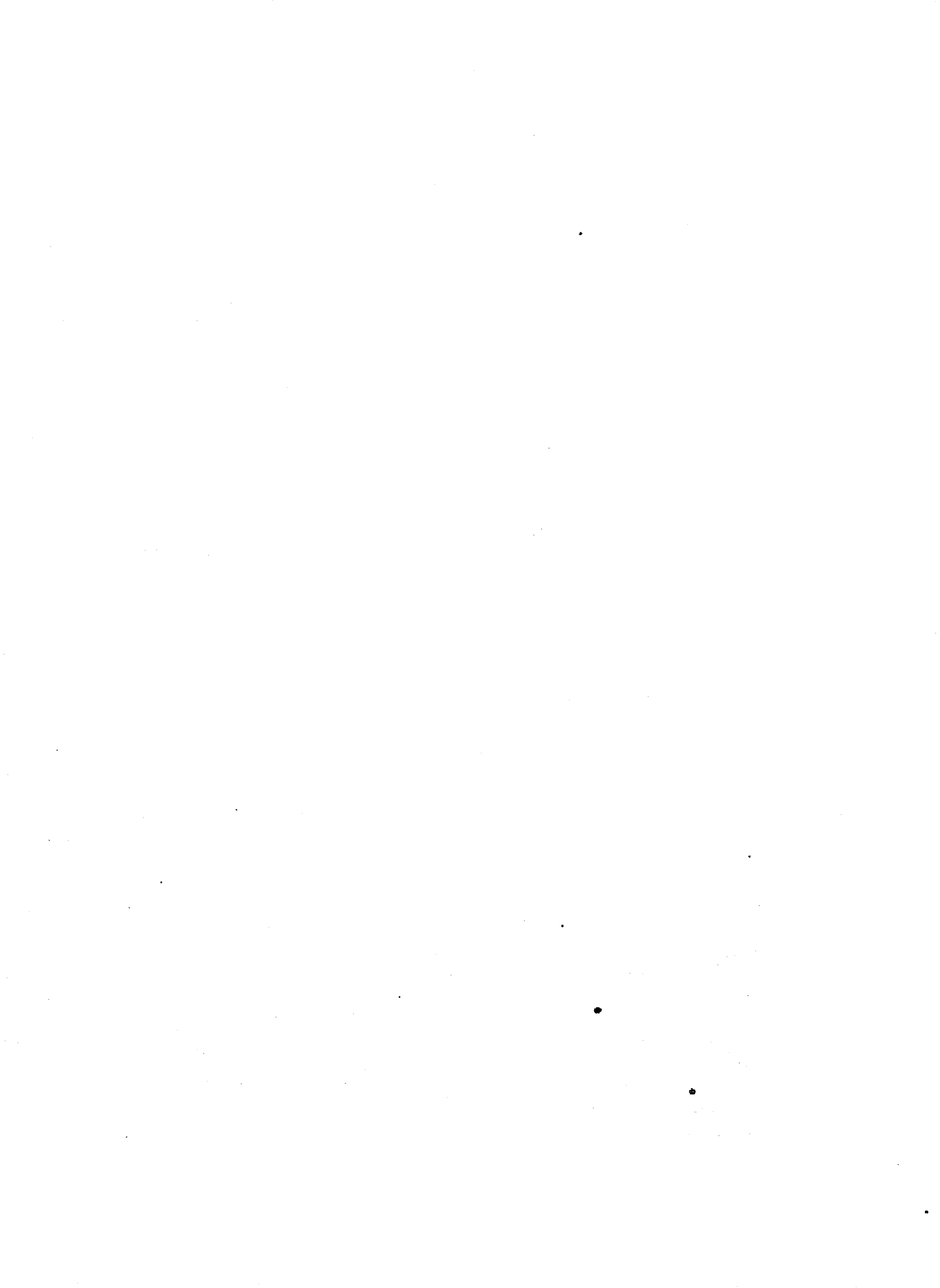
B) Keza işbu Anlaşma gereğince tâyin edilen Türk Hava Ulaştırma teşebbüslerine İtalya ülkesi üzerinde transit uçuş ve teknik tevakkuf haklarıyla, aşağıda gösterilen yolları takiben Roma'da ve Milâno'da Milletlerarası yolcu, posta, ve yük alma ve boşaltma hakkı verilmiştir.

« Türkiye'den mutavassıt veya gayrimutavassıt noktalar tarikiyle Roma'ya ve Milâno'ya ve daha ilerki noktalara » ;

C) Sözleşen Taraflardan her birinin, bir hava seferini işletmeye başlamadan öteki Tarafa, onun ülkesine giriş ve ülkesinden çıkışı için tasarladığı yönleri bildirmesi ve bunun üzerine öteki Tarafın, kendi ülkesine katı giriş ve çıkış noktalarıyla ülkesi üzerinde takip edilecek olan uçuş yolunu göstermesi mukarrerdir.

D) Sözleşen taraflara ait teşebbüslerin diğer Sözleşen Taraf arazisinde bir noktadan diğer bir noktaya her ne şekilde olursa olsun, ücret mukabilinde yolcu, posta, ve yük alması katı surette memnudur. (Kabotaj);

E) İşbu Anlaşma ile Ekindeki şartlar gereğince Sözleşen Taraflardan birinin tâyin edeceği teşebbüsler; seferlerin programlarıyla kullanacakları uçakların tipini, iki hafta önce öteki sözleşen Tarafa bildirecektir.

1949 - 1950 devresinde Türkiye lehine tanınan 55 milyon 300 bin dolârlık keşide hakkı mukabilinde bir miktar dolâr karşılığı Türk liralарının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak % 5 ve % 95 tesmiye olunacak iki özel hesaba yatırılması hakkında mektup teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın onanmasına dair Kanun tasarısı ve Ticaret Komisyonu raporu (1/667)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Kararlar Müdürlüğü

Sayı : 71-1483,6-131

11 . I . 1950

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1949 - 1950 devresinde Türkiye lehine tanınan 55 milyon 300 bin dolârlık keşide hakkı mukabilinde bu miktar dolâr karşılığı Türk liralарının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak iki özel hesaba yatırılması hakkında mektup teatisi suretiyle varılan anlaşmanın onanmasına dair Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 29 . XII . 1949 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçe ve ilişkileriyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

Ş. Günaltay

GEREKÇE

7 Eylül 1949 tarihli «Avrupa memleketleri arasında Ödeme ve Takas Anlaşması» ile 1949 - 1950 devresi için Avrupa memleketlerinden ceman 53 milyon 300 bin dolâr tutarında keşide hakkı temin olunmuştur. Bunu mütaakıp Fransız Hükümeti ile yapılan müzakereler neticesinde Fransa'nın memleketimiz lehine munzam olarak 2 milyon dolârlık bir keşide hakkı daha vermesi sağlanabilmişti. Bu suretle mezkûr devre için alacağımız keşide hakları yekûnu 55 milyon 300 bin dolâra baliğ olmuştur.

Vaşington'daki ECA (Ekonomik İş Birliği) İdaresi Türkiye'nin bu tiraj hakları mukabilinde ne Avrupalılara ne Birleşik Amerika'ya karşı her hangi bir tediye veya borçlanma ile mükellef tutulamıyacağını kararlaştırmış, ancak Türkiye tarafından istimal olunacak tiraj hakları mukabillerinin Türk lirası olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak bir hesaba yatırılmasını, bu hesabın % 95 tesmiye oluacak kısmının, ECA İdaresi ile Hükümetimiz arasında zaman zaman varılacak mutabakat gereğince ekonomik haklanma programlarımızın iç finansmanında kullanılabileceğini veya mali veya iktisadi çalışmalarımız ve müşküllerimizin hal ve tesviyesine tahsis edilebileceğini, bildirmiş, hesabın % 5 nispetindeki ikinci kısmı ile de Birleşik Amerika Hükümetinin Türkiye'de yapacağı masrafların kapatılmasını teklif etmiştir.

Bu teklif incelenmiş ve uygun görülerek, bu bapta, Dışişleri Bakanımızla Amerika Birleşik Devletlerinin Ankara Büyük Elçisi arasında ve 5436 sayılı Kanunun verdiği yetki çerçevesinde mektup teatisi sureti ile Anlaşmaya varılmıştır.

Menfaatlerimize uygun olan bu Anlaşma onanmak üzere ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Ticaret Komisyonunun raporu

T. B. M. M.

Ticaret Komisyonu

Esas No. 1/667

Karar No. 44

21 . I . 1950

Yüksek Başkanlığa

1949 - 1950 devresinde Türkiye'ye tanınan 55 300 000 dolârlık keşide hakkı mukabilinde bu miktar dolâr karşılığı Türk Lirasının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak % 95 ve % 5 tesmiye olunacak iki özel hesaba yatırılması hakkında Dışişleri Bakanı ile Amerika Birleşik Devletlerinin Ankara Büyük Elçisi arasında mektup teatisi suretiyle varılan Anlaşmanın onanmasına dair Başbakanlığın 11 . I . 1950 gün ve 71/1483 6 - 131 sayılı tezkeresine bağlı kanun tasarısı Komisyonumuzca incelendi.

Avrupa milletleri arası anlaşmaya bağlı olan işbu tasarının konuşulmasında davet edilen Devlet Bakanı, Ekonomi ve Ticaret Bakanı ile Maliye Bakanlığı temsilcilerinin yaptıkları açıklamalar dinlendi. İşbu 55 300 000 dolârlık hibe yoluyla yapılan keşide hakkının bir kısmının İktisadi Devlet Teşekkülleriyle katma bütçeli daireler iktisadi kalkınmamız için hariçten celbedecekleri tesis malzemesine ve diğer bir kısmının da Ticaret Bakanlığı emrinde serbest ticarete tahsis edildiği ve ancak her iki tahsisin de anlaşma gereğince Haziran 1950 sonuna ka-

dar akreditifleri açılmak suretiyle katî siparişlere bağlanması meşrut olduğu aksi halde sarf edilemeyen kısmın iptal edileceği anlaşıldı.

Memleket menfaatine uygun olarak yapılan ilk anlaşmaya müsteniden tanınmış ve mahiyeti hibe olan işbu keşide hakkının tayin edilmiş olan süre içinde hakkıyla memleket nefyine olarak kullanılmasını sağlamaya ve bu mümkün olmadığı takdirde sürenin uzatılması için icab eden teşebbüslere şimdiden girişilmesi lüzumunu belirten Komisyonumuz işbu kanunun kabul ve tasvibini uygun görmüştür. Kamutaya sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa arz olunur.

Ticaret Komisyonu

Başkanı

Ankara

A. Çubukcu

Kâtip

Niğde

H. Ulusoy

Kırklareli

Ş. Ödül

Trabzon

M. Yarımbıyık

Sözcü

Gaziantep

C. Alevli

Kars

A. Sürmen

Trabzon

A. Sarıalioğlu

Van

M. Koçak

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1949 - 1950 devresinde Türkiye lehine tanınan 55 milyon 300 bin dolârlık keşide hakkı mukabilinde bu miktar dolâr karşılığı Türk liralarnın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılacak % 95 ve % 5 tesmiye olunacak iki özel hesaba yatırılması hakkında Dışişleri Bakanı ile Amerika Birleşik Devletlerinin Ankara Büyük Elçisi arasında mektup teatisi suretiyle varılan Anlaşmanın Onanmasına dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — Avrupa Ekonomik İş Birliği Sözleşmesine katılan Avrupa memleketlerinin 1949 - 1950 devresinde, Türkiye lehine tanıdıkları ceman 55 milyon 300 bin dolârlık keşide hakkının Türkiye tarafından kullanılacak kısımlarına tekabül eden Türk liralarnın Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde açılacak iki ayrı hesaba yatırılması ve bunlardan % 5 tesmiye olunacak hesabın ECA İdaresince Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin Türkiye'de yapacağı masrafları için kullanılabileceği, % 95 ismini taşıyacak ikinci hesabın ise Cumhuriyet Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasında mutabık kalınacak belli gayelere tahsis edilebileceği hususunda ve 5436 sayılı Kanun hükümleri dairesinde Dışişleri Bakanı ile Amerika Birleşik Devletlerinin Ankara Büyük Elçisi arasında mektup teatisi suretiyle varılan Anlaşma kabul edilmiş ve onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan <i>Ş. Günaltay</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>N. Erim</i>
Devlet Bakanı <i>C. S. Barlas</i>	Adalet Bakanı <i>Fuad Sirmen</i>
Millî Savunma Bakanı <i>H. Çakır</i>	İçişleri Bakanı
Dışişleri Bakanı <i>N. Sadak</i>	Maliye Bakanı <i>İ. R. Aksal</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>T. Banguoğlu</i>	Bayındırlık Bakanı <i>Ş. Adalan</i>
Ekonomi ve Ticaret Bakanı <i>Vedat Dicleli</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>Dr. K. Bayizit</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı <i>Dr. F. Ş. Bürge</i>	Tarım Bakanı <i>Cavid Oral</i>
Ulaştırma Bakanı <i>Dr. K. Satır</i>	Çalışma Bakanı <i>Reşat Ş. Sirer</i>
	İşletmeler Bakanı <i>Münir Birsal</i>

Ekselâns Necmettin Sadak,
Dışişleri Bakanı
Ankara

7 Eylül 1949 tarihli Avrupahıllararası Ödeme ve Takas Anlaşmaları gereğince Türkiye emrine âmade kılınan tiraj haklarının - bu tiraj hakları İktisadi İş Birliği İdaresince mezkûr Anlaşma gayeleri için katılan memleketlere yapılan dolâr yardımıyla ilgili olduğu, nispette - istimalinden mütevellit vecibelere dair olarak iki Hükümetimizin temsilcileri arasında ahiren yapılan görüşmeleri hatırlatmakla şeref duyarım.

1. Avrupahıllararası Tediye ve Takas Anlaşması gereğince muamele yapmaya yetkili Teşekkülün Türkiye lehine açılan tiraj haklarını kullandığı nispette, Türkiye Hükümeti kendi namına Merkez Bankasında açılacak hususi bir mahallî hesabına mütenasip miktarlarda Türk Lirası yatıracaktır.

2. Yatırılacak miktarlar, katılan memleketler tarafından emre âmade kılınan ve Teşekkülün İktisadi İş Birliği İdaresine bildireceği şekilde Türkiye lehine istimal olunan keşide haklarının dolâr kıymetine muadil olacaktır. Bu kıymet, katılan memleketleri tiraj haklarını temin ile mükellef kılmak üzere, mezkûr memleketlere fiilen tahsis edilen Amerikan dolâr meblağlarına ay- nen tekabül edecektir.

3. Türkiye'ye sağlanan emtia, hizmet ve teknik bilgiye mukabil İktisadi İş Birliği İdaresi tarafından yapılan dolâr tediyyatına ait olarak Amerika Hükümetince Türkiye Hükümetine muntazaman tebligat yapılması münasebetiyle: Amerika Hükümeti, katılan memleketlerce emre âmade kılınan ve teşekkül tarafından İktisadi İş Birliği İdaresine bildirildiği şekilde Türkiye lehinde istimal olunan tiraj haklarının dolâr kıymeti hakkında zaman zaman Türkiye Hükümetine tebligatta bulunacak ve bunun üzerine Türkiye Hükümeti bu tebligat sırasında başa baş kıymeti haiz bir rayiç üzerinden muadil miktarda lirayı Milletlerarası Para Fonuna yatıracaktır.

Şayet bu kabîl tebligat sırasında Türk Lirasına ait bir başa baş kıymet için fon ile mutabık kalınmış ise, ve Türkiye'ye yapılan ithalât için Türk lirası mubayaası ile ilgili bir veya birden fazla rayiç varsa, veyahut da bu kabîl tebligat sırasında Türk Lirasına ait bir başa baş kıymet için fon ile mutabık kalınmış ise, bu maksada mahsus rayiç veya rayiçler Türk ve Amerikan Hükümetleri arasında karşılıklı olarak kararlaştırılacaktır. Yukardaki maksatlar için, tebliğ tarihi her defasında tebligatın taallük ettiği ödemenin son günü itibar edilecektir.

4. Bu nota teatisi ile ilgili para tediyyeleri aşağıdaki kayıt ve şartlar mucibince icra ve tedvir edilecektir.

(a) Amerika Hükümeti, muaddel 1948 İktisadi İş Birliği Kanunu ile alâkadar muamelelerden mütevellit idari masraflara dair ihtiyaçlarını zaman zaman Türkiye Hükümetine bildirecek ve Türkiye Hükümeti istenilen meblağları, hususi hesapta mevcut bakiyelerden, ve Amerika Hükümetinin tebliğde rica ettiği şekide, temin edecektir.

(b) Tiraj haklarının istimali suretiyle yapılan yardım karşılığı yatırılan her meblağın % 5 i Türkiyedeki masraflarına karşılık olmak üzere Amerika Hükümetinin emrine tahsis edilecek, ve yukardaki (a) paragrafı hükümleri mucibince temin olunan meblağlar evvelâ bu paragraf mucibince tahsis edilen miktarlara ilâve edilecektir.

(c) Türkiye Hükümeti, Amerika Hükümetiyle zaman zaman mutabık kalacağı maksatlar için hususi hesapta kalan bakiyeden para çekebilecektir. Hususi hesaptan para çekmek maksadiyle Türkiye Hükümeti tarafından yapılacak müracaatların tetkiki esnasında; Türkiye'de dahilî nakdî ve ma'î istikrazın gelişme veya idamesi, veya istihsal faaliyetinin veya milletlerarası ticaretin teşviki, veya Türkiye dahilinde yeni kaynakların araştırılması veya geliştirmesi gibi ihtiyaçlar, ve bahusus aşağıda yazılı noktalar Amerika Hükümeti tarafından göz önünde bulundurulacaktır:

(1) Türkiye'nin ve sair katılan memleketlerin istihsal kabiliyetini artırmaya mâtuf geniş programın cüzüleri de dâhil olmak üzere, proje ve programlara, ve haricî masrafları 1948 İktisadi

dî İş Birliği Kanunu veya muaddel maddeleri mucibince sağlanan yardımlarla, veya Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasının ikrazlarıyla karşılana proje ve programlara ait masraflar.

(2) Amerika Birleşik Devletleri kaynaklarının noksanlığı veya kifayetsizliği yüzünden, Amerika dâhilinde ihtiyaç duyulması muhtemel maddelerin araştırılması veya istihallerinin munzam olarak geliştirilmesi için yapılacak masraflar.

(3) Millî borçların, ve bilhassa Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasına veya sair bankalara olan borçların müessir şekilde itfası.

(d) Paragraf 4 - b) mucibince tahsis edilip, 30 Haziran 1952 tarihinde hususi hesapta bakiye kalan sarf edilmemiş meblâğlar hariç, diğer serbest bakiyeler Amerika Hükümeti ile Türkiye Hükümeti arasında ileride mutabık kalınacak maksatlar için Türkiye dâhilinde istimal edilecektir. Şu kadar ki, Amerika Hükümetinin mutabakatı, kanuni tasdika veya Amerika Kongresinin müşterek kararına tâbidir.

(5) Bu nota mucibince mahallî para yatırma mükellefiyeti sadece tiraj haklarına inhisar etmektedir ki, bilindiği üzere tiraj haklarında ödeme mecburiyeti mevcut değildir.

Ekselânsınızdan üstün saygılarımı kabulünü dilerim.

İmza

George Wadsworth

30 Kasım 1949

Ekselâns,

Meali aşağıda yazılı 21 Kasım 1949 tarihli ve 1693 sayılı mektubunuzu almış olduğumu bildirmekle şeref kazanırım:

« 7 Eylül 1949 tarihli Avrupalılararası Ödeme ve Takas Anlaşmaları gereğince Türkiye emrine âmade kılınan tiraj haklarının - bu tiraj hakları İktisadi İş Birliği İdaresince mezkûr anlaşma gayeleri için katılan memleketlere yapılan dolâr yarımıyla ilgili olduğu nispette - istimalinden mütevellit vecibelere dair olarak iki Hükümetimizin temsilcileri arasında ahiren yapılan görüşmeleri hatırlatmakla şeref duyarım.

1. Avrupalılararası Tediye ve Takas Anlaşması gereğince muamele yapmaya yetkili Teşekkülün Türkiye lehine açılan tiraj haklarını kullandığı nispette, Türkiye Hükümeti kendi namına Merkez Bankasında açılacak hususi bir mahallî hesabına münasip miktarlarda Türk lirası yatırılacaktır.

2. Yatırılacak miktarlar, katılan memleketler tarafından emre âmade kılınan ve Teşekkülün İktisadi İş Birliği İdaresine bildireceği şekilde Türkiye lehine istimal olunan keşide haklarının dolâr kıymetine muadil olacaktır. Bu kıymet, katılan memleketleri tiraj haklarını temin ile mükellef kılmak üzere, mezkûr memleketlere fiilen tahsis edilen Amerikan dolâr meblâğlarına aynen tekabül edecektir.

3. Türkiye'ye sağlanan emtia, hizmet ve teknik bilgiye mukabil İktisadi İş Birliği İdaresi tarafından yapılan dolâr tediye na ait olarak Amerika Hükümetince Türkiye Hükümetine muntazaman tebligat yapılması münasebetiyle;

Amerika Hükümeti, katılan memleketlerce emre âmade kılınan ve teşekkül tarafından İktisadi İş Birliği İdaresi bildirildiği şekilde Türkiye lehinde istimal olunan tiraj haklarının dolâr kıymeti hakkında zaman zaman Türkiye Hükümetine tebligatta bulunacak ve bunun üzerine Türkiye Hükümeti bu tebligat sırasında başa baş kıymeti haiz bir rayiç üzerinden muadil miktarda lirayı Milletlerarası Para Fonuna yatıracaktır.

Şayet bu kabil tebligat sırasında Türk Lirasına ait bir başa baş kıymet için fon ile mutabık kalınmış ise, ve Türkiye'ye yapılan ithalât için Türk Lirası mübayaası ile ilgili bir veya birden fazla rayiç varsa, veyahut da bu kabil tebligat sırasında Türk Lirasına ait bir başa baş kıymet

için fon ile mutabık kalınmamış ise, bu maksada mahsus rayiç veya rayiçler Türk ve Amerikan hükümetleri arasında karşılıklı olarak kararlaştırılacaktır. Yukardaki maksatlar için, tebliğ tarihi her defasında tebligatın taallük ettiği ödemenin son günü itibar edilecektir.

4. Bu nota teatisi ile ilgili, mahallî para tediyeleri aşağıdaki kayıt ve şartlar mucibince icra ve tedvir edilecektir :

a) Amerika Hükümeti, muaddel 1948 İktisadi İş Birliği Kanunu ile alâkadar muamelelerden mütevellit idari masraflara dair ihtiyaçlarını zaman zaman Türkiye Hükümetine bildirecek ve Türkiye Hükümeti istenilen meblâğları, hususi hesapta mevcut bakiyelerden, ve Amerika Hükümetinin tebliğde rica ettiği şekilde, temin edecektir.

b) Tiraj haklarının istimal surtiyle yapılan yardım karşılığı yatırılan her meblâğın % 5 i, Türkiye'deki masraflarına karşılık olmak üzere Amerika Hükümetinin emrine tahsis edilecek, ve yukardaki (a) paragrafı hükümleri mucibince temin olunan meblâğlar evvelâ bu paragraf mucibince tahsis edilen miktarlara ilâve edilecektir.

c) Türkiye Hükümeti, Amerika Hükümetiyle zaman zaman mutabık kalacağı maksatlar için hususi hesapta kalan bakiyeden para çekebilecektir. Hususi hesaptan para çekmek maksadiyle Türkiye Hükümeti tarafından yapılacak müracaatların tetkiki esnasında: Türkiye'de dahilî nakdî ve malî istikrazın gelişme veya idamesi, veya istihsal faaliyetinin veya Milletlerarası ticaretin teşviki, veya Türkiye dâhilinde yeni kaynakların araştırılması veya geliştirilmesi gibi ihtiyaçlar, ve bahusus aşağıda yazılı noktalar Amerika Hükümeti tarafından göz önünde bulundurulacaktır :

(1) Türkiye'nin ve sair katılan memleketlerin istihsal kabiliyetini artırmaya mâruf geniş programın cüz'üleri de dâhil olmak üzere, projeye programlara, ve haricî masrafları 1948 İktisadi İş Birliği Kanunu veya muaddel maddeleri mucibince sağlanan yardımlarla, veya Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasının ikrazlarıyla karşılanan proje ve programlara ait masraflar,

(2) Amerika Birleşik Devletleri kaynaklarının noksanlığı veya kifayetsizliği yüzünden, Amerika dâhilinde ihtiyaç duyulması muhtemel maddelerin araştırılması veya istihsallerinin munzam olarak geliştirilmesi için yapılacak masraflar,

(3) Millî borçların, ve bilhassa Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına veya sair bankalara olan borçların müessir şekilde itfası.

d) Paragraf 4 (b) mucibince tahsis edilip, 30 Haziran 1952 tarihinde hususi hesapta bakiye kalan sarf edilmemiş meblâğlar hariç, diğer serbest bakiyeler Amerika Hükümeti ile Türkiye Hükümeti arasında ileride mutabık kalınacak maksatlar için Türkiye dâhilinde istimal edilecektir. Şu kadar ki, Amerika Hükümetinin mutabakatı, kanuni tasdik veya Amerika Kongresine müşterek kararına tâbidir.

(5) Bu nota mucibince mahallî para yatırma mükellefiyeti sadece tiraj haklarına inhisar etmektedir ki, bilindiği üzere tiraj haklarında ödeme mecburiyeti mevcut değildir.

Ekselânsınızdan üstün saygılarımın kabulünü dilerim.»

Yukardaki hususata Hükümetinin muvafakatini bildirmekle bahtiyarım.

Ekselânsınızdan en üstün saygılarımın kabulünü rica eylerim.

Ekselâns

Bay George Wadsworth,
Amerika Birleşik Devletleri
Büyük Elçisi

Ankara

İmza

Necmeddin Sadak

S. Sayısı : 149

Ankara Milletvekili Arif Çubukcu'nun, Millî Korunma Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek Kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/196)

8 . XII . 1949

Yüksek Başkanlığa

Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesini değiştiren 5020 sayılı Kanuna ek olmak üzere hazırladığım kanun tasarısını sunuyorum. Bu tasarının görüşülüp kanunluğunun kabul edilmesi için esasen kurulmuş bulunan Geçici Komisyona havalesini derin saygularıyla arz ederim.

Ankara Milletvekili

A. Çubukcu

GEREKÇE

Gayrimenkul kiralarnı tahdit eden Millî Korunma Kanununun maksat ve gayesini zedeleden ve fakat adalet ve hakkında sağlanmasını ve aynı zamanda mal sahipleri ile kiracılar arasında bâzı pürüzleri dahi bertaraf etmek üzere aşağıdaki maddelerde yazılı hususların tetkik olunarak kanunluğunun kabul olunmasını Yüksek Kamutaya arz etmeyi muvafık buldum.

Millî Korunma Kanununun yürürlük mevkiine geçmesinden sonra teşkil olunan fonlar münasebetiyle birçok şehir ve kasabalarımızda elektrik, havagazi ve su gibi medeni ihtiyacata cevap veren fennî tesisler vücuda getirilmiştir.

Kira bedelleri Millî Korunma Kanuniyle tahdit edilmiş olan bu yerlerde mevcut gayrimenkullerin kiracıların muvafakati olsa dahi mal sahipleri tarafından o gayrimenkullerde vücuda getirilecek iç tesisatın masrafının faizi amortisman karşılığı olarak bir para alamamak durumunda bulunmaları bu medeni tesislerden istifadelerine mâni bulunmaktadır.

Bundan başka bu şehir ve kasabalarda yukardaki şekilde gayrimenkulden birden fazla kiracısı bulunanlar da kiracılardan birisinin muvafakati olmadan iç tesis yapmakta bâzı ahvalde mümkün alamadığından diğer kiracılar da bu nimetlerden mahrum kalmaktadır. Bu itibarla; mal sahipleri tarafından gayrimenkullerinde iç tesisler vücuda getirmek isteyenler olursa yapılacak masraflın faiz ve amortismanı karşılığı belediyelerce tâyin edilecek miktarda kira bedeline ilâve edilmek suretiyle kiracılar tarafından kontratdaki kiranın tediye hükümleri dairesinde mal sahiplerine ödenmesi maksadiyle I nci madde.

Vazife, memuriyet ve herhangi meslekten olursa olsun bir meslek sahibi işini başka şehir ve kasabalara naklettiği halde işgal ettiği gayrimenkülü tahdit edilmiş kirasının azlığı dolayısıyla mal sahibine teslim etmiyerek uzun müddet işgalleri altında ve hattâ boş ve kapalı olarak tuttukları, gittikleri mahallerde muadili bir bina ile mübadele etmek ilânlarıyla istismar yoluna gitmekte oldukları görülüp işitilmektedir.

Bir de Millî Korunma Kanununun maksat ve gayesinin bina sahiplerini mutazarrır etmek olmadığına ve fakat fevkalâde ahval dolayısıyla şâgillerinin müşkül duruma düşmemelerini sağlamayı zaruretleri miktarınca tâyinden ibaret olduğuna göre mal sahibi ile kiracı arasında hiç bir ihtilâf olmaksızın gayrimenkul tahliye olunmaktadır.

Bir üçüncü olarak da belediye hudutları içinde gerek kendisinin ve gerek karısının Millî Korunma Kanununun yürürlükte bulunduğu sırada yaptırdığı veya satın aldığı gayrimenkulleri çok

yüksek bedellerle kiraya vererek Millî Korunma Kanununun tahdidatına sığınarak pek cüzi kiralarla başkalarının gayrimenkullerini işgal eden kiracılar vardır.

Üç fıkra halinde tesbit ettiğim mal sahiplerinin hukukunu külliye ihlâl eden bu kabîl haller karşısında üç ay içinde şâgillerinin o gayrimenkulleri tahliye ederek mal sahiplerine teslim etmelerini sağlamak veya Borçlar Kanununun hükümleri dairesinde hareket etmekte mal sahiplerini muhayyer kılmak üzere II neî madde;

Millî Korunma Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte takarrür etmiş kira ile bilâhara Maliyece yapılan tahrirde vergiye esas olmak üzere konulan irat arasında mal sahipleri aleyhine göze batacak derecede farklar mevcut bulunmaktadır. Bu gibi hllerde mal sahiplerinin kira bedellerini konulan irat miktarına iblâğ etmesi kadar tabîî hakkını kabul etmek icabedeceğinden üçüncü madde, hazırlanmıştır.

Millî Korunma Kanunu Geçici Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Millî Korunma Kanunu
Geçici Komisyonu
Esas No. 2/196
Karar No. 4

24 . I . 1950

Yüksek Başkanlığa

Ankara Milletvekili Arif Çubukeu tarafından verilen ve Millî Korunma Kanununun 30 neü maddesine bâzı fıkralar ilâvesini istiyen önerge komisyonumuza havale buyurulmakla incelendi.

Önerge esas itibariyle Millî Korunma Kanununun mer'i prensiplerinde bir değişiklikten ziyade kanunun mutlak hükümlerinden faydalanaarak yapılmakta olan suiistimal ve istismarları tahdit etmek ve kalkınma faaliyetlerinin icablarına uygun hareket imkânı sağlamak maksadını küttüğü görülmüştür.

Devletçe nüfusu 50 binden az belediyelere fonndan yapılan yardımlar ve İller Bankasının sağladığı krediler sayesinde birçok şehir, kasabalara elektrik, havagazı ve su temin edilmiş ve edilmekte bulunmuştur. Bu tesislerden gerek mal sahiplerinin, gerek kiracıların istifadelerinin temini lâzımdır. Kirada bulunan gayrimenkullerin sahipleri donmuş kiralalar muvacehesinde binalarında iç tesisat yapmamakta ve kiracılar ise bu nimetlerden faydalanmak istemektedirler. Her ne suretle olursa olsun kira bedeli ve şartlarında kiracılar aleyhine değişiklik yapılmasını Millî Korunma Kanunu menî ve bâzı ahvalde ise suç addetmektedir. Kiraları ekseriyetle bir elektrik sorti tesisi bedelinden dahi az olan binalar için tesis yapmaları malsahibinden istenemez ve bu-

na mukabil kiraya bir zamma da kanun müsaade etmediğinden bir çare bulmak lâzımgelir. Diğer taraftan birçok kasaba ve şehirlerde kiralık meskenlerde ekseriyetle Devlet memurları oturmakta mal sahiplerini tesisat vücuda getirmeleri için haklı olarak tazyik etmektedir. Bu hal mal sahipleriyle kiracılar arasında yeni bir ihtilâf kaynağı olduğu görülmektedir. Bu mânileri izale ederek anlaşmayı sağlamak için bu çeşit tesisleri mal sahipleri yapmak isterse kiracıların muhalefet etmemesi, kiracıya da talep imkânı verilmesi için; elektrik ve su gibi tesisleri vücuda getirmek için sarf ve tahsis edilen sermayenin yıllık ve aylık faiziyle amortismanının belediye daimî encümenlerince takdir ve tâyin edilmesi ve bunun kira aylık olarak verilmekte ise aylığa yıllık olarak verilmekte ise yıllığa ilâve edilerek birlikte verilmesi hakkında birinci madde ile hüküm konmuştur. Bu hüküm ile bu nevi ihtilâflar bertaraf edilmiş olacak, halk da medeni vasıtalarından istifade edecektir.

İkinci madde — Kanunun mutlak hükümlerini istismar ve suiistimalleri önlemek maksadıyla tedvir edilmiştir.

A) Bendi mal sahibiyle kiracı arasında hiçbir niza ve ihtilâf olmaksızın kiracılar tarafın-

dan rızalariyle tahliye edilen gayrimenkullerde serbest rejimin cereyanı kabul edilmiştir. Bu suretle tamir ve termimine dahi kâfi gelemeyen bir bedel ile kiraya vermekten ise boş bırakmayı tercih ederek ihtiyacın tazyik edilmesi önlenmiş olacak ve tedrici bir surette normale götürecektir. Büyük şehirlerimizde bu gibi binaların boş bırakıldığı ve az da olmadığı salâhiyetli zevat tarafından Komisyonumuza ifade edilmiştir.

En mühim şart bir niza ve bir ihtilâf olmadan tahliye şartıdır. Bir niza ve ihtilâf sebebiyle tahliye ettirilen yerler hakkında bu fıkra hükmü tatbik edilmeyeceğinden yeni bir istismar mevzuubahis olmayacaktır.

B) Bendi vazifesini, işini, ticaretini başka yerlere naklettikleri halde ne olur ne olmaz mülahazasıyla ve kiranın azlığından faydalanarak kiralarda bulunan yerleri boş tutarak ihtiyacı tazyik yolunu kapamaktadır.

Memuriyetini, ticaretini başka yere nakledenler, bütün ailesini de nakletmiş ise nakil tarihinden itibaren o gayrimenkul hakkında serbest rejim cari olacaktır. Başka aile erkânını naklederek aileden birisini veya hizmetçisini hattâ hariçten birisini bırakarak işgale devam edenlerin kiralarda bulunan gayrimenkuller nakil tarihinden itibaren üç ay sonra serbest rejime tâbi tutulmuştur. Kiracı isterse mal sahibi ile anlaşarak gayrimenkulü kirası altında tutabilecek değilse tahliye edecektir.

Memuriyetini, işini, ticaretini başka yere naklederek giderler her hangi sebeple olursa olsun bütün ailesini nakletmemiş veya edememiş ise kira rejim ve şartlarında hiçbir değişiklik yapmaya mecbur olmaksızın gayrimenkulde kiracı olarak kalacaktır.

«C» bendi : Şimdiye kadar hiç kiraya verilmemiş veya sahibi tarafından işgal edilmekte iken kiraya verilmek için tahliye olunan yerler hakkında yeni yapılmış binalar hakkındaki hükümler tatbik edilecektir. Bu suretle kiralık yerlerin artacağı ve bir ferahlık yaratacağı düşünölmüştür.

«Ç» bendi kiracının oturduğu şehir belediye sınırları içinde kendisinin ve beraber yaşadığı eşinin ikametine, sanat veya ticaretini icraya müsait gayrimenkulü olanlar dahi kendi gayrimenkullerine taşınmazlarsa kiraladıkları yerler hakkında altı ay sonra serbest rejimin cereya-

nını istihdaf etmektedir.

Mutasarrıf olduğu gayrimenkul ikametına veya ticaret ve sanatını icraya elverişli değilse kira şartlarında hiçbir değişiklik yapmaya mecbur olmaksızın kiraladığı mahalde kalacaktır. Bu hükümden sayfiyeler istisna edilmiştir. Sayfiyede her mevsim oturulamıyacağı ve oturusla bile külfeti bakımından istisna zaruri görölmüştür.

Bu hüküm kanunun neşri ve sonradan vâkı iktisaplarda iktisap tarihinden itibaren altı ay sonra tatbik edilecektir. Ucuz kira ile âharın gayrimenkulünü işgal ettiği halde kendi gayrimenkulünü yüksek kira ile başkalarına icara vererek iki başlı menfaat teminini tahdit ve bu istismar yolu kapatılmıştır.

Hem konut ve hem de, ticaret veya sanat icrası suretiyle kullanılan gayrimenkullerde galip vasıf nazara alınmış ve galip vasa göre elverişli yeri varsa serbest rejime tâbi olacak değilse mer'î hükümler uygulanacaktır.

Üçüncü madde — Millî Korunma Kanununun meriyetinden sonra tahrir yapılan yerlerde takdir edilen iradı gayrisâfi kiradan fazla ise ev sahibine kirayı irat derecesine yükseltmeyi talep etmek hakkı vermektedir. Millî Korunma Kanununun tatbikına başlandığı zamandan sonra tahrir yapılan yalnız Ankara İlidir. Bu hükümle adalet ve nisfet kaideleri yerine getirilmiş olmaktadır.

Yüce Kamutayın tasvibine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Millî Korunma Geçici Komis.

Başkanı	Sözcü	Kâtip
Gümüşane	Kayseri	Yozgad
H. F. Ataç	S. A. Feyzioğlu	K. Erbek
Amasya	Ankara	Ankara
E. Uras	İ. R. Ayaslı	A. Çubukçu
Ankara	Çoruh	Gaziantep
Bir nokta üzerinde söz	A. Tüzün	C. Alevli
hakkımı mahfuz tutuyorum		
E. H. Ergun		
İstanbul	İzmir	Kırklareli
A. R. Arı	Dr. K. Örs	Z. Akın
Kırşehir	Samsun	Sinob
N. Erdem	M. Köprülü	L. Aksoy
İmzada bulunmadı		İmzada bulunmadı
Tekirdağ	Elâzığ	Seyhan
Z. E. Cezaroğlu	M. Arpacı	K. Ener

ANKARA MİLLETVEKİLİ ARIF ÇUBUKCU'
NUN TEKLİFİ

*Millî Korunma Kanununun 30 ncu maddesini de-
ğiştiren 5020 sayılı Kanuna ek Kanun teklifi*

MADDE 1. — Millî Korunma Kanunu ile ta-
dillerinin hükümlerine tâbi gayrimenkullerin
bulunduğu şehir ve kasabalarda yapılan elek-
trik, havagazı ve su gibi tesislerden o gayrimen-
kullerde mal sahipleri tarafından iç tesisleri vü-
cuda getirilmesi istenildiği takdirde kiracılar
tarafından muhalefet olunamaz. Vücuda getiri-
len bu kabîl tesislerin masrafına, faizine ve
amortismanına tekabül edecek belediye komis-
yonlarının tâyin ve takdir edeceği para aylık
veya yıllık kira bedellerine zam olunarak kira-
cılar tarafından mal sahiplerine ödenir.

MADDE 2. — Aşağıdaki fıkralarda yazılı
hallerde Borçlar Kanununun umumi hükümleri
uygulanır.

a) Vazife, memuriyet ve her hangi meslek-
ten olursa olsun işini başka şehir ve kasabalara
terkedenlerin işgal ettikleri gayrimenkul (Na-
killeri tarihinden itibaren 3 ay)

b) Mal sahibi ile kiracı arasında hiçbir ih-
tilâf olmaksızın boşaltılan gayrimenkuller.

c) Belediye hudutları içinde gerek kendisi-
nin ve gerek karısının yaptırdığı veya satınal-
dığı gayrimenkulü bulunan kiracılar (Kanunun
neşrinden iki ay sonra).

MİLLÎ KORUNMA KANUNU GEÇİCİ
KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

*Millî Korunma Kanununa bâzı maddeler ilâvesi
hakkında Kanun tasarısı*

MADDE 1. — Millî Korunma Kanununun
30 ncu maddesi hükümlerine tâbi gayrimenkul-
lerin buldukları şehir, kasaba, iskele, liman
ve istasyonlarda yapılan elektrik, havagazı ve
su tesisleriyle salâhiyetli mercilerince mecbur
tutulan diğer tesisleri mal sahipleri kirada bu-
lunan gayrimenkullerinde yaptırmak istedikleri
takdirde buna kiracılar muhalefet edemezler.
Yapılan tesisler masrafının yıllık ve aylık faiz
ve amortisman karşılığı belediye daimî komis-
yonları tarafından takdir ve tâyin olunur. Bu
suretle tâyin olunan faiz ve amortisman karşı-
lığı kira bedellerine zammolunarak kiracılar
tarafından mal sahiplerine kira ile birlikte öde-
nir.

MADDE 2. —

A) Hiçbir niza ve ihtilâf olmaksızın kira-
cılar tarafından rizalariyle tahliye olunan gay-
rimenkuller tahliyeleri tarihinden itibaren;

B) Vazife, memuriyet veya her hangi bir
meslekten olursa olsun işini başka yerlere nak-
ledenlerin tahliye ettikleri gayrimenkuller tah-
liyeleri tarihinden itibaren ve bu gibilerin bir-
likte yaşadıkları bütün ailesi tarafından işgal
edilenler hariç olmak üzere boş bıraktıkları ve-
ya bir kısım ailesine veya başkalarına işgal et-
tikleri gayrimenkuller nakil tarihinden üç ay
sonra;

C) Bu tarihe kadar hiç kiraya verilmemiş
binalarla bizzat mal sahibi tarafından işgal
edilmekte iken tahliye olunanlar tahliyeleri ta-
rihinden,

Ç) Belediye hudutları içinde kiracının ve-
ya eşinin yahut birlikte yaşadığı usul ve fûru-
unun kendi ticaretine, sanatına veya ikameti-
ne elverişli gayrimenkulü bulunanlar (Sayfiye-
ler hariç) tarafından kiralınmış olan gayrimen-
kuller bu kanunun yayımı tarihinden ve bun-
ları sonradan iktisap etmişlerse iktisapları ta-
rihinden itibaren altı ay sonra Millî Korunma
Kanununun hükümlerine tâbi değildir. Kirala-
ma iktisap hükmündedir. Hem konut, hem de
ticarethane olarak kullanılan gayrimenkuller-

de galip vasıf nazara alınarak bu fıkra hükmü ona göre uygulanır.

MADDE 3. — Millî Korunma Kanunu hükümlerine göre takarrür etmiş kira bedeli ile sonradan Maliyece yapılan tahrirde vergiye esas tutulan irat arasında mal sahibi aleyhine fark olursa mal sahipleri kira bedellerini takdir olunan irat miktarına iblâğa da serbesttir.

MADDE 4. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 3. — Millî Korunma Kanunu hükümlerine göre takarrür etmiş kira bedeli sonradan yapılan bina tahririnde vergiye esas tutulan irattan az ise kiralyan kira bedelini takdir olunan irat bedeline yükseltebilir.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

STAMPED/IMPRINTED AREA

Stamp
K...
No. 1950-2099
Date